

นโยบายด้านความมั่นคงเพื่อการคุ้มกันเยาวชนจากกระบวนการ
ที่ต่อสู้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดย

พลตรี คงชีพ ตันตระวาณิชย์
หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี
กระทรวงกลาโหม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559 – 2560

บทคัดย่อ

เรื่อง นโยบายด้านความมั่นคงเพื่อการคุ้มกันเยาวชนจากกระบวนการที่ต่อสู้อย่างมีประสิทธิภาพ
ด้วยวิธีใช้ความรุนแรง

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พลตรี คงชีพ ตันตระวาณิชย์

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ 59

ปัญหาความรุนแรงจากการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ต่อเนื่องยาวนานกว่า 10 ปี ได้คร่าชีวิตประชาชนที่บริสุทธิ์และเจ้าหน้าที่รัฐ กว่า 7,000 คน ขณะที่สถิติโลกชี้ให้เห็นถึงแนวโน้ม เยาวชนถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการร้ายนับวันจะสูงขึ้น โดยเฉพาะยุคที่กระบวนการก่อการร้ายสากล พยายามใช้การสื่อสารยุคใหม่ ขยายฐานแนวร่วมเยาวชนเข้าร่วมกระบวนการ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาโครงสร้างและกลยุทธ์ที่กระบวนการก่อเหตุรุนแรงใช้ในการชักจูงเยาวชนเข้าร่วมกระบวนการ รวมทั้งศึกษาแนวความคิดที่เยาวชนจะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความรุนแรงตามแนวทางของกระบวนการก่อการร้ายสากล และเสนอแนะนโยบายในการแก้ไขปัญหาเยาวชนที่เป็นแนวร่วมกระบวนการและนโยบายป้องกันไม่ให้เยาวชนถูกชักจูงเข้าร่วมกระบวนการก่อเหตุรุนแรง

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันเข้าถึงการสื่อสารและการสื่อสารยุคใหม่ ยังไม่โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบกระบวนการก่อการร้ายสากล ด้วยบริบทเฉพาะตัวของความขัดแย้งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของเชื้อชาติชาวมลายู โดยที่ศาสนาอิสลาม ไม่ได้เป็นเหตุปัจจัยของความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาก่อน ต่อมา ภายหลังจากปฏิรูปกระบวนการ ปี อาร์ เอ็น แนวความคิดเรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา และชาตินิยม ถูกนำมาใช้อ้างสร้างความชอบธรรม เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การทำสงครามประชาชน และโดยข้อเท็จจริง ไม่มีหลักฐานยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างผู้ก่อเหตุรุนแรงกับองค์กรอิสลามภายนอกประเทศ แม้กระทั่งว่าองค์กรเหล่านั้นจะมีบทบาทโดยตรงกับความขัดแย้งในพื้นที่ จากบริบทดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เหตุรุนแรงในพื้นที่ยังคงมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถึงความจำเป็นที่รัฐควรต้องมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาและป้องกันเยาวชน ไม่ให้เข้าไปมีส่วนร่วมก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ ด้านนโยบายเชิงรับ โดยพิจารณาผลักดัน “โครงการพาคนกลับบ้าน” ซึ่งมีระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน เป็นฐานความคิดสำคัญ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการนำเยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการกลับคืนสู่สังคม ด้วยการหลุดพ้นจากกับดักของกระบวนการ ซึ่งใช้พันธะทางกฎหมายเป็นเครื่องมือผลักดันให้เยาวชนหวาดกลัวรัฐ และต้องหลบหนีไปพึ่งพิงกระบวนการมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่มีทางเลือก

ในขณะเดียวกัน กลุ่มเยาวชน ยังคงเป็นเป้าหมายหลักของการขับเคลื่อนกระบวนการในอนาคต โดยมีระบบการศึกษาเป็นฐานสำคัญในการสร้างปัจจัยเกื้อหนุน กล่อมเกลา เตรียมเด็กและเยาวชนเป็นมวลชนต่อสู้ระยะยาวในอนาคต การวิจัยนี้ได้พิจารณา ระบบการศึกษา ซึ่งเป็นฐาน

สำคัญของนโยบายเชิงรุกที่จำเป็น สำหรับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนจากการถูกขบวนการ ชักจูง บ่มเพาะให้เป็นผู้ที่มีส่วนลงมือปฏิบัติการก่อเหตุรุนแรง โดยรัฐควรมีแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้าน การศึกษาโดยเฉพาะการเรียนการสอนในระบบอิสลามศึกษา การดูแลเยาวชนในระบบการศึกษาทั้ง ระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะบทบาทของกลุ่มสตรีและเด็ก ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญยิ่งต่อระบบ การศึกษา และจะเป็นปัจจัยกำหนดอนาคตของขบวนการ. ทั้งนี้ นโยบายทั้งเชิงรับและเชิงรุก เพื่อ แก้ปัญหาการใช้ความรุนแรงและป้องกันเยาวชนถูกชักจูงให้เข้าร่วมขบวนการ จำเป็นต้องคำนึงถึงการ ปรับเปลี่ยน โครงสร้างและยุทธวิธีของขบวนการที่หันมาใช้กลุ่มสตรี ในบทบาทดูแลกลุ่มเด็ก ให้พัฒนาสู่การเป็นเยาวชนของขบวนการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรง

คำนำ

ปัญหาความรุนแรง จากการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ต่อเนื่องยาวนานกว่า 10 ปีที่ผ่านมา ได้คร่าชีวิตเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ข้าราชการ ผู้นำศาสนาและพระสงฆ์ รวมทั้งประชาชนที่บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก กว่า 6,000 คน ซึ่งการสูญเสียชีวิตเพื่อนมนุษย์และการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงความสะเทือนใจที่มีและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ สติโลกซีให้เห็นถึงแนวโน้ม เยาวชนถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย นับวันจะสูงขึ้น โดยเฉพาะยุคที่ขบวนการก่อการร้ายสากล พยายามใช้สื่อหรือการสื่อสารยุคใหม่ขยายฐานแนวร่วมเยาวชนเข้าร่วมขบวนการ

งานวิจัยฉบับนี้ จึงจัดทำขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความพยายาม ที่จะมีส่วนร่วมในการลดการสูญเสียชีวิตของเพื่อนมนุษย์ต่อปัญหาการใช้ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาโครงสร้างและขบวนการก่อเหตุรุนแรงที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ ถึงแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างกันในการแก้ปัญหา โดยให้ความสำคัญกับเยาวชน เพื่อการคุ้มครองเยาวชนจากขบวนการต่อสู้ด้วยวิธีใช้ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และที่ปรึกษาของวิทยาลัยราชอาณาจักร รวมทั้ง พ.อ.สมชาย โปณะทอง และรศ.ดร.แก้วคำ ไกรสรพงษ์ ที่สนับสนุนข้อมูลโครงการพาคนกลับบ้านและให้คำแนะนำในการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง จนเสร็จสมบูรณ์ และหวังว่าข้อมูลจากการวิจัยฉบับนี้ คงเป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไปสำหรับการศึกษา และเกิดประโยชน์ทางนโยบายแก่ภาครัฐ สำหรับขับเคลื่อนแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ประชาชนชาวไทย สามารถกลับมาอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติสุขอย่างถาวรหน้ากันทั้งแผ่นดิน

พลตรี

(คงชีพ ตันตระวาณิชย์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
บทที่ 2 แนวคิดด้านเยาวชนกับการก่อการร้ายและแนวคิดที่อธิบาย	
สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	4
เยาวชนในสมการการก่อการร้าย	4
สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	13
สรุป	24
บทที่ 3 เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในบริบทความมั่นคงภายใน	26
นิยามการก่อการร้าย สถานการณ์แนวโน้มการก่อการร้ายในโลกปัจจุบัน	26
สถานการณ์แนวโน้มการก่อการร้ายในโลกปัจจุบัน	29
แนวโน้มที่เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายสากลมากขึ้น	35
แนวโน้มที่การก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	
เกิดขึ้นโดยเยาวชน	38
มุมมองที่ต่างกันในการอธิบายเหตุที่มาของความรุนแรงในพื้นที่จังหวัด	
ชายแดนภาคใต้	40
แนวคิดว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วม	
ขบวนการก่อการร้ายสากล	42
แนวคิดว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่โน้มเอียงไปเป็น	
แนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากล	46
สรุป	47

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	49
ขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงกับเยาวชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้	49
นโยบายที่จะป้องกันไม่ให้เยาวชนอ่อนไหวต่อการชักจูงปลุกฝังให้เข้าร่วม ขบวนการก่อความไม่สงบ	55
นโยบายที่จะดึงเยาวชนกลับสู่สังคมปกติอย่างสันติสุข: โครงการพาคนกลับบ้าน	57
ความสำคัญของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านสำหรับพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้	62
ความสำคัญของระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับความจำเป็นในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้	64
สรุป	70
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	72
สรุป	72
ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	78
ประวัติย่อผู้วิจัย	81

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4-1 แสดง 3 เป้าหมาย 6 ขั้นตอน กรอบการดำเนินการโครงการพาคณกลับบ้าน	59

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
3-1	โครงสร้างปัจจุบันของขบวนการก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	39
4-1	สรุปยอดผู้เห็นต่างมารายงานตัว ตุลาคม 2558 – 15 สิงหาคม 2559	58
4-2	เป้าหมายผู้ที่ยังไม่ออกมารายงานตัว ข้อมูล ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2559	58
4-3	สรุป ยอดเป้าหมายที่ต้องดำเนินการในปี 2559	58
4-4	ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนเอกชนทุกประเภทใน จชต.	66

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เยาวชนเป็นตัวแปรสำคัญในฐานะที่เป็นผู้รับช่วงสืบทอดเจตนารมณ์เพื่อความต่อเนื่อง และความอยู่รอดของขบวนการตามหลักธรรมชาติ ไม่ว่าจะขบวนการนั้นจะเป็นขบวนการก่อการร้ายสากล หรือเป็นขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงเช่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในยุคที่ขบวนการก่อการร้ายสากลใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ขยายฐานแนวร่วมที่เป็นเยาวชน ทำให้เกิดคำถามว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความรุนแรงตามแนวทางของขบวนการก่อการร้ายสากลหรือไม่ เนื่องจากมุมมองที่ใช้ในการอธิบายสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต่างกัน จึงทำให้ด้านหนึ่งมีแนวคิดที่ว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันเข้าถึงการใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ ย่อมมีโอกาสที่จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล ในขณะที่อีกด้านหนึ่งมีแนวคิดที่ว่า ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เกิดจากความขัดแย้งทางศาสนา และคุณลักษณะเฉพาะของสังคมมาลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เชื่อได้ว่าเยาวชนจะไม่โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากลหรือไม่ ปรากฏการณ์การก่อเหตุความรุนแรงที่ยังคงปรากฏในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขณะที่รัฐบาลมุ่งสู่การพูดคุยสันติสุขชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเยาวชนที่ได้เป็นแนวร่วมก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่ เพื่อเป็นช่องทางที่เยาวชนจะมั่นใจได้ว่ามีระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่านที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพให้ผู้ที่ต้องการยุติบทบาทการต่อสู้ด้วยวิธีใช้ความรุนแรงสามารถกลับคืนสู่สังคม และในระยะยาว มียุทธศาสตร์ด้านระบบการศึกษาที่ปฏิบัติได้จริงและเหมาะสมกับความจำเป็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่จะป้องกันไม่ให้เยาวชนอ่อนไหวต่อการถูกคัดเลือกชักจูงปลุกฝังให้เข้าร่วมขบวนการก่อเหตุรุนแรง โดยเป็นนโยบายที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงที่เยาวชนจะตกเป็นเครื่องมือขบวนการก่อการร้ายสากลต่อไปได้อีกชั้นหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการก่อการร้ายตามที่มีการนิยามและถกเถียงกันในวงการศึกษาคความมั่นคง ในประเด็นโครงสร้างและกลยุทธ์ที่ขบวนการก่อการร้ายใช้ในการชักจูงกลุ่มเกล่าให้เยาวชนก่อเหตุ ความรุนแรง ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อการร้าย
2. ศึกษากรณีเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้แนวความคิดที่สนับสนุน และภายใต้แนวความคิดที่ค้านความเป็นไปได้ที่เยาวชนจะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความรุนแรงตามแนวทางของขบวนการก่อการร้ายสากล
3. เสนอแนะนโยบายในการแก้ไขปัญหาเยาวชนที่ได้เป็นแนวร่วมขบวนการก่อเหตุ ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อดึงเยาวชนกลับสู่สังคมปกติอย่างสันติสุข ในกรณี โครงการพาคนกลับบ้านด้วยระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน และแนวนโยบายป้องกันไม่ให้เยาวชน อ่อนไหวต่อการถูกคัดเลือกชักจูงปลุกฝังให้เข้าร่วมขบวนการก่อเหตุความรุนแรง ในกรณีการจัดระบบ การศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. เน้นวิจัยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้บริบทเหตุความรุนแรง ที่ได้ปะทุขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน
2. ในส่วนของการอธิบายถึงขบวนการก่อการร้ายจะพิจารณาเฉพาะส่วนที่เชื่อมโยงกับ มุมมองที่สนับสนุนกับมุมมองที่ค้านแนวความคิดว่ามีความเป็นไปได้ที่เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความรุนแรงตามแนวทางของขบวนการก่อการร้ายสากล โดยไม่พิจารณาเชิงลึกถึงขบวนการก่อการร้ายสากลเอง
3. ในส่วนของข้อเสนอแนะด้านนโยบาย จะวิจัยเฉพาะนโยบายพาคนกลับบ้าน เชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน และนโยบายการจัดระบบการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาสภาพของเยาวชนในสถานการณ์ด้าน ความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่ขบวนการก่อการร้ายสากล กำลังใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ขยายฐานแนวร่วมที่เป็นเยาวชน การวิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความ ชัดเจนของกระบวนการและผลในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระยะเร่งด่วนด้วยโครงการพาคน กลับบ้านกับความจำเป็นของระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน โดยการสัมภาษณ์เยาวชนและครอบครัวของ เยาวชนในโครงการ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางความคิดในพื้นที่ เพื่อให้ได้แนวทางการ กำหนดนโยบายด้านระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับความจำเป็นของพื้นที่ เป็นนโยบายพื้นฐานที่ ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง และให้ผลระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นด้านเยาวชนที่จะสามารถนำไปสู่การดำเนินนโยบายที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับการดึงเยาวชนที่ได้เป็นแนวร่วมขบวนการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้กลับสู่สังคมปกติอย่างสันติสุข
  2. มีข้อเสนอแนะจากกรณีศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายพาคนกลับบ้าน ทำให้สามารถปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในลักษณะบูรณาการ เป็นเอกภาพ และประยุกต์ใช้ระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่านตามความจำเป็นเชิงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ผลจากการดำเนินนโยบายพาคนกลับบ้านมีความยั่งยืนในระยะยาว ส่งผลให้การแก้ปัญหาความรุนแรงจากความขัดแย้งในพื้นที่ การพัฒนา และการสร้างความรับรู้ความเข้าใจ อยู่บนพื้นฐานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคประชาสังคมและภาคประชาชนในพื้นที่
  3. ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นด้านเยาวชนที่จะสามารถกำหนดนโยบายสำคัญ และจำเป็นสำหรับป้องกันไม่ให้เยาวชนอ่อนไหวต่อการถูกคัดเลือกรับชกแจงปลุกฝังให้เข้าร่วมขบวนการก่อเหตุรุนแรงต่อไป
  4. มีข้อเสนอแนะจากกรณีศึกษาด้านระบบการศึกษาที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะเป็นนโยบายพื้นฐานที่ปฏิบัติได้จริงและให้ผลระยะยาวได้อย่างยั่งยืน
-

บทที่ 2

แนวคิดด้านเยาวชนกับการก่อการร้ายและแนวคิดที่อธิบาย สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยถูกตีความและอธิบายไปในหลายรูปแบบ การตีความและการอธิบายความรุนแรงที่ทวีขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้าย (terrorism experts) ตั้งแต่ในระบอบปี พ.ศ.2547 ถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้ายใช้ โดยคำถามดังกล่าวมาจากการพิจารณาการศึกษาการก่อการร้าย (terrorism studies) ในบริบทร่วมสมัย (contemporary context) และการพิจารณาทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่อยู่เบื้องหลังข้อสรุปในด้านนี้ของการศึกษาการก่อการร้าย ทั้งนี้การศึกษาก่อการร้ายได้มีข้อสรุปเกี่ยวกับเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ประเทศไทยเผชิญหน้าอยู่กับการก่อความไม่สงบ (insurgency) จากอดีตซึ่งกลับมาปะทุขึ้นอีกครั้ง โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากปัจจัยภายในประเทศที่เป็นกรกระทำโดยตัวแสดงซึ่งชี้ชัดได้ (definable actors)

การทบทวนวรรณกรรมในบทนี้เป็นการสะท้อนว่าการตีความสถานะที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีหลากหลาย และการตีความโดยการศึกษาการก่อการร้ายยังต้องการเครื่องมือที่จะจัดการกับความหลากหลายในการตีความดังกล่าว นอกจากนี้ ปรากฏการณ์ที่เยาวชนตกเป็นเป้าหมายซึ่งขบวนการก่อการร้ายมุ่งคัดเลือกเพื่อเกณฑ์เข้าเป็นสมาชิก ทำให้การวิเคราะห์สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของมิติด้านเยาวชน โดยทบทวนวรรณกรรมที่จะช่วยให้เข้าใจแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น และสามารถเสริมกรอบการศึกษานโยบายที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งซึ่งได้นำมาสู่ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เยาวชนในสมการการก่อการร้าย

การนิยามเยาวชนว่าหมายถึงใครมีหลากหลายกันไปในประเทศต่างๆ แต่เพื่อประโยชน์ในทางสถิติองค์การสหประชาชาติได้นิยามเยาวชนให้หมายถึงบุคคลที่มีอายุระหว่าง 15 ถึง 24 ปี¹ ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้อย่างชัดเจนคือ การที่องค์กรก่อการร้าย (terrorist organizations) ทุกวันนี้กำลังเกณฑ์เยาวชนและกำลังมีอิทธิพลต่อการให้เยาวชนกระทำการอย่างทารุณและขลาด (dastard) ในนามของพระเจ้าและอุดมการณ์ที่ผิดเพี้ยนบิดเบือน

---

¹ “เยาวชน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/youth-definition/>, 2560.

ในขณะที่การถกเถียงเกี่ยวกับการอธิบายว่าการก่อการร้ายหมายถึงอะไรบ้าง และใครคือผู้ก่อการร้าย เป็นการถกเถียงที่ยังคงมีอยู่มาก แต่ความเห็นว่ายาวชนกำลังเริ่มมีบทบาทสำคัญยิ่งในด้านการก่อการร้าย เป็นความเห็นที่เป็นที่รับรู้และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เนื่องจากกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้จัดวางกลยุทธ์อย่างมีโครงสร้างและความจงใจที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรากฐาน (radicalize) และมีการเกณฑ์ (recruit) คนหนุ่มสาวเข้าสู่การใช้ความรุนแรง ทั้งนี้ ข้อได้เปรียบของการมุ่งเป้าไปที่เยาวชนให้เข้าร่วมกลุ่มผู้ก่อการร้ายมีหลายประการ และเท่าที่ผ่านมาผู้ก่อการร้ายได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถและขีดความสามารถขององค์กรก่อการร้ายที่เพิ่มขึ้นในการเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วม ปรากฏการณ์นี้เมื่อผนวกกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่กำลังขยายตัวเพิ่มขึ้น เช่น สื่อสารสนเทศ ทำให้ผู้ก่อการร้ายยังสามารถเอื้อมมือออกไปยังเยาวชนได้กว้างไกลยิ่งขึ้น

1. การศึกษาการก่อการร้าย

การศึกษาก่อการร้ายมีที่มาจากการศึกษาความรุนแรงในตะวันออกกลางและในยุโรปตะวันตก ทั้งนี้ Mike Smith² ตั้งข้อสังเกตว่า การศึกษาก่อการร้ายในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา ไม่ได้ก่อให้เกิดความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับพลวัตของความขัดแย้งในพื้นที่ท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะงานเขียนในด้านการศึกษาก่อการร้ายมีแนวโน้มที่จะเป็นการศึกษาในระดับบน ที่เป็นลักษณะของการอธิบายแบบกว้างๆ ทั่วๆ ไปถึงรูปแบบของยุทธวิธีและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในการก่อการร้าย ซึ่งการอธิบายดังกล่าวเป็นการอธิบายอย่างผิวเผินและมีที่มาจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความขัดแย้งที่ความจริงแล้วเปรียบเทียบกันไม่ได้ ในแง่นี้ Mike Smith จึงมองว่าไม่มีใครเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้าย (terrorism experts) จะมีก็แต่เพียงบุคคลที่มีความรู้เล็กน้อยเกี่ยวกับความขัดแย้งเล็กๆ จำนวนมาก³

ในทำนองเดียวกัน การทบทวนการศึกษาก่อการร้ายโดย Burnett and Whyte⁴ ชี้ว่าในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990s ปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างโครงการวิจัยที่รัฐบาลให้การสนับสนุนกับสถาบันวิจัยเชิงนโยบาย (think tanks) และนักวิชาการ ได้ทำให้เกิดวาทกรรมเกี่ยวกับ “การก่อการร้ายแนวใหม่” (new terrorism) ซึ่งเป็นแนวความเห็นเกี่ยวกับการก่อการร้ายหลังเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายน 2001 (9/11) โดยมีข้อสรุปว่า การก่อการร้ายแนวใหม่เป็นเรื่องของการก่อการร้ายที่ได้ทิ้งโครงสร้างดั้งเดิมซึ่งเป็นลำดับขั้นและการสั่งการ (hierarchy and command) มาเป็นการก่อการร้ายที่มีแนวโน้มจะใช้อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง เป็นการทำลายล้างเป้าหมายตาม

² Smith, M.I.R. 1995. Holding fire: Strategic theory and the missing military dimension in the academic study of Northern Ireland, in *Terrorism's Laboratory: The Case of Northern Ireland*. Ed. Alan O'Day. Aldershot: Ashgate. 225-40, 230-231.

³ Smith, M.I.R. 1995. Holding fire: Strategic theory and the missing military dimension in the academic study of Northern Ireland, in *Terrorism's Laboratory: The Case of Northern Ireland*. Ed. Alan O'Day. Aldershot: Ashgate. 231.

⁴ Burnett, Jonny and Dave Whyte. 2005. Embedded expertise and the new terrorism, *Journal for Crime, Conflict and the Media*. 1-18, 4-5.

อำเภอใจ และเป็นความผิดปกติที่เกินกว่าจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ด้วยได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล⁵ ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดที่สะท้อนอยู่ในงานเขียนร่วมสมัยจำนวนมากเกี่ยวกับการก่อการร้าย ซึ่งนำไปสู่งานเขียนทางวิชาการที่มีความเป็นการเมือง โดยเข้าข้างสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่สหรัฐเป็นผู้ขับเคลื่อน (U.S.-driven war on terror)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อสรุปของการศึกษาส่วนใหญ่ที่มีต่อความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มองว่าความขัดแย้งและความรุนแรงเป็นการต่อสู้ดิ้นรนที่เกิดในพื้นที่ท้องถิ่น (localized struggle) จึงทำให้กรณีของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รอดพ้นจากการวิเคราะห์ที่ใช้กรอบความคิดแบบการก่อการร้ายแนวใหม่มาได้⁶

กระนั้นก็ตาม วรรณกรรมเกี่ยวกับกรณีพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการศึกษาการก่อการร้ายที่ผ่านมาเป็นการประเมินสถานการณ์ของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากมุมมองของการต่อต้านการก่อความไม่สงบ (Counter Insurgency (CI)) และการต่อต้านการก่อการร้าย (Counter Terrorism (CT)) โดยเสนอแผนภูมิภัยคุกคามของการก่อความไม่สงบ (threat matrix of the insurgency) ซึ่งได้แก่ การประเมินความตั้งใจ (intentions) ชีตความสามารถ (capabilities) และโอกาส (opportunities) ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตอบสนองหรือตอบโต้ของรัฐ การจัดทำแผนภูมิภัยคุกคามของการก่อความไม่สงบเป็นงานที่ทำให้ผู้ศึกษาการก่อการร้ายต้องชี้ว่าผู้ก่อความไม่สงบคือใคร และต้องทำการประเมินกำลังของผู้ก่อความไม่สงบ ตลอดจนต้องรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับกลุ่มต่างๆที่ต้องการรู้รายละเอียด เพื่อให้ได้ภาพของฝ่ายตรงข้ามที่รู้จัก (knowable adversary)

2. สาเหตุที่เยาวชนกลายเป็นผู้ก่อการร้าย

การศึกษาและวรรณกรรมตีพิมพ์ของ Eric Hoffer⁷ จากข้อสังเกตเกี่ยวกับการปรากฏขึ้นของลัทธิฟาสซิสต์ (fascism) ลัทธินาซี (Nazism) และลัทธิคอมมิวนิสต์ (communism) ในฐานะที่เป็นปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ (ค.ศ.1929) (The Great Depression) ยืนยันว่า ในกรณีของผู้มีความเชื่ออย่างแท้จริง (the true believer)⁸ ความคับข้องใจจะเป็นเหตุทำให้บุคคลเข้าร่วมกับกลุ่มซึ่งมีความมุ่งหมายบางประการ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทำให้ตัวเองรู้สึกว่าการดำรงอยู่ของตนมีความหมาย ยิ่งผู้มีความเชื่ออย่างแท้จริงรู้สึกคับข้องใจมากยิ่งขึ้นยิ่งทำให้หลงใหลและอ่อนไหวมากขึ้นต่อวิธีการแก้ปัญหาในแนวปฏิบัติแบบสุดโต่ง แม้ว่าข้อสังเกตนี้จะมีมาเกินกว่าศตวรรษแล้ว แต่เป็นข้อสังเกตที่ใช้อธิบายพลวัตรและความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับการก่อการร้ายได้อย่างแม่นยำ

⁵ Burnett, Jonny and Dave Whyte. 2005. Embedded expertise and the new terrorism, *Journal for Crime, Conflict and the Media*. 1-18, 4-5.

⁶ Connors, Michael K. "War on Error and the Southern Fire: How Terrorism Analysts Get It Wrong," *Critical Asian Studies* 38, 01(2006): 151-175.

⁷ Hoffer 1951,

⁸ หมายถึงผู้ที่มีความมุ่งมั่น (committed) ต่อความมุ่งหมาย (cause) ซึ่งเขาพร้อมจะแลกด้วยการยอมตายอย่างไม่ลืงเล

บทความของ Thomas Koruth Samuel ซึ่งถึงเงื่อนไขที่นำมาซึ่งความคับข้องใจว่า เมื่อโอกาสที่จะหลุดพ้นจากวงจรความยากจนมีน้อย ไม่ว่าจะเป็ในความรู้สึกหรือในความเป็นจริงก็ตาม รวมทั้งเมื่อโอกาสที่จะหลุดพ้นจากความอยุติธรรม (injustice) และความสิ้นหวัง (despair) มีน้อย ความอดทนต่อความรุนแรง (tolerance for violence) จะสูงขึ้น กลุ่มก่อการร้ายได้ใช้เงื่อนไขดังกล่าวเหล่านี้แสวงประโยชน์ ด้วยการชี้ตัวเยาวชนที่อยู่ในสภาวะเงื่อนไขดังกล่าว และมีข้อเสนอให้ในสิ่งที่เยาวชนเหล่านี้ขาด หรือถึงขั้นเสนอทางออกให้เยาวชนเหล่านี้สามารถหลุดจากสภาวะหรือสภาพที่เป็นอยู่ด้วยการเป็นผู้เสียสละและยอมรับการทรมานเพื่อเพื่อนมนุษย์ (martyrdom)

การศึกษาเยาวชน ผู้ถูกคุมขังที่สถานคุมขังกวนตานาโมเบ (Guantanamo Bay) จำนวน 600 คน พบว่าสำหรับผู้ถูกคุมขังจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็แรงงานที่มีทักษะ (skilled) และผู้ที่เป็แรงงานกึ่งมีทักษะ (semi-skilled) การตกงาน (unemployment) เป็เหตุผลักดันให้มองการก่อการร้ายเป็ทางเลือกที่เป็ไปได้ทางหนึ่งที่จะทำให้มีงานทำ

เหตุผลนี้ประกอบกับที่ขบวนการก่อการร้ายมีกลยุทธ์ที่ฉกฉวยโอกาสล่อเหยื่อที่เป็เยาวชนผู้อ่อนไหวและหวั่นไหวง่าย (susceptible) ทำให้เกิดผลพวงอย่างมหาศาลในชุมชนที่มีความอยุติธรรมหรือที่มีความรู้สึกรู้ว่ามีความอยุติธรรม ดังนั้น กลุ่มผู้ก่อการร้ายเหล่านี้จึงไม่ได้ถูกมองว่าเป็ผู้กระทำความผิดด้วยการใช้ความรุนแรง (perpetrators of violence) แต่กลับถูกมองว่าผู้ก่อการร้ายคือนักรบผู้ต่อสู้กับศัตรูที่เผด็จการและกดขี่ เมื่อมองเบื้องหลังเช่นนี้แล้วทำให้เข้าใจได้ว่า ทำไมเยาวชนที่เข้าร่วมกลุ่มขบวนการดังกล่าวจึงถูกมองว่าเป็วีรบุรุษและมีความกล้าหาญ ความคิดเช่นนี้เป็เรื่องราวเล่าขาน (narrative) ที่กลุ่มขบวนการก่อการร้ายสร้างขึ้น เผยแพร่ และกระจายขยายความออกไปอย่างแข็งขัน

อย่างไรก็ตาม Thomas Koruth Samuel ซึ่งถึงข้อควรสังเกตว่า ปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเข้าร่วมกลุ่มที่ใช้ความรุนแรงแบบสุดโต่งไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความยากจนและความสิ้นหวังเท่านั้น การเป็สมาชิกของกลุ่มขบวนการดังกล่าวยังทำให้เยาวชนรู้สึกถึงควมมีตัวตน (identity) ความรู้สึกมีศักดิ์ศรีหรือมีเกียรติ (prestige or pride) รู้สึกได้รับการยอมรับ (acceptance) รู้สึกมีความรับผิดชอบ (responsibility) รู้สึกมีที่ระบายความคับข้องใจ (outlets for frustration) ตลอดจนรู้สึกถึงความตื่นเต้น (excitement) ซึ่งล้วนเป็ความรู้สึกที่ดึงดูดเยาวชน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมแบบใด

3. การดึงดูดเยาวชนเข้าสู่ขบวนการก่อการร้าย

สถิติด้านเยาวชนกับขบวนการก่อการร้ายเองซึ่งถึงสถานะที่มีดมมของการที่เยาวชนถูกดึงเข้าสู่ขบวนการก่อการร้าย กล่าวคือ วรรณกรรมของ Peter Singer เรื่อง Children at War¹⁰ ชี้ว่า เด็กทั้งชายและหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวนกว่า 300,000 คน เป็นนักรบในกองกำลังการต่อสู้ในร้อยละ 75 ของความขัดแย้งทั่วโลก ที่น่าตกใจคือในร้อยละ 80 ของความขัดแย้งที่เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องนี้ มีเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีเป็นนักรบ และประมาณร้อยละ 40 ขององค์กรกำลังติดอาวุธ (armed organizations) ในโลก หรือ 157 องค์กรจาก 366 องค์กร ใช้ทหารเด็ก (child soldiers)

⁹ เยาวชนในที่นี้หมายถึงผู้ที่มีอายุระหว่าง 18 ถึง 25 ปี

¹⁰ Singer 2006,

ตามสถานะความเป็นจริง กลุ่มก่อการร้ายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจทางทหารหรืออำนาจที่มีตัวตน (hard power) อย่างกว้างขวาง ในขณะที่เดียวกันกับที่มีอำนาจที่ไม่มีตัวตน (soft power) หรืออำนาจในการกำหนดวาระและอำนาจในการจำกัดการโต้เถียงอย่างมาก¹¹ ซึ่งเท่าที่ผ่านมากลุ่มก่อการร้ายได้พิสูจน์ให้เห็นความสั่นไหวในการใช้อำนาจอ่อนด้วยเช่นกัน ในช่วงเวลาที่สภาวะปั่นป่วนวุ่นวายกลุ่มก่อการร้ายเหล่านี้จะดึงดูดเยาวชนด้วยการหลอกล่อในยามที่เยาวชนอยู่ในสภาวะอ่อนไหว โดยทำให้เยาวชนรู้สึกมีความเป็นตัวตน (identity) รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (belonging) และรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับกลุ่ม (cohesiveness) ทั้งนี้ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยปัญหา เยาวชนเหล่านี้จะเริ่มมองว่าความเป็นตัวตนของตัวเองเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับกลุ่มและในแนวทางเดียวกันกับประเด็นการต่อสู้ที่เป็นความมุ่งมั่นของกลุ่ม

การแสวงประโยชน์จากความอยุติธรรมด้วยความคิดที่ริเริ่มและหลอกลวง (creative and deceptive exploitation of injustices) กำลังเกิดขึ้นทั่วโลกโดยกลุ่มก่อการร้ายเพื่อเกณฑ์สมาชิกเข้าร่วมขบวนการ กลยุทธ์ของกลุ่มก่อการร้ายจึงได้แก่การโทษศัตรูของกลุ่ม ตามมาด้วยการระดมเรียกร้องให้สมาชิกกลุ่มลุกขึ้นต่อสู้กับศัตรูด้วยการใช้ความรุนแรง ในขณะที่เดียวกันเมื่อทำให้ทุกอย่างเป็นเรื่องง่ายเยาวชนจะยอมรับอย่างชัดเจนและด้วยอารมณ์ความรู้สึกว่าเรื่องดังกล่าวเป็นความจริงอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง (absolute truth)

กระบวนการ 3 ขั้นตอนนี้ไม่เพียงแต่ได้ทั้งใจและการยอมรับจากเยาวชนที่อยู่ท่ามกลางความขัดแย้งเท่านั้น แต่มีศักยภาพอันมหาศาลที่จะดึงดูดและปลุกฝังอุดมการณ์ความเชื่อให้กับเยาวชนที่อยู่ห่างไกลออกไปจากการต่อสู้และความขัดแย้งอีกด้วย ปรากฏการณ์ที่รู้จักกันว่า “secondary trauma” นี้ หมายถึงชุดของอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลเอาตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหยื่อความรุนแรง และเมื่อทำดังนี้ไปช่วงระยะเวลาหนึ่งจะมีผลทำให้บุคคลนั้นคิดแบบเดียวกันกับเหยื่อความรุนแรง และรู้สึกถึงความทรมานทุกข์ทรมานและความเจ็บปวดของเหยื่อความรุนแรงราวกับเป็นความทรมานทุกข์ทรมานและความเจ็บปวดของตนเอง

แหล่งที่มีสภาพแวดล้อมซึ่งเอื้อให้ขบวนการก่อการร้ายเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมขบวนการได้ดีคือคุก¹² คุกเป็นแหล่งบ่มเพาะสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางรากฐานและเป็นแหล่งที่อยู่ของผู้ที่มีความอ่อนไหวเนื่องจากเป็นสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดผู้แสวงหาความเป็นตัวตน (identity seekers) ผู้แสวงหาความคุ้มครอง (protection seekers) และผู้ก่อการกบฏ (rebels) เป็นจำนวนมากกว่าในสภาพแวดล้อมอื่น นักอาชญาวิทยา Harvey Kushner¹³ ให้ความเห็นว่า คุกในประเทศตะวันตกเป็นแหล่งหลักแหล่งหนึ่งที่ Al-Qaeda ใช้เป็นที่คัดเกณฑ์สมาชิกเข้าร่วมขบวนการ ทั้งนี้ ความที่การปฏิบัติในคุกของประเทศตะวันตกค่อนข้างไม่เข้มงวดทำให้เป็นแหล่งที่ Al-Qaeda

¹¹ Samuel, Thomas Koruth. 2016. The Lure of Youth Into Terrorism. Southeast Asia Regional Centre for Counter-Terrorism (SEARCCT): Kuala Lumpur.

¹² Samuel, Thomas Koruth. 2016. The Lure of Youth Into Terrorism. Southeast Asia Regional Centre for Counter-Terrorism (SEARCCT): Kuala Lumpur.

¹³ Kushner, Harvey Wolf. 2003. Encyclopedia of Terrorism. London: Sage Publications.

สามารถแสวงประโยชน์ได้อย่างดี การคัดเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมขบวนการเป็นปรากฏการณ์ที่ยังเกิดขึ้นได้มากในคุกที่ไม่แยกนักโทษซึ่งเป็นผู้ก่อการร้ายออกจากนักโทษเยาวชน เช่น ในกรณีของ ปากีสถาน นักโทษ 92,000 คนต้องอยู่รวมกันในคุกสำหรับนักโทษ 41,000 คน โดยไม่แยกระหว่าง เยาวชนกับนักโทษผู้ใหญ่หรือผู้กระทำความผิดที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ อาชญากรที่แข็งแกร่ง และ ผู้ก่อการด้วยแรงจูงใจทางการเมือง (politically motivated militants)

ดังนั้น นักโทษที่เป็นผู้ก่อการร้ายซึ่งไม่ได้ถูกแยกออกจากกายภาพจากอาญากรอื่นๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน จึงใช้เวลาและพื้นที่ทั้งในทางกายภาพและพื้นที่เชิงอุดมการณ์ที่มีอยู่ไปเพื่อเกณฑ์และปลุกฝังเยาวชนที่มีศักยภาพเพื่อตั้งเข้าร่วมขบวนการ เยาวชนภายใต้สถานภาพเงื่อนไขดังกล่าวจะมีความอ่อนไหวและบ่อยครั้งโครงสร้างการสนับสนุนที่ ปกติเยาวชนได้รับจากครอบครัวและเพื่อนจะถูกแทนที่โดยกลุ่มขบวนการเหล่านี้

ในอีกด้านหนึ่ง สื่อสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ การยื่นมือไปถึงผู้เยาว์วัย และเป็นราวเครื่องมือที่พระเจ้าประทานมาให้กับผู้ก่อการร้ายเพื่อเอาชนะ อุปสรรคในการได้มาซึ่งสมาชิกและในการดึงดูดความสนใจของหนุ่มสาวที่จะคัดเลือกและเกณฑ์มา เป็นสมาชิกใหม่ Bruce Hoffman¹⁴ ชี้ว่า ทุกวันนี้ กลุ่มก่อการร้ายแทบจะทุกกลุ่มมี Internet website เป็นของตนเอง และในหลายกรณีมี website ในหลากหลายภาษาที่มีข้อความซึ่งออกแบบ มาเพื่อให้เหมาะสำหรับกลุ่มผู้ชมเฉพาะกลุ่ม ในขณะที่ในอดีตการปลุกฝังความคิดความเชื่อและการ ฝึกของกลุ่มก่อการร้ายต้องอาศัยการพบกันทางกายภาพระหว่างผู้ที่ถูกคัดเกณฑ์เป็นสมาชิกกับผู้ทำ การคัดเกณฑ์เองเป็นหลัก ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลา ใช้การประสานงานและการเดินทาง แต่สื่อ สารสนเทศทำให้สามารถข้ามผ่านสิ่งเหล่านี้ได้ด้วยการช่วยให้เกิดการเชื่อมต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ง่ายดาย จากที่ห่างไกล (remotely) และโดยไม่ใช่เปิดเผย (anonymously) สื่อสารสนเทศจึงทำ หน้าที่เป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงทางรากฐาน และได้เปลี่ยนวิธีดำเนินการของกลุ่มก่อการร้ายไปอย่าง มาก เนื่องจากสื่อสารสนเทศทำให้กลุ่มก่อการร้ายมีอาณาเขตและโอกาสอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในการ พัฒนาและเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับวิธีการทำงาน (modus operandi) ของขบวนการ

ปรากฏการณ์การใช้สื่อสารสนเทศเพื่อดึงดูดความสนใจของหนุ่มสาวที่จะคัดเลือกและ เกณฑ์มาเป็นสมาชิกนี้มีความเป็นไปได้ด้วยเหตุผลง่ายๆว่าเยาวชนกับสื่อสารสนเทศทุกวันนี้และในยุค นี้เกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด โดยสถิติแล้วการใช้สื่อสารสนเทศในหมู่เยาวชนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นการใช้ที่ค่อยๆพัฒนาจากกระบวนการที่นิ่งเฉย (passive) มุ่งตรงยังบุคคล (individually-directed) และค้นหาข้อมูล (information-seeking) ซึ่งรู้จักกันในนาม Web 1.0 มาสู่สภาพแวดล้อม แบบปฏิบัติการ (active) เชื่อมต่อทางสังคม (socially-connected) ดึงผู้ใช้ให้เข้าร่วมเกี่ยวข้อง (user-involved) โดยเป็นสภาพแวดล้อมที่เยาวชนมีปฏิสัมพันธ์ สนทนาอภิปราย คิดสร้างและส่งต่อ เนื้อหา ซึ่งรู้จักกันในนาม Web 2.0

---

¹⁴ Hoffman, Bruce. 2006. Inside Terrorism. New York: Columbia University Press.

นอกจาก website แล้ว สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลายบนอินเทอร์เน็ตที่เยาวชนนิยมเข้าใช้บ่อยๆ ตั้งแต่ email, chat rooms, e-groups, forums ตลอดจน virtual message boards ล้วนแต่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้ก่อการร้ายใช้มากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับเป็นค่ายฝึกเสมือนจริง (virtual training camps) เป็นการเปิดพื้นที่เชื่อมต่อผ่านระบบเครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ (online forum) สำหรับการปลูกฝังความคิดความเชื่อและเผยแพร่คู่มือ คำสั่งคำสอน และข้อมูลของขบวนการก่อการร้าย

4. การกล่อมเกล่าให้เยาวชนหันมานิยมใช้ความรุนแรง

การที่กลุ่มขบวนการก่อการร้ายใช้ประโยชน์จากประเด็นความอยู่ดีธรรมมาดึงเยาวชนเข้าร่วมขบวนการ มีความสำคัญอยู่ที่ว่า ความเจ็บแค้นจากความรู้สึกว่ามีความอยู่ดีธรรมได้เป็นเหตุให้เยาวชนกระทำการที่ใช้ความรุนแรง ซึ่งในยุคปัจจุบันบุคคลอาจรู้สึกถึงความเจ็บปวดของเหยื่อของความอยู่ดีธรรมได้โดยไม่จำเป็นต้องเคยติดต่อกับเหยื่อโดยตรงมาก่อนหรือไม่จำเป็นต้องเคยเกี่ยวพันใกล้ชิดกับเหยื่อมาก่อน ด้วยปรากฏการณ์ของยุคดิจิทัล (digital age) และโลกาภิวัตน์ ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน (anguish) และความลำเค็ญ (misery) ที่เกิดขึ้นในแดนไกลและแม้แต่ในเวลาที่แตกต่างกัน ได้ถูกนำเข้ามาในชีวิตเราอย่างชัดเจนและแจ่มแจ้งโดยสื่อทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยสื่อสารสนเทศ (Internet) ความอยู่ดีธรรมที่เป็นความรู้สึกหรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงทั่วโลกได้ถูกทำให้เข้มข้น ถูกตรวจแก้ปรับเปลี่ยน รวมกันเป็นชุดและนำเสนอเพื่อปลูกความรู้สึกและอารมณ์ที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายเพื่อขอความเห็นใจและถึงขั้นเพื่อให้เกิดการเข้ามีส่วนร่วมในการกระทำที่เป็นการใช้ความรุนแรง

เยาวชนที่ไม่มีบันทึกประวัติอยู่กับตำรวจว่าได้เคยการกระทำผิดมาก่อน จะเป็นช่องที่เปิดให้กลุ่มก่อการร้ายมีอิสระในการปฏิบัติการมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการดึงเยาวชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับจะลดโอกาสที่สมาชิกระดับหัวหน้าซึ่งมีอายุมากกว่าจะถูกจับ เยาวชนดังกล่าวเหล่านี้ยังเป็นประโยชน์เพิ่มเติมในส่วนที่ช่วยบรรเทาความคลั่งคลั่งใจและความสงสัยจากเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เหตุผลนี้เป็นเหตุผลที่อาจอธิบายว่าทำไม Al-Qaeda จึงสนใจเยาวชนในประเทศตะวันตก อดีตผู้อำนวยการหน่วยข่าวกรองกลาง (Central Intelligence Agency (CIA)) Michael Hayden¹⁵ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า Al-Qaeda มีความกระตือรือร้นที่จะคอยแสวงหาเยาวชนในประเทศตะวันตกที่จะเกณฑ์ไว้เป็นผู้ปฏิบัติการต่อสู้กับเป้าหมายในประเทศเหล่านั้น ด้วยเหตุที่เยาวชนมีความคุ้นเคยกับภาษา วัฒนธรรม และมีรูปร่างหน้าตาบุคลิกลักษณะที่จะไม่ทำให้เป็นที่ผิดสังเกตแต่อย่างใด เช่นในเวลาที่ยืนต่อแถวอยู่กับคนอื่นๆ ที่สนามบิน เป็นต้น

ตามข้อสังเกตของ Hayden, Al-Qaeda เคยกล่าวถึงเด็กว่าเป็นชนรุ่นใหม่ของมุจาฮิดิน (Mujahidin) และได้ใช้กลยุทธ์นี้อย่างออกอจในการโจมตีแบบพลีชีพ (suicide attacks) ในอิรัก อัฟกานิสถาน และปากีสถาน เนื่องจากคนหนุ่มสาวจะไม่ถูกสงสัยทันทีว่าจะเป็นผู้ก่อการระเบิดพลีชีพ (suicide bomber) กลยุทธ์เช่นนี้ได้เพิ่มระดับความร้ายแรงของการใช้ความรุนแรง เมื่อหนุ่มสาวที่ผู้ก่อการระเบิดพลีชีพสามารถหลบเลี่ยงมาตรการด้านความมั่นคงได้สำเร็จ

¹⁵ Hayden, Michael. 2016. *Playing to the Edge: American Intelligence in the Age of Terror*. Penguin Press: New York.

มีการประมาณการว่า เยาวชนในช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี มีอยู่เป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ของผู้ก่อการระเบิดพลีชีพทั้งหมด กลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ประสบกับการสูญเสียสมาชิกก็จำเป็นต้องเกณฑ์เยาวชนเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกผู้ใหญ่มักจะอ่อนล้าต่อความขัดแย้งและมักจะลี้ภัยที่จะต่อสู้ต่อไป

เยาวชนเองจะได้รับมอบหมายงานที่บางครั้งอันตรายกว่าปกติเนื่องจากขบวนการมีสมมติฐานว่าหากถูกจับกุมเยาวชนจะได้รับโทษที่เบากว่าเนื่องจากมีอายุน้อย นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้ด้วยว่าขบวนการก่อการร้ายมุ่งเกณฑ์เยาวชนและผู้ใหญ่ที่อายุน้อยเนื่องจากทักษะที่บุคคลเหล่านั้นมี เช่นในกรณี Jemaah Islamiyah เลือกรับนักศึกษาวิทยาลัยเพื่อให้กลุ่มบุคคลที่ขบวนการจะฝึกสำหรับการโจมตีก่อการร้าย เป็นกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาและมีขีดความสามารถเชิงเทคนิค ในประการที่สำคัญยิ่ง เยาวชนเป็นหลักประกันความต่อเนื่องของขบวนการที่จะทำให้ขบวนการยั่งยืนได้

สถาบันทางศาสนาซึ่งบิดเบือนคำสอนและตีความศาสนาผิดๆ มีโอกาสที่จะเข้าถึงจิตใจความคิดและจินตนาการของคนหนุ่มสาวได้ ในกรณีส่วนใหญ่ ผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกและเกณฑ์สมาชิกใหม่เข้าร่วมขบวนการจะชี้ตัวและมุ่งเป้าไปยังเยาวชนที่มีแววแล้วดึงเยาวชนเหล่านั้นมาอยู่ในสภาพแวดล้อมของวงที่เล็กลง เพื่อที่จะดำเนินโปรแกรมการปลูกฝังความคิดอย่างเข้มข้นมากขึ้นโดยไม่ทำให้เกิดความสงสัยหรือผิดสังเกตในหมู่สมาชิกของชุมชนศาสนาที่มีความคิดกลางๆปกติทั่วไป เมื่อผนวกกับความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นจริงทั่วโลก บุคคลที่กล่าวอ้างว่าเป็นคนของพระเจ้า (men of God) เหล่านี้จะแสวงประโยชน์จากรู้สึกนึกคิดและจิตใจของเยาวชนด้วยการชี้แนะให้คิดหาทางเลือกเดียวที่เหลืออยู่คือการใช้ความรุนแรง และโดยถูกทำให้เข้าใจว่ามีความได้เปรียบจากที่พระเจ้าอยู่ข้างตน เยาวชนเหล่านี้จะถูกใช้ประโยชน์ไปในทางที่ถูกทำให้เชื่อว่าตนกำลังต่อสู้เพื่อความมุ่งหมายแห่งคุณธรรมและเป็นการต่อสู้ที่ควรค่าแก่การสรรเสริญ โดยมีหลักประกันว่าจะได้รับชัยชนะ

มหาวิทยาลัยและสถาบันระดับอุดมศึกษาได้ถูกทำให้กลายเป็นแหล่งคัดเลือกและเกณฑ์สมาชิกเข้าร่วมขบวนการสำหรับการก่อการร้ายเช่นกัน นักเรียนต่างชาติและผู้บรรยายจากประเทศที่อยู่ในเขตความขัดแย้งในช่วงเวลาการบรรยายไปกับการบอกเล่าถึงความโหดร้ายและความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศของตน ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปนักเรียนจะถูกหล่อหลอมให้มีความคิดไปในแนวเดียวกันกับการโฆษณาชวนเชื่อ การที่มหาวิทยาลัยกลายเป็นแหล่งเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายเป็นปัญหาหนักขึ้นไปอีกเมื่อนักเรียนในพื้นที่ท้องถิ่นที่เดินทางไปศึกษาในต่างประเทศกลับถูกปลูกฝังและถูกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรากฐานไปสู่การมีความคิดในแนวทางเดียวกันกับขบวนการก่อการร้าย เยาวชนเหล่านี้ไม่เพียงรับเอาความคิดดังกล่าวมา แต่ยังสามารถนำเอาความคิดเหล่านี้มายังท้องถิ่นของตนเวลาที่กลับบ้านมาด้วย

ปรากฏการณ์ที่น่าเป็นกังวลคือแนวโน้มโดยธรรมชาติของเยาวชนในยุคปัจจุบันที่โน้มเอียงไปสู่การใช้อินเทอร์เน็ต เป็นปรากฏการณ์ที่ขบวนการก่อการร้ายคาดการณ์ไว้อย่างถูกต้องแม่นยำ และสามารถแสวงประโยชน์ได้ ทุกวันนี้เราจึงเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหลังจากในอดีตที่ขบวนการตาลิบันเคยลงโทษคนที่มิโทรทัศน์ในครอบครองมาสู่ปฏิบัติการเชิงรุกด้วยการปรับเปลี่ยน website ของขบวนการวันละหลายรอบ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้เป็นผลมาจากข้อเท็จจริงที่ขบวนการก่อการร้ายตระหนักถึงพลังอำนาจและศักยภาพของอินเทอร์เน็ต

ทักษะในขีดความสามารถของขบวนการก่อการร้ายที่จะสรรสร้างการใช้อินเทอร์เน็ตได้ ทำให้ขบวนการสามารถเพิ่มศักยภาพที่จะเอื้อมไปถึงเยาวชนได้เป็นทวีคูณ เราจึงได้เห็นการเปลี่ยนผ่านโดยขบวนการก่อการร้าย จากพื้นที่เชิงกายภาพ (physical space) มาสู่พื้นที่บนไซเบอร์ (cyberspace)

5. การเข้าถึงเยาวชนเพื่อดำเนินการก่อการร้าย

หัวหน้าหน่วยข่าวกรองทางทหาร (Military Intelligence (MI5)) ของสหราชอาณาจักรระหว่างปี ค.ศ.2007-2013 Jonathan Evans¹⁶ กล่าวถึงการที่เยาวชนถูกดึงเข้าไปร่วมในกิจกรรมการก่อการร้ายว่า พวกกลุ่มหัวรุนแรงสุดโต่งได้มุ่งเป้าไปยังคนหนุ่มสาวและเด็กในสหราชอาณาจักรอย่างเป็นระบบและอย่างจงใจ โดยกลุ่มเช่น Al-Qaeda เกณฑ์เด็กที่มีอายุน้อยถึง 15 ปี เพื่อใช้ในการรณรงค์อย่างจงใจให้เกิดความหวาดกลัว (a deliberate campaign of terror) ในสหราชอาณาจักร ในตอนเข้ารับตำแหน่งที่ MI5 Jonathan Evans ได้เตือนว่า พวกหัวรุนแรงสุดโต่งกำลังทำให้คนหนุ่มสาวที่อ่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางรากฐาน (radicalize) และกำลังปลูกฝังความเชื่อ (indoctrinate) และเตรียมคนหนุ่มสาวที่อ่อนไหวให้พร้อมที่จะกระทำการก่อการร้าย และด้วยเหตุนี้รัฐบาล เช่น รัฐบาลของสหราชอาณาจักร จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อปกป้องเด็กจากการถูกชักจูงและถูกหลอกใช้โดยพวกหัวรุนแรงสุดโต่ง¹⁷

ความสามารถของขบวนการก่อการร้ายในการชี้ตัว ปลูกฝังความคิดความเชื่อ ตลอดจนเกณฑ์และใช้เยาวชนเพื่อความรุนแรงทางการเมืองเป็นไปอย่างเป็นระบบและขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง ขบวนการก่อการร้ายยังได้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่ไวต่อการประดิษฐ์สัญญาณข้อความที่ส่งไปถึงเยาวชนและการคิดสร้างสรรค์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อในการยื่นมือออกไปถึงเยาวชน

ในแง่นี้ เจ้าหน้าที่รัฐจำเป็นต้องหาวิธีที่จะต้านและควบคุมแรงผลักดันที่ขบวนการก่อการร้ายได้ส่งสมไว้สำหรับขณะใจเยาวชน ในขณะที่ขบวนการก่อการร้ายกำลังพัฒนากลยุทธ์ที่มีจุดหมายเพื่อดึงดูดความสนใจจากเยาวชน ความพยายามที่จะต้านการก่อการร้ายของรัฐยังคงมุ่งใช้อำนาจทางทหารหรืออำนาจแข็งเป็นแนวทางหลักในการจัดการกับประเด็นด้านนี้ต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่จะต้องหาทางทำความเข้าใจถึงพลวัตระหว่างเยาวชนกับการก่อการร้าย (dynamics between youth and terrorism) เรื่องที่จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยและต้องได้รับความสนใจเป็นพิเศษคือประวัติข้อมูลของเยาวชนที่ได้เข้าร่วมกลุ่มก่อการร้าย เหตุผลรวมทั้งปัจจัยชักนำที่ทำให้เยาวชนเหล่านั้นเข้าร่วมกลุ่มก่อการร้าย กระบวนการทำให้เยาวชนเปลี่ยนแปลงทางรากฐานและกระบวนการปลูกฝังความคิดความเชื่อที่กลุ่มก่อการร้ายใช้ในการคัดเลือกและเกณฑ์เยาวชน ตลอดจนการทบทวนโปรแกรมที่ใช้สำหรับต้านความอ่อนไหวของเยาวชนในอันที่จะโน้มเอียงไปสู่ความคิดแบบสุดโต่งและการก่อการร้าย ต่อเมื่อเรามีความเข้าใจความเป็นจริงในพื้นที่และก้าวดำเนินการเชิงรุก เชิงป้องกันและอย่างมีความคิดริเริ่มที่จะแก้ปัญหาเท่านั้นจึงจะสามารถจัดการกับความท้าทายเช่นนี้ได้

¹⁶ “Quoted in Kennedy, Stephanie”. Terror Groups Recruiting Youth: MI5. (online). Available : <http://www.abc.net.au/am/content/2007/s2082531.htm>, 2007

¹⁷ Quoted in Samuel, Thomas Koruth. 2016. The Lure of Youth into Terrorism.

ปัจจุบัน มีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่สนามรบต่อไปในการต่อสู้เพื่อต้านการก่อการร้ายจะไม่ได้เกิดขึ้นบนพื้นที่ในทางกายภาพ แต่จะเกิดขึ้นในขอบเขตที่เป็นเรื่องทางด้านจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกของเยาวชน หากเราไม่สามารถเข้าถึงจิตใจและความคิดความรู้สึกของเยาวชนเหล่านี้ได้แล้ว ไม่เพียงแต่เราจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากเยาวชนเหล่านี้ แต่เราอาจต้องประสบกับสภาพการณ์ที่เป็นไปได้สูงว่าเยาวชนเหล่านี้จะกลายเป็นคู่ต่อสู้ที่เราจะต้องเผชิญหน้าด้วยในอนาคต

ในแง่นี้ เราจำเป็นต้องเข้าใจว่า ในขณะที่ขบวนการก่อการร้ายในอดีตใช้สื่อสารสนเทศ (Internet) เป็นเครื่องมือสำหรับเผยแพร่ถ้อยคำโศกนาฏกรรมของความเกลียดชัง แต่ปัจจุบันเราจะเห็นว่าสื่อสารสนเทศได้ขยายศักยภาพออกไปรวมถึงการชี้ตัว บ่มเพาะ และพัฒนาสมาชิกที่เกณฑ์มาใหม่ให้เป็นผู้ก่อการร้ายเต็มรูปแบบ ดังนั้นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรากฐานโดยใช้สื่อสารสนเทศ (Internet radicalization) จึงถูกใช้เป็นวิธีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรากฐานโดยตนเอง (self-radicalization) ด้วย ปรากฏการณ์ของกระบวนการจากจอคอมพิวเตอร์ไปสู่สนามรบจึงเป็นภัยคุกคามร้ายแรงที่ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift) ในความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อต้านการก่อการร้าย

สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ความเป็นมา

ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประวัติที่ยาวนานบนพื้นฐานของความแปลกแยกทางการเมืองและวัฒนธรรมของชาวมลายูในรัฐไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทั้งนี้ ความขัดแย้งที่นำมาสู่ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึงความรุนแรงจากความขัดแย้งที่ปกติดึงจាក់อยู่ในพื้นที่จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และพื้นที่สี่อำเภอของสงขลา ซึ่งได้แก่อำเภอ จะนะ นาทวี เทพา และสะบ้าย้อย พื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นราชอาณาจักรมุสลิมแห่งปัตตานีภายใต้ราชวงศ์ปัตตานี ก่อนที่จะเกิดการควบรวมรัฐปัตตานีเข้าเป็นจังหวัดทั้งสามของอาณาจักรสยามในปี ค.ศ. 1902 โดยข้อตกลงระหว่างประเทศไทยขณะนั้นกับสหราชอาณาจักร ในขณะที่ประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยชาวมลายูมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ หรือมากกว่าร้อยละ 80 ของประชากรในพื้นที่

วรรณกรรมที่การศึกษากรณีพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างลึกซึ้งเชิงประวัติศาสตร์โดย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (Thanet Aphornsuvan) เป็นหนึ่งในวรรณกรรมวิชาการภายใต้ชุดของงานวิจัยโดย East-West Center¹⁸ ในวรรณกรรมดังกล่าว ธเนศวิเคราะห์ว่าจากการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชาติมาลายู ชนวนของความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้หยั่งรากมาเป็นเวลาช้านานด้วย 2 ประเด็นหลักที่ย้อนไปถึงช่วงเวลาของราชอาณาจักรมุสลิมแห่งปัตตานีภายใต้ราชวงศ์ปัตตานี ประเด็นแรก คือ สถานะทางการเมืองของปัตตานีในความสัมพันธ์กับสยามตั้งแต่ปี ค.ศ. 1808 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปัตตานีสูญเสียสถานะความเป็นรัฐอิสระและเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองในฐานะจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยในปี ค.ศ. 1902 การปฏิรูปการปกครองในช่วงรัช

¹⁸ Aphornsuvan, Thanet. *Rebellion in Southern Thailand: Contending Histories*. Policy Studies 35 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2007.

สมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 คือระหว่าง ปี ค.ศ.1868-1910 ทำให้การปกครองระบอบกษัตริย์มาลายูสิ้นสุดลงและเป็นจุดสำคัญในพัฒนาการของการรับรู้เชิงประวัติศาสตร์ของชาวมุสลิมเชื้อสายมาลายู ทั้งนี้ การก่อตัวของปัตตานีเพื่อต่อต้านการปกครองของสยามในช่วงแรกเป็นการต่อต้านที่นำโดยเครือญาติของราชวงศ์ปัตตานีเอง

ประเด็นที่สองที่เป็นประเด็นหลักในความขัดแย้งคือ สถานะทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของชาวมุสลิมเชื้อสายมาลายูในความสัมพันธ์ต่อศาสนาพุทธในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติ รวมถึงวัฒนธรรมไทยพุทธ ที่รัฐไทยใช้ปลูกฝังความเป็นชาตินิยมในกลุ่มประชาชนเชื้อชาติไทย ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1930 เพื่อหลอมรวมและทำให้คนในชาติเป็นหนึ่งเดียว โดยนิยามประชาชนเชื้อสายมาลายูใหม่ว่า "ชาวไทยมุสลิม" ผลลัพธ์จากนโยบายชาตินิยมของรัฐบาลในช่วงปี ค.ศ. 1902-1944 ซึ่งได้บีบบังคับชาวมุสลิมเชื้อสายมาลายูให้กลายเป็นประชาชนชาวไทย เป็นแรงผลักดันส่วนหนึ่งที่ได้ทำให้ชาวมุสลิมจำนวนหนึ่งมีความขุ่นเคืองต่อรัฐไทย อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวของชาวมุสลิมเชื้อสายมาลายูยังคงเป็นการเคลื่อนไหวภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกษัตริย์แห่งสยามและราชาแห่งปัตตานีซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่กำหนดโดยผลประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นนำที่เป็นเชื้อสายของราชวงศ์ปัตตานี แม้ว่าจะมีชาวมุสลิมเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐไทยมากขึ้น แต่ศาสนาอิสลามมีบทบาทน้อยมากหรือแทบจะไม่มีบทบาทเลยในฐานะที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนทางการเมืองหรือวัฒนธรรม

การเคลื่อนไหวของชาวมุสลิมปัตตานีได้เปลี่ยนจากการเคลื่อนไหวของชาวมุสลิมเชื้อสายมาลายูไปสู่การเคลื่อนไหวโดยมวลชนในยุคของผู้นำทางศาสนานามว่า หะยีสุหลง (Haji Sulong) ซึ่งเป็นชนรุ่นใหม่ของกลุ่มผู้มีการศึกษาชาวมุสลิม ที่ได้ชี้ให้เห็นอัตลักษณ์ภายใต้หลักของศาสนาอิสลาม ซึ่งในแง่นี้ศาสนาอิสลามจึงเป็นพลังขับเคลื่อนทางการเมือง หะยีสุหลง ได้มีข้อเรียกร้อง 7 ประการในเดือนเมษายน ปี ค.ศ.1948 และได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ของชาวมุสลิมเชื้อสายมาลายูต่อนโยบายเหยียดเชื้อชาติของรัฐไทยและการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่างๆของเจ้าหน้าที่รัฐ

การก่อตั้งและเติบโตของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างทศวรรษที่ 1930 และ 1940 ได้ตามมาด้วยช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงในข้อเรียกร้องของการเคลื่อนไหวต่อต้านจากการเรียกร้องที่จะปกครองตนเองไปสู่การประกาศอิสรภาพและยังเป็นช่วงแห่งการเปลี่ยนผ่านของพันธกิจจากการเคลื่อนไหวต่อต้านตามธรรมชาติ ไปสู่การปฏิบัติที่มีการจัดตั้งและติดอาวุธ การจับกุมหะยีสุหลง ในเดือนมกราคม ค.ศ.1948 และท้ายที่สุดการที่ หะยีสุหลง ถูกฆาตกรรมในปี ค.ศ.1954 ได้นำมาสู่ยุคที่การสนับสนุนการแบ่งแยกทางการเมืองกลายเป็นบรรทัดฐานที่เป็นที่ยอมรับในหมู่ชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วงเวลาต่อมาในยุคที่องค์กรติดอาวุธและหน่วยแนวหน้าต่างๆ เกิดขึ้น อาทิ ขบวนการแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติปัตตานี (Barisan Nasional Pembebasan Patani, BNPP) ซึ่งก่อตั้งในปี 1959 กลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี BRN (Barisan Revolusi Nasional) ซึ่งก่อตั้งในปี 1960 องค์กรปลดปล่อยรัฐปัตตานี (Patani United Liberation Organization, PULO) ซึ่งก่อตั้งในปี 1968

ช่วงกลางทศวรรษ 1970 เป็นช่วงที่ผู้สนับสนุนการแบ่งแยกดินแดนมีจำนวนสูงสุด โดยระหว่างทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ผู้สนับสนุนการแบ่งแยกดินแดนซึ่งมีฐานที่มั่นอยู่ในป่าเขาที่ห่างไกลจากกองกำลังความมั่นคงของรัฐไทย ได้ใช้ความรุนแรงโจมตีกองกำลังของรัฐในรูปแบบ

กองโจร ขบวนการ PULO เป็นขบวนการสนับสนุนการแบ่งแยกดินแดนที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดในช่วงนั้น โดยเป็นขบวนการที่ก่อเหตุความรุนแรงทางการเมืองร่วมกับการก่ออาชญากรรมต่างๆ เช่น การลักพาตัวและการฆาตกรรม ในอีกด้านหนึ่ง ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ผู้ก่อความไม่สงบ (insurgents) ยังแบ่งกลุ่มตามแนวคิดของกลุ่มและตามวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ดังนั้นหลังจากที่รัฐบาลไทยปฏิบัติการด้านความมั่นคงอย่างแข็งกร้าวผนวกกับนโยบายนิรโทษกรรมในช่วงทศวรรษที่ 1980 ผู้ก่อความไม่สงบจำนวนหลายร้อยคนได้วางอาวุธ ในขณะที่เดียวกันกับที่รัฐบาลขณะนั้นได้ก่อตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 43 (พตท.43) ซึ่งเป็นที่เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นหน่วยงานที่ได้ช่วยบรรเทาการก่อเหตุความรุนแรงและนำซึ่งความสงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สำเร็จในกลางทศวรรษ 1990 เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ผนวกเรื่องความมั่นคงและการพัฒนาเข้าด้วยกัน

แม้ว่าความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะยังไม่ยุติลงโดยสิ้นเชิง แต่ก็ได้ลดลงมากตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1980 จนถึงปลายทศวรรษ 1990 โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีบุคคลจำนวนมากจากกลุ่มก่อความไม่สงบหลักๆ เช่น PULO ได้ยอมรับการนิรโทษกรรมและยอมจำนน ในขณะที่มีบุคคลอีกจำนวนหนึ่งแยกย้ายกันออกไปจากกลุ่มขบวนการ แต่ในขณะเดียวกันได้มีบางกลุ่มรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มขบวนการขึ้นใหม่ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เช่น แนวร่วมมุจาฮิดีนปัตตานี (Barisan Bersatu Mujahidin Patani – BBMP) ได้ถูกก่อตั้งขึ้นมาจากส่วนหนึ่งของ BNPP และภายหลังในปี 1995 ได้มาควบรวมและกลายมาเป็น ขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (Gerakan Mujahidin Islam Pattani, GMIP) จากนั้น ขบวนการร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี (The United Front for the independent of Pattani, BERSATU) ได้ถูกก่อตั้งขึ้นในปี 1989 โดยการเป็นพันธมิตรอย่างหลวมๆ ระหว่าง PULO และ BRN ในภายหลังกลุ่มที่แยกตัวมาจาก PULO (PULO ใหม่) และ GMIP ได้เข้าร่วมกับ BERSATU ด้วยเช่นกัน

ในบรรดากลุ่มขบวนการที่จัดตั้งกันขึ้นมาใหม่นี้ วรรณกรรมส่วนหนึ่งชี้ว่า ขบวนการ BRN เป็นขบวนการที่จัดตั้งขึ้นภายใต้แผนสำหรับการจัดองค์กรการต่อต้านและการปฏิรูปยุทธวิธีการก่อความไม่สงบในรูปแบบใหม่ โดยคัดเลือกปลุกฝังชนรุ่นใหม่เข้าร่วมขบวนการที่อยู่นอกขอบเขตอำนาจรัฐ ในขณะที่เดียวกันกับที่ได้ออกแบบกลยุทธ์สำหรับคัดเลือกและปลุกฝังสมาชิกใหม่โดยมีคำอธิบายสาเหตุและเป้าหมายของขบวนการที่เป็นการให้เหตุผลการติดอาวุธเพื่อทำปฏิวัติ

2. แนวความคิดสำคัญที่ใช้อธิบายสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วรรณกรรมส่วนใหญ่ที่วิเคราะห์แนวความคิดที่เป็นรากฐานของความขัดแย้งที่นำมาสู่สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าประเด็นชาติพันธุ์ชนชาตินิยมเป็นประเด็นสำคัญอันดับแรกของสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วรรณกรรมเหล่านี้ปรากฏอยู่ในชุดของวรรณกรรมภายใต้โครงการ Internal Conflicts and State-Building Challenges in Asia โดย East-West Center ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่มาตั้งแต่ปี ค.ศ.2007 เช่น งาน โดย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ: Thanet Aphornsuvan, “Rebellion in Southern Thailand:

Contending Histories”¹⁹ งานโดย John Funston, “Southern Thailand: The Dynamics of Conflict”²⁰ และ งานโดย Marc Askew, “Conspiracy Politics, and a Disorderly Border: The Struggle to Comprehend Insurgency in Thailand’s Deep South”²¹ เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้ สะท้อนถึงมุมมองที่สำคัญว่าศาสนาอิสลามไม่เคยถูกใช้เป็นเหตุปัจจัยของความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังตั้งแต่ปี ค.ศ.2009 เป็นต้นมามีวรรณกรรมจำนวนมากขึ้นชี้ชัดว่า หลังการปฏิรูปขบวนการ BRN ได้อาศัยศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการคัดเลือกสมาชิกใหม่ โดยหยิบยกแนวความคิดเรื่องชาติพันธุ์-ศาสนา ชาตินิยม แต่งเรื่องราวเล่าขานเพื่อใช้เป็นประเด็นรากฐานของความขัดแย้ง เช่น การศึกษาโดย International Crisis Group, “Recruiting Militants in Southern Thailand”²²

ชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยไม่ได้แบ่งแยกอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติและอัตลักษณ์ทางศาสนาออกจากกัน สำหรับพวกเขาการเป็นชาวมลายูคือการเป็นมุสลิม จากที่ผู้ก่อความไม่สงบเป็นชาวมุสลิมเชื้อสายมลายู ศาสนาอิสลามจึงเป็นคำศัพท์ที่ถูกบัญญัติมาเรียบร้อยแล้วและเป็นคำสามัญสำหรับการต่อสู้ของพวกเขา

ด้วยอัตลักษณ์ที่ซ้อนกันอยู่ของความเป็นชาวมลายูมุสลิมนี้เอง ขบวนการ BRN ได้ใช้เรื่องเล่าขานถึงราชอาณาจักรปัตตานีโบราณที่เคยรุ่งเรือง เป็นพื้นฐานของการกระตุ้นการรับรู้และสร้างความภูมิใจในอาณาจักรปัตตานีในอดีตที่เคยเป็นอิสระ ขณะเดียวกันกับที่ปลูกฝังให้ผู้ได้รับคัดเลือกเขาเป็นสมาชิกขบวนการตระหนักถึงความแปลกแยกและการต่อต้านการคุกคามกดขี่จากนโยบายของรัฐไทย การต่อสู้ทางชาติพันธุ์-ชาตินิยมนี้อาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือ โดยใช้เหตุผลทางศาสนาอธิบายความจำเป็นที่จะต้องทำญิฮาด

ชาวมลายูมุสลิมที่ได้รับการคัดเลือกและเกณฑ์เข้าขบวนการต่อสู้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะได้รับการปลูกฝังให้มีความเชื่อภายใต้แนวคิดรัฐศาสตร์เชิงดินแดนในกรอบของศาสนาอิสลามที่ขบวนการได้หยิบยกมาใช้เป็นเหตุผลในการต่อสู้ ว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นดาร์ลุฮ์รบี (Darul-Harbi)²³ ซึ่งเป็นสภาวะที่เกิดจากเงื่อนไข 2 ส่วนคือ หนึ่ง ชาวมุสลิมไม่สามารถ

¹⁹ Aphornsuvan, Thanet. *Rebellion in Southern Thailand: Contending Histories*. Policy Studies 35 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2007.

²⁰ Funston, John. *Southern Thailand: The Dynamics of Conflict*. Policy Studies 50 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2008.

²¹ Askew, Marc. *Conspiracy Politics, and a Disorderly Border: The Struggle to Comprehend Insurgency in Thailand’s Deep South*. Policy Studies 29 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2007.

²² International Crisis Group. *Recruiting Militants in Southern Thailand*. Asia Report No.170. 22 June 2009

²³ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช และกองบรรณาธิการโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ). รายงานพิเศษ “ถอดความคิดขบวนการเอกราช (5) แผ่นดินปาตานีเป็นดาร์ลุฮ์รบี...หรือไม่?. ประชาไท วันอังคารที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2555.

ปฏิบัติตามหลักการของอิสลามได้อย่างครบถ้วน และสอง ชาวมุสลิมถูกกดขี่ข่มเหงไม่ว่าในประเด็นใด ก็แล้วแต่ ซึ่งตามเงื่อนไขที่สองนี้ชาวมุสลิมมีความชอบธรรมที่จะต่อสู้ ถ้าหากมีกำลัง แต่ถ้าหากไม่มี กำลังย่อมมีสิทธิที่จะอพยพไปอยู่ในดินแดนอื่นที่จะทำให้ความเป็นธรรม ในแง่ “หากผู้นำปกครองด้วยความไม่เป็นธรรม ใช้มาตรฐานที่ต่างกันในการปกครองพลเมือง มีนโยบายบางอย่างที่เห็นได้ว่าเป็น การทำลายอัตลักษณ์ของชนมุสลิม เมื่อมีคนอาสาว่าจะไปสู้ ในความหมายว่าเป็นดาร์ุลฮารบี ก็เป็นเรื่องที่เป็นความชอบธรรม”²⁴

แม้ว่าความเข้าใจว่าดินแดนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น ดาร์ุลฮารบี หรือไม่จะ ยังเป็นความเข้าใจที่ชาวมุสลิมในพื้นที่เองยังไม่ได้มีความเห็นร่วมกัน แต่การต่อสู้เพื่อแบ่งแยก ดินแดนซึ่งเดิมอยู่บนฐานของการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชนชาติมาลายูได้เริ่มรับเอาแนวคิดมุสลิม สุดโต่งมาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ และทำให้วาทกรรมในการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนเปลี่ยนไปอย่าง มีนัยยะสำคัญ คือไปสู่การเรียกร้องให้มีการทำปฏิญญาต่อรัฐไทย

วรรณกรรมจำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นว่าประเด็นทางศาสนาเพียงจะถูกนำเข้ามาใช้ในการ ต่อสู้และในการก่อความไม่สงบ ด้วยเหตุที่ขบวนการเบี่ยงหลังการก่อเหตุความรุนแรงจำเป็นต้องมี แนวความคิดรากฐานที่สามารถนำไปใช้งานและสนับสนุนยุทธศาสตร์การทำสงครามประชาชน ซึ่ง แตกต่างออกไปในเชิงยุทธวิธีจากสงครามกองโจรที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลง ที่จำเป็น

ภายใต้บริบทการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่นำโดยสหรัฐฯ ได้มีการถกเถียง กันมากขึ้นเกี่ยวกับความรุนแรงในภาคใต้ว่าการปะทุขึ้นอีกครั้งของการก่อเหตุรุนแรงเพื่อต่อต้านรัฐ เป็นผลมาจากการทำปฏิญญาที่เพิ่มจำนวนขึ้นหรือไม่ หรือมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการปฏิญญาสากล หรือไม่ แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 เป็นต้นมาวรรณกรรมส่วนใหญ่ชี้ว่า ยังไม่มีหลักฐานที่บ่งชี้ถึงความ เกี่ยวข้องระหว่างเหตุในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับขบวนการปฏิญญาสากล และการโจมตีไม่ว่าจะ เป็นการยิงหรือการวางระเบิดเกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นไปในทางตรงข้ามกับ การทำปฏิญญาเพื่อก่อการร้ายในอินโดนีเซียที่มุ่งโจมตีบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวหรือโรงแรมสำคัญๆ ยิ่งไปกว่านั้น รายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ในปี ค.ศ. 2005 ได้ โต้แย้งว่าศาสนาไม่ใช่สาเหตุของความรุนแรง หากแต่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ใช้อ้างเพื่อสร้างความชอบธรรม ให้กับการใช้ความรุนแรง โดยข้อเท็จจริงแล้วจึงไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนในอินโดนีเซียที่ยืนยันความเชื่อมโยง ระหว่างผู้ก่อความไม่สงบกับองค์กรอิสลามภายนอกประเทศ และแม้กระทั่งว่าองค์กรเหล่านั้นจะมี บทบาทโดยตรงกับความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ข้อเท็จจริงนี้ได้รับการยืนยัน ต่อเนื่องมากกว่าทศวรรษ จนได้ข้อสรุปในปี ค.ศ. 2008 ว่านักวิเคราะห์ด้านความมั่นคงทั้งหลายล้วนไม่ เชื่อว่า Jemaah Islamiya มีบทบาทที่สำคัญใดๆ ต่อความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

²⁴ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช และกองบรรณาธิการโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ).

รายงานพิเศษ “ถอดความคิดขบวนการเอกราช (5)” แผ่นดินปาตานีเป็นดาร์ุลฮารบี...หรือไม่?. ประชา ไท วันอังคารที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2555.

ที่เกิดขึ้นมาใหม่ในปี ค.ศ. 2004 ได้เปลี่ยนกระบวนวิธีทำสงครามไปจากในอดีตทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ

3. แนวความคิดของนักวิเคราะห์การก่อการร้ายเกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วรรณกรรมด้านการวิเคราะห์การก่อการร้ายที่ใช้กรณีพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกรณีศึกษาที่สำคัญชิ้นหนึ่งได้แก่ วรรณกรรมโดย Rohan Gunaratna et al. เรื่อง “Conflict and Terrorism in Southern Thailand”²⁵ ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ.2005 เป็นวรรณกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์ของประเทศไทยจากมุมมองของ การต่อต้านการก่อความไม่สงบ (Counter-insurgency (CI)) และการต่อต้านการก่อการร้าย (Counter-terrorism (CT)) เพื่อเสนอแผนภูมิภัยคุกคาม (threat matrix) ของการก่อการร้าย ซึ่งเป็นการประเมินความตั้งใจของการก่อการร้าย ชัดความสามารถ และโอกาสที่จะเป็นข้อมูลสำหรับการตอบสนองของรัฐ ทั้งนี้ ทำให้จำเป็นต้องระบุว่าผู้ก่อความไม่สงบเป็นใคร เพื่อที่จะทำการประเมินระดับความแข็งแกร่งของ ขบวนการก่อความไม่สงบและทำประวัติโดยรวมของกลุ่มขบวนการ เพื่อให้รู้จักว่าฝ่ายตรงข้ามคือใคร

Rohan Gunaratna et al. ได้ชี้แจงอย่างไม่มีข้อสงสัยว่ารัฐบาลไทยเผชิญอยู่กับการก่อความไม่สงบที่ร้ายแรงของชาวมุสลิม และจากการสำรวจกลุ่มเรียกร้องแบ่งแยกดินแดนจำนวนหนึ่งที่เชื่อว่ามิอยู่ในประเทศไทย Rohan Gunaratna et al. กล่าวโทษว่าความรุนแรงเป็นฝีมือของกลุ่มเคลื่อนไหวที่เป็นองค์กรและประสานเชื่อมโยงกันโดยมีศูนย์กลางอยู่กับกลุ่มที่มีสมาชิกทับซ้อนกัน โดยบางกลุ่มได้แทรกซึมเข้าไปยังโรงเรียนสอนศาสนา

ในขณะที่วรรณกรรมด้านการวิเคราะห์การก่อการร้ายโดย Rohan Gunaratna et al. เชื่อว่าการก่อความไม่สงบน่าจะเป็นฝีมือของกลุ่มกำลังอิสระที่ไม่ได้มีความจงรักภักดีต่อกลุ่มใดๆ แต่ Rohan Gunaratna et al. ได้ยอมรับรายงานที่ปรากฏขึ้นในช่วงเวลานั้นว่า มีกลุ่มโดยเฉพาะ 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม BRN Coordinate กับ กลุ่ม PUSAKA ที่ทำงานอย่างเป็นภาคีกันเพื่อผลักดันแผนการก่อตั้งปัตตานีดูราซาลาม (Pattani Durassalam) โดย Rohan Gunaratna et al. กล่าวว่า “แม้กลุ่มก่อเหตุความรุนแรงจะมีหลากหลายกลุ่ม แต่กลุ่มที่เป็นแกนนำทัพหน้าของการก่อความไม่สงบในระยะปัจจุบันคือ BRN Coordinate และแนวร่วมของ BRN Coordinate ซึ่งได้แก่ PUSAKA”

4. สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตามรายงานด้านการข่าวเชิงลึกในพื้นที่

งานด้านการข่าวส่วนหนึ่งชี้ถึงความเข้าใจว่า ผู้ก่อเหตุรุนแรงมีโครงสร้างข่ายงานเป็นกลุ่มขบวนการที่เป็นองค์กรลับและมีการสร้างสถานการณ์รุนแรง โดยกลุ่มขบวนการลับในปัจจุบันมีจำนวน 6-8 องค์กร ได้แก่ 1) BRN 2) BRN Kongress 3) BRN Co-ordinate 4) BIPP 5) PULO 6) GMP 7) GMIP และ 8) BERSATU องค์กรเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นองค์กรเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นหลัก สำหรับองค์กรที่ก่อการและสร้างสถานการณ์ความรุนแรง งานการข่าวในพื้นที่ส่วนหนึ่งมีความเข้าใจว่า ได้แก่

²⁵ Gunaratna, Rohan, Arabinda Acharaya, and Sabrina Chua. 2005. Conflict and Terrorism in Southern Thailand. Singapore: Marshall Cavendish.

ขบวนการ BRN (Barisan Revolusi Nasional) ซึ่งเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ.2503 และต่อมาได้ปรับแนวทางการต่อสู้ทำให้เกิดความอยู่รอด โดยขบวนการ BRN ใช้ประวัติศาสตร์เชิงจิตวิทยาเป็นเครื่องมือในการคัดเลือก (recruit) เยาวชนเข้าร่วมขบวนการ เท่าที่ผ่านมา การก่อเหตุที่ใช้ความรุนแรง การยิงและวางระเบิด เป็นการเผชิญหน้าโดยใช้กลุ่มขบวนการกองกำลังติดอาวุธ RKK (Runda Kumpulan Kecil) และส่วนกลุ่มเยาวชนเป็นฝ่ายแนวร่วมก่อเหตุ ซึ่งปัจจุบันฝ่ายการเมืองมีจำนวนเท่าเดิมเพราะถูกระงับการเคลื่อนไหว ข้อมูลการข่าวส่วนหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ชี้ว่า ปัจจุบันขบวนการได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและยุทธวิธีโดยหันมาใช้กลุ่มสตรีหรือกลุ่มอื่นๆ แทน ทั้งนี้ หัวใจที่สำคัญ คือ กลุ่มการศึกษา มีหน้าที่จัดตั้งเยาวชนตั้งแต่เกิด (ตาดีกา) จนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดพลังอำนาจทางด้านมวลชนในอนาคต โดยมีการสนับสนุนทางการเงินและการประสานงานขับเคลื่อน จึงทำให้จำนวนการก่อเหตุหรือการสร้างสถานการณ์ และการจัดตั้งทางการเมืองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การใช้กลุ่มเยาวชนจึงเป็นหลักในการขับเคลื่อนขบวนการต่อไปในอนาคต โดยสร้างปัจจัยเกื้อหนุนการกล่อมเกลายาวชน ขณะเดียวกันขบวนการจะใช้สตรีเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ระยะยาว โดยปัจจุบันองค์กรต่างๆในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น องค์กรชุมชนและองค์กรหน่วยงานภาครัฐ มีสตรีเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสัดส่วนถึงประมาณร้อยละ 70 ทั้งนี้ องค์กรต่างๆใช้สตรีเป็นฐานและเป็นแนวร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนต่อสู้ของขบวนการมากขึ้น เนื่องจากสตรีมีขีดความสามารถที่จะสนับสนุนขบวนการ ทั้งในเรื่องอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การศึกษา เป็นต้น ในขณะเดียวกัน เด็กเป็นมวลชนที่ถูกเตรียมพร้อมสำหรับใช้ในการต่อสู้ในอนาคต เช่น เด็กกำพร้าจะมีสตรีดูแลเป็นพี่เลี้ยงกล่อมเกล้าให้ต่อต้านรัฐ โดยใช้หลักแยกแยะ คัดเลือก (recruit) เพื่อฝึกเด็กและเยาวชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม การใช้เด็กและสตรีเป็นเรื่องของการทำสงครามในอนาคต ความเข้าใจการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและยุทธวิธีของขบวนการดังกล่าวจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะมีส่วนสำคัญสำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์การพูดคุยสันติภาพ ในขณะเดียวกันกับที่รัฐบาลสามารถใช้กระบวนการพูดคุยสันติภาพเป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงจากความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่ได้มีคณะบุคคลร่วมกันศึกษาปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในโครงการวิจัยเรื่อง “สันติวิธี ความรุนแรง และสังคมไทย” เป็นชุดของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ.2551 (ค.ศ.2008) ภายใต้ชื่อหนังสือ “แผ่นดินจินตนาการ รัฐและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในภาคใต้” ซึ่งมี ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เป็นบรรณาธิการ งานวิจัยชุดนี้ตั้งคำถามถึงเหตุที่สังคมไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า เป็นเหตุมาจากการขาดองค์ความรู้ จากที่ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีทางออก หรือจากที่ไม่มีมีการเสนอหนทางในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ งานวิจัยชุดนี้เกิดขึ้นในช่วงที่ปรากฏการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินอยู่ในบริบทสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่มีสหรัฐมีบทบาทเป็นหลัก จึงมีความพยายามส่วนหนึ่งที่จะตรวจสอบพื้นฐานข้อมูลความรู้ของภาพความรุนแรงในจินตนาการของสหรัฐอเมริกาและโลกมุสลิม ในขณะเดียวกันกับที่ตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานด้านนโยบายรัฐในด้านความมั่นคงสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งที่เกี่ยวกับอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อความสงบสุข และสภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติในบริบทความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น

5.2 งานวิจัยที่สะท้อนถึงความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะหลังนี้ ได้แก่งานศึกษาวิจัยโดย Joseph Chinyong Liow และ Don Pathan เรื่อง “Confronting Ghosts: Thailand’s Shapeless Southern Insurgency” ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ.2010 ภายใต้โครงการของ Lowy Institute For International Policy²⁶

Liow และ Pathan ชี้ว่า ในหลายปีที่ผ่านมา สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่ถูกจับตามองอย่างใกล้ชิดที่สุดที่หนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความรุนแรงที่กลับมาปะทุขึ้นและดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะหลายปีหลังที่ผ่านมา มีระดับความรุนแรงสูงขึ้นและมีลักษณะเป็นภัยคุกคามมากขึ้น งานวิจัยของ Liow และ Pathan จึงวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และความที่รัฐบาลไทยยังไม่สามารถเข้าใจและจัดการกับผู้ก่อความไม่สงบได้ และเป็นงานวิจัยที่วิเคราะห์มิติใหม่ๆ ของความขัดแย้ง โดยพิจารณาว่าการก่อความไม่สงบมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นขบวนการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ วรรณกรรมของ Liow และ Pathan ยังสำรวจศึกษาปฏิบัติการที่รัฐไทยมีต่อขบวนการก่อความไม่สงบ เมื่อผนวกการวิเคราะห์ทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันจึงทำให้งานวิจัยของ Liow และ Pathan ตั้งคำถามว่าทำไมขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงแปรเปลี่ยนไป และแปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่แปรเปลี่ยนไปอย่างไร ทั้งนี้และทั้งนั้น ปรากฏการณ์เหล่านี้มีนัยต่อความพยายามในการต่อต้านการก่อความไม่สงบ (counterinsurgency efforts) และต่อสถานการณ์โดยทั่วไปในประเทศไทยอย่างไร

โดยสรุป งานวิจัยของ Liow และ Pathan เสนอความคิดไว้ 4 ประการคือ

1. แม้ว่าวาทกรรมและภาษาที่ใช้ในการก่อความไม่สงบทุกวันนี้จะมีด้านของศาสนาที่สังเกตเห็นได้ แต่การก่อความไม่สงบของวันนี้ยังคงมีพื้นฐานที่ตั้งอยู่บนเรื่องราว เป้าหมายและแรงจูงใจที่เป็นลักษณะของท้องถิ่นแบบก่อนหน้านี้ เนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยที่มีความหมายอย่างลึกซึ้งสำหรับชุมชนท้องถิ่นและทำให้เข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชนท้องถิ่นได้ดี

2. ธรรมชาติของขบวนการก่อความไม่สงบเองได้เปลี่ยนจากการต่อสู้ที่มีความเป็นโครงสร้างลำดับชั้นในอดีตซึ่งส่วนใหญ่ผู้นำโดยชนชั้นนำทางการเมืองและศาสนาเชื้อชาติมาลายูมาเป็นโครงสร้างองค์กรที่ลึ้นไหลไร้รูปร่างของขบวนการก่อความไม่สงบแบบใหม่ ซึ่งยังขาดเป้าหมายทางการเมืองที่ชัดเจนที่จะเจรจาต่อรอง ในแง่ของกลยุทธ์ โครงสร้างและการระดมการเคลื่อนไหว ขบวนการก่อความไม่สงบทุกวันนี้ต่างออกไปจากต้นร่างเดิมของขบวนการต่อต้านชัดเจนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

²⁶ Liow, Joseph Chinyong and Don Pathan. *Confronting Ghosts: Thailand’s Shapeless Southern Insurgency*. Lowy Institute Paper 30. Lowy Institute for International Policy, 2010.

3. แม้ว่าจะมีความเห็นพ้องกันระหว่างกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องอยู่กับการก่อความไม่สงบในแง่วัตถุประสงค์กว้างๆของการเคลื่อนไหว แต่แต่ละกลุ่มอาจมีความเห็นที่ต่างกันว่าจะเดินหน้าอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น แทนที่จะมีขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อก่อความไม่สงบที่เป็นขบวนการหลักใหญ่ขบวนการหนึ่ง เราอาจต้องตระหนักว่ามีฝ่ายต่างๆที่แบ่งแยกกันอยู่ โดยแต่ละฝ่ายต่างทำการเพื่อผลประโยชน์ของตนเองโดยตรง ตามวิธีการและมาตรการที่ตนเห็นว่าเหมาะสมที่สุด แม้ในขณะที่มองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวที่ใหญ่กว่าและมองว่ากลุ่มของตนมีผลประโยชน์ร่วมกับเคลื่อนไหวที่ใหญ่กว่าด้วยก็ตาม

4. การดูแลจัดการการก่อความไม่สงบของทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายการเมืองจะทำให้เกิดความท้าทายต่อรัฐบาลไทยมากยิ่งขึ้นไปอีก ด้วยเหตุที่รัฐบาลไม่สามารถทำให้เกิดความคืบหน้าในความพยายามด้านการต่อต้านการก่อความไม่สงบได้ด้วยแนวทางการตอบสนองที่ปรับจนอย่างเหมาะสม เพราะการที่รัฐบาลยังลังเลที่จะทำความเข้าใจและยอมรับธรรมชาติที่ความท้าทายนี้มีต่อความชอบธรรมของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การเมืองไทยและหน่วยความมั่นคงระดับบนไม่รับสภาพอย่างแท้จริงว่ารัฐกำลังเผชิญกับขบวนการก่อความไม่สงบที่ส่วนใหญ่แล้วขับเคลื่อนโดยเรื่องเล่าเกี่ยวกับการต่อต้านที่ช่วยฟื้นฟูให้เข้มแข็งใหม่ได้ และเป็นแรงขับเคลื่อนที่กำลังค้นพบกลยุทธ์รูปแบบใหม่ๆในการแสดงออกและการปลุกกระดมพล แต่รัฐบาลไทยกลับเลือกนโยบายที่ให้ความพึงพอใจได้ทันทีในระยะสั้น และยังคงใช้มุมมองแบบทวินิยมต่อประชากรชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นมุมมองที่เปรียบได้กับการมองแต่ต้นไม้โดยพลาดที่จะเห็นภาพของป่าที่สำคัญ

6. แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางความคิดในพื้นที่

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ซึ่งแต่งตั้งโดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 104/2548 เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2548 หลังเหตุการณ์ตากใบเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2547 เป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและบุคคลจากส่วนต่างๆของสังคมที่ได้มาร่วมแรงร่วมใจกันหาทางยุติปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รายงานของ กอส. วินิจฉัยปัญหาว่า ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำรงอยู่ด้วยเงื่อนไข 2 ประการคือ

6.1 เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ซึ่งได้แก่ ความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ/ทรัพยากรที่ประชากรในพื้นที่ต้องประสบ การศึกษาที่ไม่สามารถเอื้ออำนวยให้ประชากรในพื้นที่มีพลังเอาชนะการทำลายทางสังคมในรูปต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม สภาพของประชากร และปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทภูมิรัฐศาสตร์ที่ทำให้การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตระหว่างผู้คนพวกเดียวกันใน 2 ประเทศเป็นไปอย่างแจ่มชัด

6.2 เงื่อนไขทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ ภาษา-ศาสนา และประวัติศาสตร์ทั้งนี้ ลักษณะเฉพาะทางศาสนาและชาติพันธุ์ในพื้นที่คือศาสนาอิสลามภาษามลายู เป็นข้ออ้างที่ผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้เป็นข้ออ้างในการใช้ความรุนแรงว่าเป็นการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของตนในนามของอัตลักษณ์ความเป็นมาลายูมุสลิม

รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (รายงาน กอส.) เป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับสันติวิธีที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งซึ่งเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้แนวคิดแบบขั้นความรุนแรงที่เน้นวิเคราะห์ปัจจัยชั้นโครงสร้างและปัจจัยชั้นวัฒนธรรม ในการนี้ กอส. ได้เสนอมาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงในระดับโครงสร้างไว้ 7 ประการ และในระดับวัฒนธรรม 5 ประการ คือ ในระดับโครงสร้าง: 1) ออกกฎหมายให้ชุมชนมีสิทธิจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานความเชื่อทางศาสนา 2) แก้ปัญหาการว่างงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) สร้างประสิทธิภาพของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ด้วยความจริง-หลักนิติธรรม-ความพร้อมรับผิด และเสริมความเข้มแข็งของสังคมด้วยการให้สาธารณชนเข้ามีส่วนร่วมรักษาความยุติธรรม 4) ปรับปรุงระบบกฎหมายอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ 5) แก้ไขการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 6) คงสภาพความหลากหลายในระบบการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาสามัญ และให้ความสำคัญกับนักเรียนไทยในต่างประเทศ 7) เสริมสร้างให้สันติวิธีเป็นแนวทางหลักในนโยบายแก้ไขปัญหาคความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับในระดับวัฒนธรรม มาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงที่รายงาน กอส. เสนอได้แก่ 1. ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในขอบเขตทั่วประเทศ 2. ส่งเสริมให้สันติวิธีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยในการเผชิญกับความขัดแย้งทั่วประเทศ ทั้งนี้เพราะเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไปโดยเฉพาะในกรณีความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ที่มี “ความห่างทางวัฒนธรรม” อยู่ไม่น้อยว่า จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังคงเรียกร้องให้ใช้ความรุนแรงจัดการกับปัญหาให้หมดไปอย่างรวดเร็ว 3. ประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (working language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านในพื้นที่รู้ภาษาไทยอยู่น้อย ซึ่งทำให้มีอุปสรรคในการติดต่อกับราชการ จนอาจทำให้ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมขึ้น ข้อนี้นับเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อถกเถียงในสาธารณะอย่างยิ่ง เพราะความสับสนไปเข้าใจว่าภาษาทำงาน (working language) นั้นเป็นสิ่งเดียวกับภาษาราชการ (official language) อันที่จริงแล้ว ตัวอย่างของข้อเสนอให้เพิ่มภาษาทำงาน เช่น การมีเอกสารหรือป้ายสถานที่ต่างๆที่เป็น 2 ภาษาทั้งไทยและมลายู เป็นต้น ซึ่งพิจารณาแล้ว ไม่น่าจะต่างกับการมีป้ายที่มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งกลายเป็นภาษาทำงานที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทยไปแล้วโดยปริยาย 4. จัดให้มีसानเสวนาเพื่อความสมานฉันท์ 5. สร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ต่อต้านความรุนแรง มาตรการข้อนี้มีความน่าสนใจประการหนึ่ง คือ เสนอเรื่องการเพิ่มความทนกันได้หรือ “ขันติธรรม” ให้มีมากขึ้น เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไม่หลงไปติดกับดักของความรุนแรง โดยเฉพาะในประเด็นการให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย แนวคิด “ขันติธรรม” (tolerance) นี้ นับว่าเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจยิ่งที่รายงานชิ้นนี้เปิดประเด็นขึ้น แต่ยังมีการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ยังไม่มากเช่นกัน

7. กรอบความคิดของการวิจัย

สถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏเป็นความรุนแรงขึ้นอีกตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 นอกจากจะทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 6,200 คน และบาดเจ็บมากกว่า 11,200 คน ณ ปี 2559 ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจ และสร้างภาระทางงบประมาณต่อประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง

ขบวนการที่เคลื่อนไหวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบันมีจำนวน 6-8 องค์กร โดยขบวนการที่ก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรงมีลักษณะเป็นโครงข่ายองค์กรลับและปัจจุบัน ได้ปรับแนวทางการต่อสู้โดยมีกลุ่มการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญ มีหน้าที่จัดตั้งเยาวชนตั้งแต่เกิด (ตาดิกา) จนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดพลังอำนาจทางด้านมหามวลชนในอนาคต โดยมีการสนับสนุนทางการเงินและการประสานงานขับเคลื่อน จึงทำให้จำนวนการก่อเหตุหรือการสร้างสถานการณ์ และการจัดตั้งทางการเมืองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ความเข้าใจการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและยุทธวิธีของขบวนการก่อความไม่สงบจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะมีส่วนสำคัญสำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การพูดคุยสันติภาพ

เท่าที่ผ่านมา รัฐบาลได้นำแนวทางแก้ไขปัญหาหลายรูปแบบมาใช้ ตั้งแต่การใช้กำลังตอบโต้ปราบปราม การตั้งกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) การรื้อฟื้นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กระทั่งในปี 2557 รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ออกคำสั่ง ที่ 230/2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนขบวนการพูดคุยจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2557 เป็นคำสั่งที่แบ่งหน้าที่ให้องค์กรรัฐได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และมีกรอบในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่ได้อย่างถาวร

การวิจัยนี้มีกรอบความคิดเพื่อศึกษาสถานภาพของเยาวชนในสถานการณ์ด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่ขบวนการก่อการร้ายสากลกำลังใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ขยายฐานแนวร่วมที่เป็นเยาวชน โดยเน้นศึกษาโครงการพาคนกลับบ้านกับความจำเป็นของระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน ศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายด้านระบบการศึกษาที่ เกี่ยวเนื่องเหมาะสมกับความจำเป็นของพื้นที่ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมลายูมุสลิม

สรุป

วรรณกรรมโดยนักวิชาการด้านความมั่นคงที่สำคัญจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับกรณีพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น Rohan Gunaratna et al. ประกอบกับงานด้านการข่าวซึ่งเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ส่วนหนึ่งได้ดำเนินการสำรวจศึกษาเชิงประจักษ์ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา นำมาสู่อίσานนิชฐานว่ากลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงมีโครงสร้างข่ายงานเป็นกลุ่มขบวนการที่เป็นองค์กรลับและและเป็นกลุ่มที่สร้างสถานการณ์รุนแรง ปัจจุบันกลุ่มขบวนการลับดังกล่าวมีจำนวน 6-8 องค์กร ได้แก่ 1) BRN 2) BRN Kongress 3) BRN Co-ordinate 4) BIPP 5) PULO 6) GMP 7) GMIP และ 8) BERSATU

วรรณกรรมของนักวิชาการด้านความมั่นคงอีกจำนวนหนึ่งในช่วงเวลาเดียวกันและในช่วงเวลาต่อมา เช่น Aurel Croissant²⁷ (ค.ศ.2005) และ Peter Chalk²⁸ (ค.ศ.2008) ได้ชี้ว่าความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยได้รับความสนใจในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังมีความกังวลมากขึ้นว่าธรรมชาติของความขัดแย้งไม่ได้เป็นเรื่องภายในท้องถิ่นล้วนๆอีกต่อไป แต่ได้ถูกพวกหัวรุนแรงสุดโต่งภายนอกฉวยไปใช้ประโยชน์ตามแบบแผนของอิสลามข้ามชาติ (transnational Islamist design) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมในช่วงนี้ยังคงชี้ว่า ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดที่จะบอกได้ว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แปลงสภาพไปเป็นหัวหาดใหม่ของ Jihadism ในภาคพื้นทวีปนี้

ความพยายามที่จะอธิบายสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยนักวิชาการด้านความมั่นคงเช่น Duncan McCargo²⁹ Marc Askew³⁰ Michael K. Connors³¹ John Funston³²

²⁷ Croissant, Aurel. "Muslim Insurgency, Political Violence, and Democracy in Thailand," *Terrorism and Political Violence* 19, (2007): 1-18.

²⁸ Chalk, Peter. "The Malay-Muslim Insurgency in Southern Thailand: Understanding the Conflict's Evolving Dynamic," *Rand Counterinsurgency Study*, paper 5, Rand National Defense Research Institute, Rand Corporation (2008).

²⁹ McCargo, Duncan. *Tearing Apart the Land, Islam and Legitimacy in Southern Thailand*. Ithaca: Cornell University Press, 2008. McCargo, Duncan. "Thailand's National Reconciliation Commission: A Flawed Response to the Southern Conflict," *Global Change, Peace & Security* 11, 1(2010): 75-91. McCargo, Duncan. "Southern Thailand: From conflict to negotiations?," *Analysis*. Lowy Institute for International Policy, April 2014.

³⁰ Askew, Marc. *Conspiracy Politics, and a Disorderly Border: The Struggle to Comprehend Insurgency in Thailand's Deep South*. Policy Studies 29 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2007.

³¹ Connors, Michael K. "War on Error and the Southern Fire: How Terrorism Analysts Get It Wrong," *Critical Asian Studies* 38, 01(2006): 151-175.

³² Funston, John. *Southern Thailand: The Dynamics of Conflict*. Policy Studies 50 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2008.

ยังคงสะท้อนว่า แม้อัตราความรุนแรงและความซับซ้อนของการก่อความรุนแรงจะเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงนี้เข้ากับแนวทางอันเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของ Jihadist จากภายนอก ซึ่งเมื่อพิจารณาว่าการก่อเหตุความรุนแรงค่อนข้างจะจำกัดอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยไม่ขยายวงขึ้นไปทางเหนือ และไม่มุ่งเป้าการโจมตีต่อชาวต่างชาติ หรือพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว หรือสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมทุนนิยมแบบสหรัฐอเมริกา

ในอีกด้านหนึ่งการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ในพื้นที่ของนักวิชาการและหน่วยงานวิจัยศึกษาด้านความมั่นคง เช่น รายงานของ International Crisis Group³³ และ Matthew Wheeler³⁴ ภายใต้อินเตอร์เนชันแนล คริซิส กรุ๊ป รายงานของ Lowy Institute โดย Liow, Joseph Chinyong and Don Pathan³⁵ และงานวิจัยศึกษาร่วมกันของ Mark Askew and Sascha Helbardt³⁶ ชี้ชัดว่ากลุ่มขบวนการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ขบวนการ BRN

---

³³ International Crisis Group. *Thailand: The Evolving Conflict in the South*. Asia Report No. 241. 11 December 2012. (Online). Available : [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/thailand/241-thailand-the-evolving-conflict-in-the-south.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/asia/south-east-asia/thailand/241-thailand-the-evolving-conflict-in-the-south.pdf), International Crisis Group. *Recruiting Militants in Southern Thailand*. Asia Report No.170. 22 June 2009. (Online). Available : http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/thailand/170_recruiting_militants_in_southern_thailand.pdf Askew, Mark and Sascha Helbardt. "Becoming Patani Warriors: Individuals and the Insurgent Collective in Southern Thailand," *Studies in Conflict and Terrorism* 35 (11, 2012): 779-809.

³⁴ Wheeler, Matthew. "Thailand's Southern Insurgency," *Southeast Asian Affairs* Vol.2014, pp.319-335.

³⁵ Liow, Joseph Chinyong and Don Pathan. *Confronting Ghosts: Thailand's Shapeless Southern Insurgency*. Lowy Institute Paper 30. Lowy Institute for International Policy, 2010.

³⁶ Askew, Mark and Sascha Helbardt. "Becoming Patani Warriors: Individuals and the Insurgent Collective in Southern Thailand," *Studies in Conflict and Terrorism* 35 (11, 2012): 779-809.

บทที่ 3

เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบริบทความมั่นคงภายใน

รูปแบบการทำสงครามในปัจจุบันได้เปลี่ยนวิธีการรบของผู้ทำการต่อสู้ โดยความขัดแย้งได้ย้ายจากสนามรบที่เป็นพื้นที่แบบเดิมไปสู่ศูนย์กลางของพื้นที่เมืองที่มีประชากรหนาแน่นและไปสู่ชีวิตประจำวันของพลเรือน ปรากฏการณ์เช่นนี้มีแนวโน้มที่จะทำให้เส้นแบ่งระหว่างพลเรือนกับฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ในสภาพแวดล้อมของการต่อสู้เลือนลางและไม่ชัดเจน สงครามที่มีต่อการก่อการร้ายทั่วโลก (global war on terror) ได้ทำให้นโยบายต่างประเทศของหลายชาติเอื้อมไปไกลกว่ากฎระเบียบของการสู้รบในสงครามแบบดั้งเดิม ทั้งนี้ เพื่อที่จะต่อสู้กับการก่อการร้ายตามที่แต่ละประเทศเห็นว่าเหมาะสมและควร

นิยามการก่อการร้าย สถานการณ์แนวโน้มการก่อการร้ายในโลกปัจจุบัน

การศึกษาการก่อการร้ายชี้ว่า การนิยามการก่อการร้ายเป็นเรื่องที่ยากพอๆกับการทำความเข้าใจการก่อการร้ายเอง แม้ว่าจะไม่มีนิยามการก่อการร้ายที่เป็นที่ยอมรับร่วมอย่างเป็นทางการร่วมกันทั้งหมด แต่การอธิบายการก่อการร้ายมักจะเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ที่สำคัญหลักๆจำนวนหนึ่งเช่น ความรุนแรง (violence) ผลกระทบทางจิตวิทยาและความหวาดกลัว (psychological impact and fear) เป้าหมายทางการเมือง (political goals) การจงใจมุ่งทำร้ายฝ่ายพลเรือน (deliberate targeting of noncombatants) ความไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือความไม่ชอบธรรม (unlawfulness or illegitimacy)

นิยามของ การก่อการร้ายมีต่างกัน แต่มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ เช่น นิยามการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกาจะมีคำว่า premeditated political or social objectives และ unlawful เป็นส่วนสำคัญ พิจารณาได้จากรายการนิยามของสถาบันต่างๆดังต่อไปนี้

กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (US State Department) ให้นิยามการก่อการร้ายว่า ได้แก่ความรุนแรงที่เกิดจากแรงจูงใจทางการเมืองซึ่งได้ไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า เป็นความรุนแรงที่กระทำโดยกลุ่มย่อยของชาติหรือองค์กรลับต่อเป้าหมายที่เป็นพลเรือน¹

---

¹ Title 22 of the U.S. Code, Chapter 38, Section 2656f(d)(2):

"Premeditated, politically motivated violence perpetrated against non-combatant targets by subnational groups or clandestine agents. Mitchell, Allyson. "Terrorism Defined." *Beyond Intractability*. Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. (Online). Available : <<http://www.beyondintractability.org/essay/terrorism-defined>>. 2012.

ในขณะเดียวกัน FBI (Federal Bureau of Intelligence) นิยามการก่อการร้ายว่า เป็นการใช้กำลังหรือความรุนแรงอย่างผิดกฎหมายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินเพื่อทำให้เกรงกลัวหรือเพื่อขู่บังคับรัฐบาลและประชาชนพลเรือน หรือส่วนใด ๆ ของรัฐบาลและประชาชนพลเรือนดังกล่าว เพื่อผลักดันส่งเสริมวัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือทางสังคม²

กระทรวงกลาโหมสหรัฐ (US Defense Department) นิยามการก่อการร้ายว่า เป็นการใช้ความรุนแรงหรือใช้การข่มขู่คุกคามที่ผิดกฎหมาย เพื่อก่อให้เกิดความหวาดกลัวและขู่บังคับรัฐบาลหรือสังคม ตามนิยามของกระทรวงกลาโหมดังกล่าว การก่อการการร้ายมักจะมีแรงจูงใจมาจากศาสนา การเมือง หรือความเชื่อเชิงอุดมการณ์ และมีความผูกมัดในการที่บรรลุเป้าหมายซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายทางการเมือง³

นอกเหนือจากนิยามของสถาบันต่างๆแล้ว ยังมีนิยามการก่อการร้ายโดยนักวิชาการด้านความมั่นคง เช่น Boaz Ganor ผู้อำนวยการบริหารของสถาบันนโยบายนานาชาติเพื่อการต่อต้านการก่อการร้าย (Executive Director of the International Policy Institute for Counter-Terrorism) ให้นิยามว่า การก่อการร้ายคือการใช้การข่มขู่คุกคามที่จะใช้ความรุนแรงต่อพลเรือนหรือต่อเป้าหมายที่เป็นพลเรือนเพื่อที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมือง⁴

อดีตที่ปรึกษาทางกฎหมายของคณะกรรมการอิสราเอลประจำองค์การสหประชาชาติ (former legal advisor to the Israeli Mission to the UN) Tal Becker ย้ำว่า ถ้าเรานิยามการก่อการร้ายโดยไม่พิจารณาสิ่งที่ผู้ก่อการกระทำ แต่กลับไปนิยามโดยพิจารณาว่าผู้ก่อการกระทำไปเพื่ออะไร (what one does it for) เท่ากับว่าเราให้ความชอบธรรมกับการกระทำที่มุ่งเป้าทำร้ายพลเรือน

---

² FBI definition: "the unlawful use of force or violence against persons or property to intimidate or coerce a government, the civilian population, or any segment thereof, in furtherance of political or social objectives" What We Investigate." <http://www.fbi.gov/albuquerque/about-us/what-we-investigate>. อ้างใน . Mitchell, Allyson. "Terrorism Defined." *Beyond Intractability*. Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. December 2012 <<http://www.beyondintractability.org/essay/terrorism-defined>>.

³ Defense Department definition: "The unlawful use of violence or threat of violence to instill fear and coerce governments or societies. Terrorism is often motivated by religious, political, or other ideological beliefs and committed in the pursuit of goals that are usually political." (JP 3-07 2). DOD Dictionary of Military and Associated Terms." DOD Dictionary of Military and Associated Terms. Accessed November 11.(Online).Available : http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/., 2012.

⁴ Ganor, Boaz. "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?" *Police Practice and Research* 3, no. 4 (2002): 287-304. doi:10.1080/1561426022000032060.

เพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมือง⁵ ส่วน Noam Chomsky นักภาษาศาสตร์และนักวิพากษ์การเมืองได้รับเอานิยามของคู่มือทหารสหรัฐ (US Army Manual) มาใช้ ซึ่งได้แก่นิยามว่า การก่อการร้ายคือการใช้ความรุนแรงหรือการข่มขู่คุกคามที่จะใช้ความรุนแรง ตามที่ได้คิดพิจารณาไว้แล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นเป้าหมายทางการเมือง ทางศาสนา หรือทางอุดมการณ์ ผ่านการข่มขู่กรรโชก (intimidation) การบีบบังคับขู่เข็ญ (coercion) หรือการทำให้เกิดความหวาดกลัว (instilling fear)⁶

เมื่อพิจารณาราวๆ นิยามเหล่านี้ดูมีความชัดเจนและกระชับ อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง แล้ว การนิยามการก่อการร้ายเป็นความท้าทายสำหรับชาติต่างๆ ดูตัวอย่างเช่น กรณีที่หน่วยต่างๆ ของ รัฐบาลสหรัฐอเมริกา นิยามการก่อการร้าย ตามนิยามของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา การก่อการร้ายต้องเป็นความรุนแรงที่มาจากแรงจูงใจทางการเมือง โดยกลุ่มย่อยของชาติหรือองค์กรลับ ในขณะที่นิยามโดยกระทรวงกลาโหม สหรัฐ รวมเอาวัตถุประสงค์ทางศาสนาและทางอุดมการณ์ ตลอดจนการข่มขู่คุกคามที่จะใช้กำลังด้วย ซึ่งทำให้เชื่อได้ว่าภายใต้นิยามนี้ เพียงแค่การข่มขู่คุกคามเท่านั้นก็สามารถถูกมองได้ว่าเป็นการกระทำที่เป็นการก่อการร้าย ข้อควรสังเกตคือจุดเน้นของแต่ละนิยาม ในขณะที่กระทรวงการต่างประเทศเน้นเหตุจูงใจ (motives) กระทรวงกลาโหมเน้นเป้าหมาย (goals) และ FBI (Federal Bureau of Intelligence) เน้นวิธีการ (methods)⁷ เนื่องจากแต่ละหน่วยงานนิยามการก่อการร้ายต่างกันเราจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจนิยามแต่ละนิยาม ทั้งนี้ ความแตกต่างในวิธีการมอง (approach) การก่อการร้ายดังกล่าวสามารถนำไปสู่ความแตกต่างในการปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดความสับสนสำหรับทั้งสาธารณชนชาวอเมริกันและประชาคมระหว่างประเทศ

ในการนี้ นิยามการก่อการร้ายขององค์การสหประชาชาติเป็นนิยามที่กว้างที่สุด และทำให้การก่อการร้ายมีลักษณะที่เป็นการกระทำที่เป็นปัจเจกมากที่สุด โดยองค์การสหประชาชาตินิยามการก่อ การร้ายว่า เป็นการกระทำใดๆที่จูงใจให้เกิดความตายหรือความบาดเจ็บสาหัสทางกายต่อ

---

⁵ If we define terrorism not by what one does, but what one does it for, we legitimate the deliberate targeting of civilians for certain causes – definition by **Tal Becker**, former legal advisor to the Israeli Mission to the UN. Jordan, Michael J. "Terrorism's Slippery Definition Eludes UN Diplomats." The Christian Science Monitor. February 04, 2002. Accessed March 5, (Online). Available : <http://www.csmonitor.com/2002/0204/p07s02-wogi.html>. 2017.

⁶ Noam Chomsky adopted his definition from a U.S. Army Manual: "the calculated use of violence or threat of violence to attain goals that are political, religious, or ideological in nature...through intimidation, coercion, or instilling fear. In Booth, Ken, and Timothy Dunne. *Worlds in Collision: Terror and the Future of Global Order*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2002

⁷ Sheehan, Ivan Sascha. "Online Seminar in Terrorism & Counterterrorism." Lecture, Webinar, July 07, 2012.

พลเรือน หรือต่อบุคคลอื่นใดๆที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นศัตรูคู่ต่อสู้ในสถานการณ์ความขัดแย้งที่ใช้กำลัง อาวุธ (armed conflict) เมื่อความประสงค์ของการกระทำดังกล่าว โดยธรรมชาติหรือโดยบริบทแล้ว คือการข่มขู่ประชากรให้เกิดความหวาดกลัว หรือขู่เชิญให้รัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศกระทำ หรือละเว้นที่จะกระทำการใดๆ⁸

สถานการณ์แนวโน้มการก่อการร้ายในโลกปัจจุบัน

ดัชนีการก่อการร้ายในโลกฉบับที่ 4 (Global Terrorism Index (GTI));⁹ 4th edition) ได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มสำคัญของโลกด้านรูปแบบของการก่อการร้ายในช่วง 16 ปีที่ผ่านมา โดยครอบคลุม ช่วงเวลาตั้งแต่ต้น ค.ศ. 2000 ถึงปลาย ค.ศ.2015 ผลการวิจัยที่น่าสนใจในรายงานฉบับนี้ชี้ให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของพลวัตการก่อการร้ายในโลกที่ซับซ้อน ในขณะที่สถิติส่วนหนึ่งชี้ว่า ระดับการก่อการร้ายในโลกดีขึ้น แต่ความร้ายแรงอย่างต่อเนื่องของการก่อการร้ายในบางประเทศเป็น เหตุหนึ่งที่ทำให้น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง และเป็นปัจจัยที่ทำให้เห็นถึงธรรมชาติความสิ้นเปลืองของกิจกรรม การก่อการร้ายสมัยใหม่ ความซับซ้อนของดัชนีการก่อการร้ายในโลกตามรายงานฉบับที่ 4 นี้เป็นผลมา จากข้อเท็จจริงว่า แม้คะแนนดัชนีการก่อการร้ายในโลกของประเทศจำนวน 76 ประเทศจะดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 53 ประเทศซึ่งแย่ลง แต่โดยรวมแล้วคะแนนดัชนีการก่อการร้ายในโลกได้เลวร้ายลงร้อยละ 6 ในปี ค.ศ.2015 เนื่องจากหลายประเทศที่ได้รับผลกระทบโดยปานกลางได้ประสบกับการก่อการร้ายในระดับที่ไม่เคยประสบมาก่อน

ดัชนีการก่อการร้ายในโลกในปี ค.ศ.2016 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบของ 4 ปีก่อนหน้านี้ ปี ค.ศ.2015 ปรากฏจำนวนการเสียชีวิตทั้งหมดลดลงร้อยละ 10 เป็นการลดลงครั้งแรกนับตั้งแต่ปี ค.ศ.2010 เป็นต้นมา จำนวนประเทศที่บันทึกการตายจากการก่อการร้ายได้ลดลง 1 ประเทศเช่นกัน การลดลงของการตายจากการก่อการร้ายมีเหตุหลักจากความอ่อนแอของโบโค ฮาราม (Boko Haram) และไอซิล ISIL ทั้งในไนจีเรียและอิรัก เนื่องจากการปฏิบัติการของทหารต่อกลุ่มเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม การขยายกิจกรรมโดยกลุ่มทั้งสองในประเทศอื่นๆกำลังเป็นภัยคุกคามใหม่ที่ส่วนอื่นๆ ของโลก โบโค ฮาราม ได้ขยายเข้าไปใน ไนเจอร์ (Niger) แคมารูน (Cameroon) และชาติ

⁸ "International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism." Declarations and Conventions Contained in General Assembly Resolutions. December 9, 1999. Accessed November 13, (Online). Available : <http://www.un.org/documents/>.2012.

⁹ Produced by the Institute for Economics and Peace, the GTI is based on data from the Global Terrorism Database which is collected and collated by the National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), a Department of Homeland Security Centre of Excellence led by the University of Maryland. The Global Terrorism Database is considered to be the most comprehensive dataset on terrorist activity globally and has now codified over 150,000 terrorist incidents.

(Chad) โดยเพิ่มจำนวนคนที่ฆ่าในการก่อการร้ายในประเทศทั้งสามนี้มากขึ้นถึงร้อยละ 157 ในขณะเดียวกัน ISIL และแนวร่วมได้ก่อการในประเทศใหม่ 15 ประเทศ ทำให้ประเทศที่ ISIL เข้าไปก่อการเพิ่มขึ้นจนรวมเป็นทั้งหมด 28 ประเทศ นี่คือนิวเคลียสที่ทำให้ประเทศจำนวนมากกว่าปกติบันทึกการก่อการร้ายในระดับสูงสุดมากกว่าในปีใดๆในช่วง 16 ปีที่ผ่านมา

ในปี ค.ศ.2015 จำนวนการตายจากการก่อการร้ายได้ลดลงจากปี ค.ศ.2014 ร้อยละ 10 โดยมีคนถูกฆ่าน้อยลง 3,389 คน ในขณะที่อิรัก (Iraq) และไนจีเรีย (Nigeria) รวมกันแล้วบันทึกจำนวนคนตายน้อยลง 5,556 คน และถูกโจมตีน้อยลง 1,030 ครั้ง กว่าในปี ค.ศ.2014 อย่างไรก็ตามจำนวนการตายรวมทั่วโลกจำนวน 29,376 คน ทำให้ปี ค.ศ.2015 ยังคงเป็นปีที่มีคนตายจากการก่อการร้ายมากเป็นอันดับที่ 2 เป็นประวัติการณ์ที่มีการบันทึกไว้

ในขณะที่ความอ่อนแอของไอซิล (ISIL) และ โบโค ฮาราม ในบริเวณศูนย์กลางการปฏิบัติการในอิรักและไนจีเรียเป็นเรื่องในทางบวก แต่การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในจังหวะเดียวกันกับที่มีแนวโน้มสำคัญ ในทางลบ 2 เรื่อง ซึ่งได้ผลักดันให้การก่อการร้ายในที่อื่นๆของโลกเพิ่มขึ้น แนวโน้มที่ 1 คือ การ เปลี่ยน กลวิธี (tactic) ต่อการก่อการร้ายข้ามชาติ (transnational terrorism) ไม่เพียงแต่ในส่วนอื่นๆ ของ ตะวันออกกลางเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงในยุโรปด้วย แนวโน้มในทางลบที่สำคัญแนวโน้มที่ 2 คือ โบโค ฮาราม ได้ขยายตัวเข้าไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านด้านอาฟริกาตะวันตก ซึ่งได้นำไปสู่การขยายอันดับ ขึ้นมา ของแควมารูนและไนจีเรีย เป็นอันดับที่ 13 และ 16 ในดัชนีการก่อการร้ายในโลก (GTI)

ควบคู่มาพร้อมกับแนวโน้มในทางลบที่สำคัญทั้ง 2 นี้จำนวนกลุ่มแนวร่วม ISIL (ISIL-affiliated groups) ที่ ทำการโจมตีต่อผู้ได้เพิ่มขึ้น การวิจัยดัชนีการก่อการร้ายในโลกได้พบว่าจำนวนประเทศที่มี จำนวนคน ตายมากกว่า 25 คนได้เพิ่มเป็น 34 ประเทศ เพิ่มขึ้น 7 ประเทศ ทำให้จำนวนประเทศที่มี คนตายมากกว่า 25 คนมีจำนวนสูงสุดเท่าที่เคยมีการบันทึกมา มีประเทศจำนวนอย่างน้อย 6 ประเทศ ที่มีคะแนนดัชนีการก่อการร้ายในโลกเสื่อมถอยลงอย่างมีนัยยะสำคัญมากในปี ค.ศ.2015 ซึ่งนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในด้านอันดับโดยเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ปรากฏการณ์นี้เป็นที่มาของ ความเลวร้ายลงโดยรวมของคะแนนดัชนีการก่อการร้ายในโลก (GTI) ร้อยละ 6 เนื่องจากการตกลงของ คะแนนนี้มีผลต่อดัชนีการก่อการร้ายในโลก มากกว่าสถานะที่ดีขึ้นมากในไนจีเรียและอิรัก ประเทศที่มี สภาวะเลวร้ายลงดังกล่าวรวมถึงฝรั่งเศส ตุรกี ซาอุดีอาระเบีย คูเวต ตูนิเซีย และบรูไน

ในยุโรป กลวิธีข้ามชาติของไอซิล (ISIL) ที่ผสมผสานกับการโจมตีโดยผู้กระทำการที่เป็นบุคคลเดี่ยวซึ่ง ได้รับแรงบันดาลใจจากกลุ่ม เป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้การก่อการร้ายเพิ่มขึ้นสู่ระดับสูงที่สุดอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การเพิ่มขึ้นของการก่อการร้ายดังกล่าวในหลายประเทศขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ((OECD) Organization of Economic Cooperation and Development) เป็นผลให้มีการตายเพิ่มขึ้นร้อยละ 65 หรือ เพิ่มขึ้นเป็น 577 คน จาก 77 คน ในปี ค.ศ.2014 บทบาทของไอซิล (ISIL) มีความสำคัญมากต่อการเพิ่มขึ้นของการตายนี้เนื่องจากเกินกว่าครึ่งของ 577 คนที่ตายเกี่ยวข้องกับกลุ่มไอซิล (ISIL) การโจมตีโดยไอซิล (ISIL) ใน ปารีส (Paris) บรัสเซลส์ (Brussels) และในกรุงอังการา (Ankara) เมืองหลวง ของตุรกี (Turkey) เป็นการโจมตีที่ร้ายแรงที่สุดส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศเหล่านี้ และ สะท้อนถึงการ

กลับมาของการก่อการร้ายข้ามชาติที่มีฐานอยู่กับกลุ่มซึ่งเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับอัลเคดา (al-Qa-ida) มาก่อนและทันทีเมื่อหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในขณะที่ความสนใจของประชาคมระหว่างประเทศมุ่งเน้นไปที่ ISIL และ กิจกรรมของ ISIL ในอิรักและซีเรีย ปีที่แล้วกลับเป็นปีที่มีบันทึกว่าเป็นปีที่มีการตายอย่างรุนแรง สูงที่สุด สำหรับตาลีบัน (Taliban) ในอัฟกานิสถาน (Afghanistan) ทั้งการตายจากการก่อการร้าย และการตาย ในสนามรบที่ตาลีบันเป็นผู้ก่อการได้เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลในปี ค.ศ.2015

การก่อการร้ายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 29 หรือเทียบเท่าการตายจำนวน 4,503 คน และการตายใน สนามรบได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 34 หรือเทียบเท่าจำนวนคนตายมากกว่า 15,000 คน

ภาพที่ซับซ้อนดังกล่าวนี้มีด้านที่เป็นข่าวในเชิงบวกเป็นหย่อมๆอยู่ที่มีประเทศอื่นๆ จำนวนหลายประเทศที่ดูจากระดับกิจกรรมการก่อการร้ายแล้วอยู่ในสถานะที่ดีขึ้น มีประเทศที่บันทึก การถูกโจมตีจากการก่อการร้ายน้อยลง 1 ประเทศในปี ค.ศ.2015 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2014 ซึ่ง เท่ากับเป็นการชะงักไปของแนวโน้มที่ประเทศต่างๆประสบกับกิจกรรมการก่อการร้ายที่เพิ่มขึ้นทุกปี ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา พร้อมกันนี้ได้มีความก้าวหน้าในกลุ่มต่อต้านการก่อการร้าย (countering terrorist groups) ผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศซึ่งได้นำไปสู่การลดลงของการตายใน สาธารณรัฐอัฟริกากลาง (Central Africa Republic) โซมาเลีย (Somalia) และ ซูดาน (Sudan) ขณะที่ปากีสถานยังคงเห็นการลดลงอย่างต่อเนื่องในระดับการก่อการร้าย เนื่องจากการต่อสู้ภายใน ระหว่างกลุ่มใหญ่ที่มีบทบาท เช่น เทริค ตาลีบัน ปากีสถาน (Tehrik I Taliban Pakistan (TTP) รวมทั้ง ปฏิบัติการของทหารปากีสถานในเขตพื้นที่ชนเผ่าที่จัดการโดยรัฐบาลกลาง การพัฒนาไป ในทางที่ดีขึ้นยังได้รับการบันทึกอย่างต่อเนื่องในอินเดีย ซึ่งตามประวัติที่ผ่านมามีระดับกิจกรรมการก่อ การร้ายสูง ในทำนองเดียวกัน ประเทศไทยมีจำนวนการตายจากการก่อการร้ายต่ำที่สุดมาตั้งแต่ปี ค.ศ.2005 แม้จะมีกรณีระเบิดที่กรุงเทพมหานครในปี ค.ศ.2015 ซึ่งฆ่าคนไป 20 คนก็ตาม

ผลกระทบจากการก่อการร้ายต่อเศรษฐกิจโลกในปี ค.ศ.2015 โดยทั่วไปแล้วใกล้เคียง กับในปีก่อน คือ มีผลกระทบคิดเป็นต้นทุน US\$ 89.6 ล้าน ในขณะที่จำนวนนี้เป็นตัวเลขที่สูงใน ตัวเองอยู่แล้ว แต่มีข้อควรสังเกตว่า ผลกระทบจากการก่อการร้ายต่อเศรษฐกิจนั้นยังน้อยเมื่อเทียบกับ รูปแบบหลักๆ ที่สำคัญของความรุนแรง จำนวนดังกล่าวคิดเป็นเพียงร้อยละ 1 ของผลกระทบต่อ เศรษฐกิจโลกทั้งหมด จากความรุนแรง ซึ่งสูงถึง US\$ 13.6 ล้านล้าน ในปี ค.ศ.2015 มีเพียง สถานการณ์กิจกรรมการก่อการ ร้ายที่รุนแรงจัดเช่นในอิรักเท่านั้นที่ต้นทุนของการก่อการร้ายถือว่าสูง อย่างมีนัยยะสำคัญ

ต้นทุนของการก่อการร้ายต่อเศรษฐกิจของอิรักนั้นคิดเป็นเทียบเท่าร้อยละ 17 ของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี ค.ศ.2015 การวิเคราะห์เชิงสถิติของปัจจัยขับเคลื่อนกิจกรรมการก่อการ ร้ายแสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยที่ชัดเจน 2 ชุด ที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าประเทศนั้น เป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือเป็นประเทศกำลังพัฒนา ปัจจัยชุดแรกซึ่งเชื่อมโยงอยู่ อย่างใกล้ชิดอยู่กับ กิจกรรมการก่อการร้ายคือ ความรุนแรงทางการเมืองที่กระทำโดยรัฐกับการ ปรากฏอยู่ของความ ชัดแย้ง การวิจัยในดัชนีการก่อการร้ายพบว่า ร้อยละ 93 ของการโจมตีใน รูปแบบการก่อการร้ายทั้งหมดระหว่างปี ค.ศ.1989 และ 2004 เกิดขึ้นในประเทศที่มีระดับการ อุปถัมภ์สนับสนุนความ หวาดกลัวโดยรัฐ (state sponsored terror) อย่างสูง โดยรวมถึงการวิสามัญ

ฆาตกรรม (extrajudicial killing) การทรมาน (torture) และการจับกุมคุมขังโดยปราศจากโอกาสในการต่อสู้คดีในศาล (imprisonment without trial)

ในลักษณะเดียวกันนี้ ร้อยละ 90 ของการตายจากการก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศที่เกี่ยวข้องกัน อยู่กับความขัดแย้งในบางรูปแบบอยู่แล้ว ไม่ว่าจะภายในหรือระหว่างประเทศก็ตาม นั่นหมายความว่า เพียงร้อยละ 0.5 ของการโจมตีจากการก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศที่ไม่ได้ประสบปัญหาจากความ ขัดแย้งหรือความหวาดกลัวทางการเมือง ปรากฏการณ์เช่นนี้เน้นให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความ ขัดแย้งที่ดำรงอยู่แล้ว ความทนทุกข์และความรุนแรงทางการเมือง กับกิจกรรมการก่อการร้าย

เมื่อเราวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการก่อการร้าย (correlates of terrorism) มีปัจจัยต่างๆ จำนวนหนึ่งที่มีนัยยะสำคัญเชิงสถิติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนา ในประเทศ องค์การเพื่อความ ร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจ เช่น การว่างงานของเยาวชน การพัฒนาสู่ความเป็นรัฐทหาร ระดับอาชญากรรม การเข้าถึงอาวุธ และความไม่เชื่อมั่นไว้วางใจกระบวนการ เลือกตั้ง เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการก่อการร้ายอย่างมีนัยยะสำคัญเชิงสถิติมากที่สุด ข้อค้นพบทางสถิติเช่นนี้ย้ำถึงแรงขับเคลื่อนไปสู่ความสุดโต่งยิ่งขึ้น (radicalization) หรือ การไปสู่ความสุดขั้ว (extremism) ที่รู้จักกันดี ในประเทศกำลังพัฒนา ประวัติความขัดแย้ง ระดับการคอร์รัปชัน การยอมรับสิทธิของผู้อื่นและกลุ่มบนฐานของความไม่เท่าเทียมกัน เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการก่อการร้ายอย่างมีนัยยะสำคัญมากกว่า การกระทำของบุคคลที่เป็นการก่อการร้ายนั้น คาดเดาไม่ได้ แต่รายงานดัชนีการก่อการร้ายในโลก (GTI) เน้นให้เห็นรูปแบบเชิงสถิติที่การก่อการร้าย มีร่วมกัน (common statistical patterns) รูปแบบเหล่านี้ช่วยให้เราไปถึงความร้ายแรงในอนาคตขององค์การก่อการร้าย แนวโน้มของ กลวิธีขององค์การก่อการร้ายเหล่านี้ และประสิทธิผลของปฏิบัติการด้านการก่อการร้าย

รายงานดัชนีการก่อการร้ายในโลก (GTI report) ปี ค.ศ.2016¹⁰ ย้ำถึงข้อเท็จจริงที่ว่า การก่อการร้ายเป็นรูปแบบความรุนแรงที่มีความเข้มข้นสูงมาก เป็นความรุนแรงที่ส่วนใหญ่กระทำในประเทศจำนวนน้อย โดยคนกลุ่มน้อย ประเทศจำนวน 5 ประเทศที่กำลังประสบกับความทนทุกข์ต่อผลกระทบจากการก่อการร้ายสูงที่สุดตามที่วัดโดยดัชนีการก่อการร้ายในโลก (GTI) คือ อิรัก อัฟกานิสถาน ไนจีเรีย ปากีสถาน และซีเรีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีคนตายถึงร้อยละ 72 ของการตายทั้งหมดจากการก่อการร้ายในปี ค.ศ.2015 ในลักษณะเดียวกันนี้ มีกลุ่มเพียง 4 กลุ่มเท่านั้นที่เป็นเหตุให้เกิดการตายร้อยละ 74 ของการตายทั้งหมดนี้ 4 กลุ่มดังกล่าวได้แก่ ไอซิล (ISIL) โบโค ฮาราม (Boko Haram) ตาลิบัน (the Taliban) และ อัลเคดา (al Qa-ida)

รายงานนี้ยังรวมข้อคิดเห็นและคำวิจารณ์เกี่ยวกับด้านต่างๆของการก่อการร้าย ซึ่งรวมถึงความพยายามทำความเข้าใจการก่อการร้าย เช่น Maggiolini and Varvelli จาก ISPI (Italian Institute for International Political Studies) ซึ่งสำรวจศึกษาว่าทำไมจึงมีแหล่งบ่มเพาะให้คนกลายเป็นพวกสุดโต่ง และ Schori Liang จาก GCSP (Geneva Centre for Security Policy)

¹⁰ “รายงานดัชนีการก่อการร้ายในโลก (GTI report) ปี ค.ศ.2016”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://reliefweb.int/report/world/global-terrorism-index-2016>, 2016.

ซึ่งศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายอาชญากรรมกับการก่อการร้าย ทีมผู้เชี่ยวชาญการข่าวของ ตำรวจวิคตอเรีย บัญชาการด้านการก่อการร้าย (The Victoria Police Counter Terrorism Command's Specialist Intelligence Team) เล่าถึงประสบการณ์กับการป้องกันการก่อการร้าย โดยแรงขับเคลื่อนของชุมชน (community driven prevention) Cunningham and Koser จาก GCERF (Global Community Engagement and Resilience Fund) สรุปส่วนสำคัญที่เอกชนจะมีบทบาทในการป้องกันการไปสู่ความรุนแรงที่สุดโต่ง และ von Einsiedel จาก ศูนย์วิจัยนโยบายของ มหาวิทยาลัยสหประชาชาติ (the United Nations University Center for Policy Research) บรรยายถึงการทำงานขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามที่มีประวัติ มา ได้ปิดกั้นหยุดยั้งไม่ให้เกิดการก่อการร้าย

ในขณะที่การก่อการร้ายมีผลกระทบต่อสังคมที่ถูกกระทำ ในฐานะที่การก่อการร้ายเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรง แต่ยังมีความรุนแรงรูปแบบอื่น ๆ ที่มีผลในการทำลายล้างทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงยิ่งกว่า ความขัดแย้งที่ใช้กำลังอาวุธ (armed conflict) ที่สำคัญมาก ๆ ได้ก่อให้เกิดการตายจำนวนมากกว่าในปี ค.ศ.2015 ตลอดจนทำให้เกิดการทำลายล้างอย่างกว้างขวางต่อเศรษฐกิจ อัตราการฆาตกรรมทั่วโลกสูงกว่าอัตราการตายจากการก่อการร้ายถึง 15 เท่า

โดยสภาพการณ์ปัจจุบัน เราไม่สามารถอธิบายคุณลักษณะทางกายภาพที่จะบอกถึงรูปลักษณะของผู้ก่อการร้ายได้ เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่จะบอกได้ว่าผู้ก่อการร้ายมีลักษณะที่จัดอยู่ในระดับทางเศรษฐกิจที่เฉพาะเจาะจงระดับใด อยู่ในโครงสร้างครอบครัวแบบใด หรือมีสถานะทางการเมืองอย่างไร บ่อยครั้งที่พลเรือนกลายเป็นผู้ที่พ่วงอยู่กับองค์การสุดโต่งเนื่องจากสภาพเงื่อนไขภายนอก ในช่วงระหว่างสถานการณ์ความขัดแย้ง เมื่อสถาบันของรัฐล้มเหลวในการจัดหาสิ่งที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ให้ เช่น ความมั่นคง อาหาร ที่อยู่อาศัย และงาน สำหรับประชาชนของตน เมื่อนั้นอำนาจจะถูกกระจายออกไป และอำนาจจะถูกใช้ผ่านวิธีที่ไม่เป็นทางการหรือวิธีที่ไม่ต่อเนื่องไม่เชื่อมโยงกัน¹¹ เมื่อเกิดสภาพการณ์เช่นนี้ขึ้น กลุ่มกบฏหรือผู้ที่มีเครือข่ายสนับสนุนภายในที่เข้มแข็งจะเป็นองค์กรที่เข้ามาแก้ไขสถานการณ์ ความไม่ไว้วางใจรัฐบาลอย่างสุดโต่งสามารถนำไปสู่การที่พลเมืองจำนวนมากเข้าร่วมกับหมู่ชนและฝ่ายกบฏ เช่น อัลเคดา (al Qa-ida) เพื่อที่จะแสวงหาวิธีที่เป็นทางเลือกสำหรับความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ผลที่ตามมาคือ ประชาชนที่ทนทุกข์อยู่กับภาวะการสูญเสียการถูกลิดรอนมักจะหันไปหาองค์การก่อการร้าย

ตามที่นักวิจัยในพื้นที่ Karina Korostelina อธิบายไว้ ภาวะการสูญเสียจากการถูกลิดรอนเกิดขึ้นเมื่อคนเรารู้สึกว่าตนเองไม่สามารถปรับปรุงสภาพของตนเองให้ดีขึ้นได้ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่¹² แม้ว่าแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะใช้คุณลักษณะเฉพาะตัว (individualized traits) ชี้ชัดลงไปว่าใครคือผู้ก่อการร้าย แต่เป็นที่แน่ชัดว่าสภาพพื้นฐานที่เป็นเงื่อนไขทางสังคมเศรษฐกิจสามารถ ก่อให้เกิดแหล่งบ่มเพาะสำหรับการคัดเลือกแนวร่วมเข้าสู่องค์การก่อการร้ายได้

¹¹ Ponzio, Richard. *Democratic Peacebuilding: Aiding Afghanistan and Other Fragile States*. Oxford: Oxford University Press, 2011.

¹² Korostelina, Karina Valentinovna. *Social Identity and Conflict: Structures, Dynamics, and Implications*. New York: Palgrave Macmillan, 2007.133.

Paul Pillar ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า นักวิชาการที่ได้สำรวจศึกษาที่มาของความรุนแรงทาง การเมืองของกลุ่มย่อยในชาติโดยทั่วไป ซึ่งถึงความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาความรู้สึกถูกกีดกัน (deprivation) และความคับข้องใจ (grievances) ที่ทำให้มีแรงจูงใจในการก่อความรุนแรง รวมทั้งต้องพิจารณาการคิดคำนวณและโอกาสทางการเมืองของผู้นำที่เป็นฝ่ายขัดแย้งซึ่งเป็นผู้ระดม ชักเคลื่อน ความไม่พอใจดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อที่เราจะได้สามารถเข้าใจได้ดีขึ้นว่าความรุนแรงจะปะทุ ขึ้นเมื่อใด และที่ใด¹³

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกถูกกีดกันมีที่มาจากมุมมองของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์เบื้อง หน้า นั้น ซึ่งทำให้ยังเป็นการยากมากขึ้นไปอีกที่จะชี้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ก่อการร้าย เพราะคน 2 คน สามารถรู้สึกแตกต่างกันมากเกี่ยวกับสถานการณ์เดียวกัน นักวิทยาศาสตร์ด้านประสาทวิทยา Jeffrey Victoroff เตือนว่า ทฤษฎีทางเลือกอย่างเป็นเหตุผล (Rational choice theories)¹⁴ ไม่สามารถ ทำนายการตอบสนองที่มีลักษณะเฉพาะได้ ข้อเสนอแนะทางนโยบายที่ทำนายการยับยั้งการกระทำที่ เป็นการก่อการร้ายจึงมีประโยชน์ก็แต่เพียงเท่าที่ขีดความสามารถของการทำนายนั้นจะคาดหมายว่า จะมีความผันแปรอย่างเกินธรรมดาและมีการปรับตัวของมนุษย์¹⁵

เรายังไม่สามารถอธิบายอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ได้ว่าอะไรทำให้คนกลายเป็น ผู้ก่อการร้าย หรือ อะไรทำให้คนไม่เห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง แต่ดูเหมือนว่า เมื่อบุคคลรู้สึกพึงพอใจและสามารถควบคุมชีวิตของตนเองได้ บุคคลนั้นมักจะเปิดรับมากขึ้นที่จะเลือก ทางเลือกที่รุนแรง น้อยกว่า การเปิดให้พลเมืองมีทางเลือกไม่ว่าจะด้านการเงิน การเมือง หรือสังคม จะช่วยส่งเสริม รูปแบบการใช้ชีวิตที่นำมาซึ่งความพึงพอใจมากขึ้น ดังนั้น ความเชื่อมั่นในระบอบ

---

¹³ "International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism." Declarations and Conventions Contained in General Assembly Resolutions. December 9, 1999. Accessed November 13, 2012. <http://www.un.org/documents/>.

¹⁴ Crossman, Ashley. "Rational Choice Theory." About.com Sociology. Accessed November 15, .(Online).Available : <http://sociology.about.com/od/Sociological-Theory/a/Rational-Choice-Theory.htm..> 2012. According to this theory, individuals are motivated by their personal wants and goals and are driven by personal desires. Since it is not possible for individuals to attain all of the various things that they want, they must make choices related to both their goals and the means for attaining those goals. Individuals must anticipate the outcomes of alternative courses of action and calculate which action will be best for them. In the end, rational individuals choose the course of action that is likely to give them the greatest satisfaction

¹⁵ Victoroff, J. "The Mind of the Terrorist: A Review and Critique of Psychological Approaches." *Journal of Conflict Resolution* 49, no. 1 (January 2005): 3-42. doi:10.1177/0022002704272040.

ประชาธิปไตยและการเพิ่มกำลังความสามารถให้กับคนทุกคนจึงอาจเป็นคำตอบที่ดีที่สุดสำหรับการป้องกันก่อการร้าย

แนวโน้มที่เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายสากลมากขึ้น

การที่องค์การก่อการร้ายทุกวันนี้คัดเลือกและเข้าไปมีอิทธิพลต่อเยาวชนให้การกระทำ การที่เป็นความรุนแรงในนามของพระเจ้าและอุดมการณ์อื่นๆกำลังเป็นที่ประจักษ์ชัดมากขึ้น เป็นที่น่า เศร้าว่าเยาวชนจำนวนมากไม่ว่าจะด้วยเบื้องหลังทางเชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา หรือสถานะทาง เศรษฐกิจใดได้ตกเป็นเหยื่อของการชักจูงโน้มน้าวเกี่ยวกับการก่อความรุนแรงที่กลุ่มเหล่านี้เผยแพร่ ถ่ายทอด

การเพิ่มขึ้นของปรากฏการณ์ระเบิดพลีชีพโดยเยาวชนที่ได้รับอิทธิพลจากผู้นำกลุ่ม สุดโต่งที่กำลังเกิดขึ้นและขยายตัวราวดอกเห็ดเป็นตัวชี้วัดที่น่าเป็นห่วงประการหนึ่งของช่องว่างที่ กำลังเพิ่มมากขึ้นระหว่างเยาวชนกับจิตสำนึกที่ควรต้องไม่ใช้ความรุนแรง (non-violence) ในการ บรรลุวัตถุประสงค์ของตน เหตุระเบิดที่บอมเบย์ (Bombay) ในปี ค.ศ.2008 และการก่อตั้งกลุ่ม เจ มายา อิสลามียา (Jemaah Islamiyah) และกลุ่มอาบู ซายาฟ (Abu Sayaff) เป็นไม่กี่กรณีที่ยืดถึง แนวโน้มซึ่งกำลังเติบโตนี้

การศึกษาของ Southeast Asia Regional Centre for Counter-Terrorism (SEARCCT) โดยความร่วมมือกับ Japan-ASEAN Integration Fund (JAIF) ชี้ว่า ความพยายามที่จะ ต้านการก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียและที่อื่น ๆ ได้มุ่งใช้ด้านกลวิธีและปฏิบัติการของการต้านการก่อ การร้ายเป็นหลัก ซึ่งเน้นการใช้กำลัง (emphasizes the use of force) โดยยังขาดการพิเคราะห์ ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ ปัจจัยผลักและดึงเยาวชน (factors that push and pull youths) เข้าสู่การก่อ การร้าย และยุทธศาสตร์สำหรับต้านปัจจัยดึงดูด (attractiveness) ของกลุ่มก่อการร้าย

ดังนั้นการศึกษาแนวโน้มที่เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายสากลมากขึ้น จึงมี ประเด็น สำคัญในควรศึกษาคือ ปัจจัยที่จูงใจ (motivating factors) เยาวชนเข้าร่วมกลุ่มก่อการร้าย และ เส้นทางที่ผู้ก่อการร้ายใช้ในการทำให้เยาวชนกลายเป็นพวกสุดโต่ง (radicalizing pathways) และใน การเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมขบวนการ¹⁶

ข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปัจจุบันความพยายามที่จะต้านการก่อการร้ายจะมุ่งใช้ อำนาจที่เกิดขึ้นด้วยการขู่หรือการบังคับ (hard power) และการใช้กำลังเคลื่อนไหว (kinetic force) แต่ให้ความสำคัญน้อยกับการพิจารณาประเด็นด้านเยาวชน

รัฐบาลต่างๆได้พัฒนามาตรการต้านการก่อการร้ายอย่างครอบคลุมกว้างขวางและชัดเจน ณ์ ระดับปฏิบัติการ กลวิธีและยุทธศาสตร์ โดยหน่วยงานในต่างๆระดับได้ออกแบบและใช้ความ พยายามที่จะตรวจจับเค้า ยับยั้ง ขัดขวางป้องกัน ครอบคลุมและทำลายกิจกรรมก่อการร้าย ซึ่งความ เชี่ยวชาญชำนาญการ ตลอดจนทรัพยากรการเงินและเทคโนโลยีที่ได้ทุ่มเทไปเพื่อต่อสู้กับพวกรุนแรง สุดโต่งทุกวันนี้สูงกว่าที่เคยมีมาก่อนเมื่อเทียบกับ ณ เวลาใดๆในประวัติศาสตร์ของเรา

¹⁶ Kumar Ramakrishna, *Radical Pathways: Understanding Muslim Radicalization in Indonesia*, Praeger Security International, 2009.

ด้วยเบื้องหลังเช่นนี้ เราจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าสงครามต่อต้านการก่อการร้ายจะจบลงด้วย ความสำเร็จหรือไม่เป็นเรื่องของเวลาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ดูเหมือนจะให้ภาพที่ต่างออกไปมากจากข้อสันนิษฐานนี้ เนื่องจากมีคนหนุ่มสาวจำนวนมาก ไม่ว่าจะเผ่าพันธุ์ ศาสนาหรือเชื้อชาติใด ดูเหมือนจะถูกดึงดูดเข้าไปสู่โครงข่ายของความสุดโต่งและความรุนแรงที่ตามมา อย่างประหลาดเพราะเป็นปรากฏการณ์ในเวลาที่ใช้จ่ายและทรัพยากรที่ใช้ไปกับการต่อต้านการก่อการร้ายกำลังอยู่ในระดับสูงสุด

ด้วยข้อจำกัดทั้งภายในและภายนอกทั้งหมด ผู้ก่อการร้ายได้พิสูจน์ความสำเร็จในการชี้ตัวบุคคลที่จะเปลี่ยนไปสู่ความสุดโต่งและคัดเกณฑ์เพื่อให้กระทำการที่ไม่เพียงแต่ต้องตั้งคำถามในเชิงศีลธรรมแต่ยังเป็นสิ่งที่ทำลายในเชิงกลวิธีด้วย ในขณะที่มีการสร้างข้อจำกัดหลากหลายเพื่อกันพวกสุดโต่ง (extremists) แต่พวกสุดโต่งเหล่านี้ก็ยังคงสามารถทำให้กลุ่มของตนได้รับความเห็นใจ ได้รับการสนับสนุน และได้รับความชื่นชมยกย่อง Thomas Koruth Samuel¹⁷ อธิบายว่าเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสภาพทางชีววิทยาแสดงให้เห็นว่าคุณค่าเมื่อถูกทำให้ขาดในบางเรื่อง จะหาทางชดเชยด้วยด้านที่ จะช่วยทำให้บุคคลเสมือนมีชีวิตตามปกติ เช่นเมื่อถูกทำให้ขาดเทคโนโลยี ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเชิงเทคนิค กลุ่มก่อการร้ายมีความสั่นไหวที่จะหาสิ่งชดเชยให้บุคคลเหล่านี้ด้วยการยื่นมือเข้าไปโดยตรงในด้านจิตวิญญาณ (spiritual) ด้านความคิดการใช้เหตุผล (intellectual) และด้านอารมณ์ความรู้สึก (emotional) ของบุคคลดังกล่าว เท่าที่ผ่านมากลุ่มก่อการร้ายสามารถพัฒนาเรื่องราวเล่าขานที่ดึงดูดเยาวชนและสร้างแรงบันดาลใจจนทำให้สามารถเข้าถึงใจและความคิดของบุคคลแบบที่ฝ่ายรัฐเองพยายามจะทำให้ได้เช่นเดียวกัน

สัญญาณอันตราย: Joseph Liow¹⁸ ชี้ว่าผู้ก่อการมักจะมีแนวโน้มไปยังเยาวชน ในช่วงอายุตั้งแต่วัยรุ่นต้นๆไปจนถึงวัยรุ่นระยะต้นของผู้ใหญ่ ในขณะที่ Kumar Ramakrishna เห็นว่าเยาวชนโดยเฉพาะ เยาวชนชายระหว่างอายุ 18 ถึง 35 ปี เป็นจุดรวมความสนใจขององค์กรก่อการร้ายเสมอมา ในอีกด้าน หนึ่ง Noor Huda Ismail ผู้เชี่ยวชาญการต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งอยู่ที่อินโดนีเซียย้ำว่าตั้งแต่ยุคดาร์ลุอิสลาม (Darul Islam (DI)) ในอินโดนีเซีย องค์กรก่อการร้ายได้มุ่งเป้าไปยังบุคคลที่มีอายุน้อยถึง 16-17 ปี

กรณีการโจมตีที่มูมไบ (อินเดีย) ในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ.2008 ซึ่งทำให้พลเรือนและเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงเสียชีวิต 165 คน เป็นการโจมตีที่เกิดจากการประสานกำกับโดยบุคคล 10 คน ซึ่งสิ่งที่น่ากลัวคือคุณสมบัติที่บุคคลเหล่านี้มีส่วนร่วมและเป็นปัจจัยที่ผูกพันบุคคลเหล่านี้เข้าด้วยกันคือ ทุกคนล้วนเป็นเยาวชน นอกเหนือจาก Nazi/Abu ซึ่งเป็นผู้ก่อการที่อายุมากที่สุด คือ 28 ปีแล้ว อายุเฉลี่ยของผู้ก่อการอีก 9 คนคือเพียง 23 ปีเท่านั้น Ismail Khan ซึ่งเป็นหัวหน้าผู้ก่อการในครั้งนั้นอายุเพียง 25 ปี

¹⁷ Thomas Koruth Samuel. Reaching the Youth: Countering the Terrorist Narrative. SEARCCT. 2012.

¹⁸ จากการสัมภาษณ์ Professor Joseph Liow โดย Thomas Koruth Samuel และอ้างอิงใน Reaching the Youth: Countering the Terrorist Narrative, SEARCCT. 2012.

ในฟิลิปปินส์เยาวชนมีความเกี่ยวข้องในการก่อการร้ายที่เห็นชัดเจนในกรณีของกลุ่มอาบูซายาฟ (*Abu Sayyaf Group (ASG)*) กลุ่มอาบูซายาฟเป็นกลุ่มที่อยู่ในรายการของสหรัฐอเมริกาในฐานะ องค์การก่อการร้ายต่างชาติ¹⁹ ซึ่งต้องการสถาปนารัฐอิสลามแยกออกมาสำหรับชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิม Abdurajak Janjalani ผู้ก่อตั้งกลุ่มอาบูซายาฟ มีอายุเพียง 20 ปีในตอนที่ถูกเกณฑ์เข้าร่วมกิจกรรมของพวกเขาสุดโต่ง และมีอายุเพียง 26 ปี ในตอนที่ก่อตั้งกลุ่มอาบูซายาฟ เมื่อเขาเสียชีวิตในตอนที่ยี่ปะทะ กับตำรวจในปี ค.ศ.1998 น้องชายของเขา Khadaffy Janjalani ซึ่งอายุเพียง 22 ปีในเวลา นั้นได้ขึ้นเป็นหัวหน้าคนใหม่ของกลุ่มอาบูซายาฟ ในปี ค.ศ. 2009 กลุ่มอาบูซายาฟนำโดย Yasser Iqansan ซึ่งอายุเพียง 21 ปีในตอนที่เขาเข้าร่วมขบวนการ²⁰

อีกกลุ่มในฟิลิปปินส์คือ ขบวนการ ราชา โซไลมาน (*Rajah Solaiman Movement (RSM)*) ซึ่งมีแหล่งกำเนิดมาจากหน่วยผู้ก่อการโดยนักเรียนและครูของโรงเรียนศาสนาในลูซอน (Luzon) ก่อตั้งโดย Ahmad Santos ซึ่งเปลี่ยนไปสู่ความสุดโต่งเมื่อตอนอายุเพียง 21 ปี ขบวนการราชา โซไลมานได้ชื่อว่าเป็นขบวนการที่ก่อการระเบิดเรือข้ามฟาก (*Superferry 14*) เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ.2004 ซึ่งเป็นการโจมตีทางทะเลโดยผู้ก่อการร้ายที่ร้ายแรงที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมา ประเด็นสำคัญ ในที่นี้คือผู้ที่ถูกกล่าวว่าเป็นผู้ก่อการนี้คือ Redento Cain Delloso ซึ่งขณะที่เกิดเหตุ นั้นอยู่ในวัย 20 กว่าปีเท่านั้น

ในอิรักกลุ่มผู้ก่อการถูกกล่าวหาว่าจ่ายเงินระหว่าง USD 50 ถึง USD 100 ให้วัยรุ่นวางระเบิด (*Improvised Explosive Devices (IED)*) ยิงปืนครกหรือปืนกลใส่กองกำลังผสม แม้จะยังอยู่ในวัยไม่มากแต่วัยรุ่นเหล่านี้ไม่เพียงจะเป็นภัยคุกคามที่อันตรายเท่านั้น แต่ยังทำให้กองกำลังผสมอยู่ในภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกอีกด้วย

การที่เยาวชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในความขัดแย้งปัจจุบันยังเห็นได้อย่างน่าเศร้าใจจากเยาวชนที่ถูกกักขังอยู่ในกวนตานาโมเบย์ (*Guantanamo Bay*) ในคิวบา ค่ายอิกวานา (*Camp Iguana*) เป็นสถานที่ซึ่งมีไว้ใช้กับผู้ถูกคุมขังที่อยู่ในวัยระหว่าง 13 ถึง 15 ปี ในขณะที่พวกเขาอายุระหว่าง 16 ถึง 18 ปีจะถูกกักกันคุมขังอยู่ที่ค่ายเอ็กซ์เรย์ (*Camp X-Ray*) ซึ่งเป็นค่ายกักกันสำหรับผู้ใหญ่

คำถามที่สำคัญในที่นี้คือ โลกของเรามาถึงทางแยกนี้ได้อย่างไร ความเป็นจริงคือ ในขณะที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายมีอำนาจที่เกิดขึ้นด้วยการชูหรือการบังคับ (*hard power*) อย่างครอบคลุมกว้างขวาง ยังมีอำนาจที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายใช้ผ่านการชักจูง (*soft power*) โดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่ามีอำนาจในการใช้อำนาจแนวนี้อีกด้วย ในช่วงเวลาที่มีความวุ่นวายโกลาหลกลุ่มสุดโต่งเหล่านี้จะดึงดูดความสนใจจากเยาวชนด้วยการใช้ประโยชน์จากความอ่อนไหวโดยหยิบยื่นโอกาสที่จะทำให้ความรู้สึกถึงความเป็นตัวตน (*sense of identity*) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (*belonging*) และความรู้สึกเกาะเกี่ยวเป็นพรรคพวกกลุ่มก้อนเดียวกัน (*cohesiveness*) เมื่อเวลา

---

¹⁹ Rommel C. Banlaoi, *Essays on the Abu Sayyaf Group*, Philippine Institute for Political Violence and Terrorism Research (PIPVTR). (Online). Available : http://pipvtr/files/Book_AHAI_Essays_on_ASG_Book+Banlaoi_2008.pdf, 2008.

ผ่านไป เยาวชนซึ่งอยู่ใน สภาพแวดล้อมที่มีปัญหาเหล่านี้จะเริ่มเห็นว่าอัตลักษณ์ของตนคือการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและการ ต่อสู้ของกลุ่ม

แนวโน้มที่การก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้น โดยเยาวชน

ในครั้งที่ค่ายทหารจังหวัดนราธิวาสถูกคนร้ายบุกเข้าปล้นปืนเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2547 บุคคลจำนวนหนึ่งที่ถูกรับกุมมาสอบปากคำต่อมาได้ให้ข้อมูลว่า ผู้เข้าร่วมการปล้นปืนกว่าร้อยละ 80 ในครั้งนั้น จำนวนมากเป็นเยาวชน เหตุการณ์สองครั้งต่อมาในปีเดียวกัน คือ เหตุการณ์ที่มัสยิดกรือเซะ ในจังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 28 เมษายน และเหตุการณ์ตากใบในจังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่มีเยาวชนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

การข่าวของกองกำลังทหารในพื้นที่²¹ชี้ว่าข้อมูลที่ได้จากการซักถามผู้ถูกจับกุมจากการก่อเหตุความรุนแรงแสดงให้เห็นว่าขบวนการที่เคลื่อนไหวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบันมีจำนวน 6-8 องค์กรในขณะที่ขบวนการที่ก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรงมีลักษณะเป็นโครงข่ายองค์กรลับ โดยมีโครงสร้างการทำงานเป็นระดับ คือระดับนโยบาย ระดับปัญญาชน และระดับปฏิบัติการ ซึ่งต่างทำงานในแต่ละส่วนงานหน้าที่ของตนตามแนวทางที่สั่งการมาจากระดับนโยบาย และตามที่ฝ่ายปัญญาชนได้แปลงเป็นแนวทางปฏิบัติ ให้ระดับปฏิบัติการทำงานในแต่ละเซลล์ไปโดยไม่รู้จักกัน ทั้งนี้การทำงานของขบวนการในลักษณะที่มีความลับ ที่เซลล์แต่ละเซลล์ในระดับปฏิบัติการทำงานไปในส่วนของตนเองโดยไม่รู้ข้อมูลส่วนอื่นๆ เชื่อกันว่าเป็นแนวทางการทำงานที่ทำให้ขบวนการแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ขบวนการได้คงโครงสร้างดังกล่าวมา 3 ทศวรรษ แต่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการแบ่งแยกดินแดนให้ลุล่วงตามกำหนดภายในปี พ.ศ.2548 และแม้กระทั่งเวลาที่กำหนดใหม่เป็นปี พ.ศ.2550 แล้วก็ตาม ขบวนการจึงได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ขนานใหญ่ ต่อมาจากการสัมมนาในปี พ.ศ.2551 และ 2552 โดยมุ่งสร้างฐานสนับสนุนที่จะทำให้รัฐไม่สามารถเข้าถึงขบวนการได้ แต่ในขณะเดียวกันให้เป็นฐานสนับสนุนที่คงความเป็นธรรมชาติฝังตัวอยู่กับชุมชน

ปัจจุบัน ขบวนการที่ก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรงได้ปรับแนวทางการต่อสู้ในระดับปฏิบัติการ จากเดิมที่ใช้ฐานสนับสนุนการต่อสู้อยู่ในหมู่บ้าน (อาเยาะห์) มาสู่การใช้กลุ่มการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญ โดยอาศัยสตรี (อียู) เป็นฐานสนับสนุน มีหน้าที่จัดตั้งเยาวชนตั้งแต่เกิด (ตาดิกา) จนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดพลังอำนาจทางด้านมวลชนในอนาคต มีการสนับสนุนทางการเงินและการประสานงานขับเคลื่อน จึงทำให้จำนวนการก่อเหตุหรือการสร้างสถานการณ์และการจัดตั้งทางการเมืองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง²²

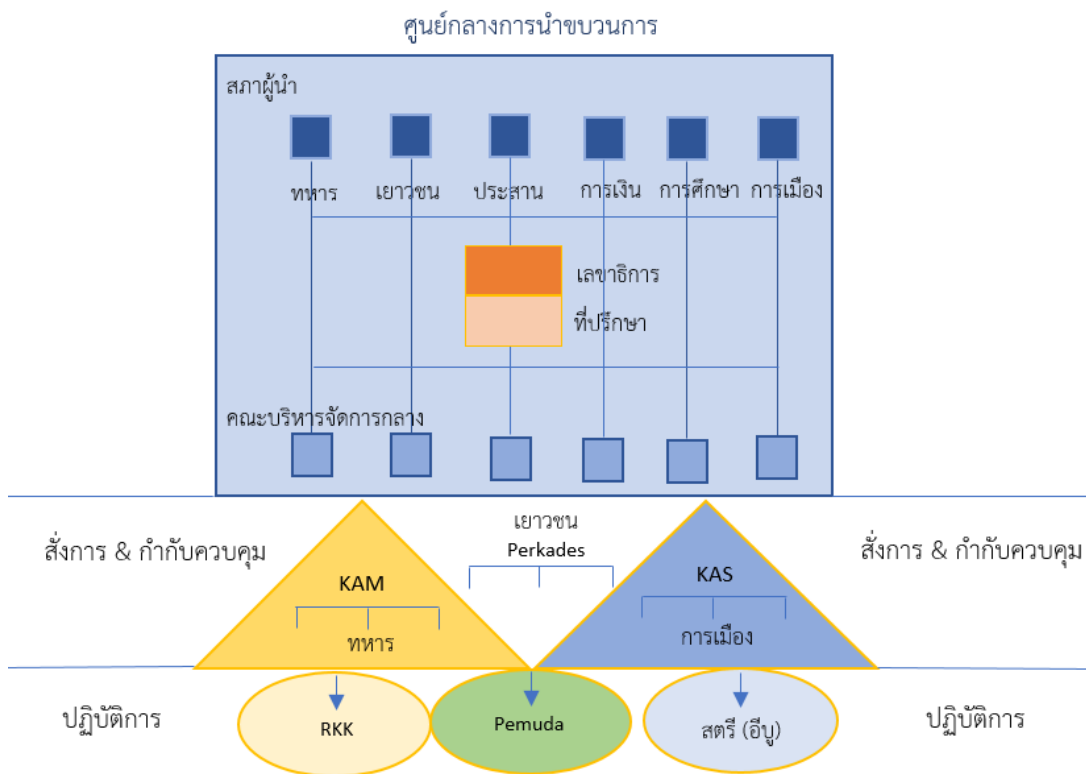
ตามโครงสร้างใหม่นี้ เป็นที่เชื่อกันว่าฐานสนับสนุนที่เป็นสตรีจะช่วยให้ขบวนการมีภูมิคุ้มกันที่จะทำให้รัฐเข้าถึงเพื่อทำลายล้างขบวนการได้ยากขึ้น เนื่องจากความอ่อนไหวในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการล่อจับสตรีออกไปจากที่อยู่อาศัยและจากชุมชนเพื่อการซักถามหรือสอบปากคำ แผนภาพโครงสร้างปัจจุบันของขบวนการก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรงในพื้นที่

²¹ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พลเอก สำเร็จ ศรีทราย วันที่ 7 กันยายน พ.ศ.2557

²² ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พันเอก สมเดช โยธา วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2557

จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปนี้ชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่ขบวนการยังคงโครงสร้างด้านนโยบายและการสั่งการกำกับควบคุมไว้เช่นเดิม ขบวนการได้ปรับโครงสร้างระดับปฏิบัติการภายใต้ปีกทางการเมือง เพื่อสร้างฐานสนับสนุนที่เป็นมวลชนสตรี หรือที่รู้จักกันว่า “อียู” ในแง่นี้ การสร้างกลุ่มสนับสนุนที่เป็นสตรีแสดงถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมเชิงสถาบันเพื่อนำภารกิจทางการเมืองของขบวนการไปสู่อีกระดับหนึ่ง งานซึ่งครั้งหนึ่งเคยถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ด้านประชากรของขบวนการซึ่งมีเป้าหมายเป็นผู้ดูแลจัดการได้กลายมาเป็นงานด้านบุคคลและบัญชีกำลังคนซึ่งมีสตรีทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูล

แผนภาพที่ 3-1 โครงสร้างปัจจุบันของขบวนการก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนในอีกด้านหนึ่งซึ่งได้แก่ปีกเยาวชน ขบวนการได้จัดโครงสร้างสำหรับสร้างเยาวชน ซึ่งรู้จักกันในนาม เปอร์กาเดส (perkades) เพื่อทำหน้าที่สร้างสถานการณ์ และปีกเยาวชนนี้เช่นกันที่มีหน้าที่ฝึกฝนเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกมาจากบัญชีรายชื่อที่กลุ่มสตรีจัดทำไว้ให้เป็นเยาวชนทหารต่อไป เมื่อจบจากการฝึกแล้วเยาวชนทหารเหล่านี้จะมีทักษะในการรวบรวมข้อมูลเป้าหมาย และสามารถสร้างสถานการณ์ในพื้นที่เป้าหมายได้ บทบาทหน้าที่ของเปอร์กาเดสได้แก่การสร้างข่าวลือเพื่อให้เกิดความสับสนและความเข้าใจผิดในประเด็นที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งยิ่งขึ้น ในแง่นี้ ตัวชี้วัดความสำเร็จของขบวนการจึงได้แก่การสนับสนุนจากมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงสนับสนุนจากเยาวชน ซึ่งมีสัดส่วนจำนวนมากที่เป็นนักสู้ของขบวนการที่รู้จักกันในนาม จูแเว (juwae)

ในการศึกษาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ Joseph Liow มีความเห็นว่าการณีประเทศไทยอาจมองได้ว่าเยาวชนจำนวนมากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนรุ่นที่สูญเสียเปล่า (lost generation) เนื่องจากการเข้าไปเกี่ยวข้องในความรุนแรง²³

เมื่อมองแนวโน้มในอนาคตตามยุทธศาสตร์ปัจจุบันของขบวนการก่อการและสร้างสถานการณ์รุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การใช้กลุ่มเยาวชนจะเป็นหลักในการขับเคลื่อนขบวนการต่อไป โดยขบวนการจะมุ่งสร้างปัจจัยเกื้อหนุนการกล่อมเกลายาวชน ขณะเดียวกันขบวนการจะใช้สตรีเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ระยะยาว ปัจจุบันองค์กรต่างๆในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น องค์กรชุมชนและองค์กรหน่วยงานภาครัฐ มีสตรีเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสัดส่วนถึงประมาณร้อยละ 70 องค์กรต่างๆใช้สตรีเป็นฐานและเป็นแนวร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนต่อสู้ของขบวนการมากขึ้น²⁴ เนื่องจากสตรีมีขีดความสามารถที่จะสนับสนุนขบวนการ การใช้สตรี เด็กและเยาวชนเป็นเรื่องของการทำสงครามในอนาคต ความเข้าใจการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและยุทธวิธีของขบวนการดังกล่าวจึงสำคัญสำคัญต่อการอธิบายแนวคิดที่ว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากลอย่างไรหรือไม่

มุมมองที่ต่างกันในการอธิบายเหตุที่มาของความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การอธิบายเหตุที่มาของความรุนแรงที่ปะทุขึ้นมาอีกตั้งแต่เกิดกรณีการบุกปล้นปืนค่ายทหาร จังหวัดนราธิวาสเมื่อวันที่ 4 มกราคม ปี พ.ศ.2547 ต่อเนื่องเป็นความรุนแรงที่เกิดมาจนปัจจุบัน มี ต่างๆกัน สะท้อนถึงความเข้าใจปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต่างกัน และ แนวความคิดที่ต่างกันระหว่างการมองว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็น แนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากล กับการมองว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากล

ในช่วงแรก หลังจากที่เหตุความรุนแรงปะทุขึ้นในเดือนมกราคม ปี พ.ศ.2547 ได้มีการชี้ว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องการโจรกรรม เป็นเรื่องการกระทำผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นอยู่ในพื้นที่ชายแดนซึ่งปกติมีแนวโน้มที่จะมีความไร้ระเบียบเนื่องจากอยู่ห่างไกลและมีช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย อย่างไรก็ตามเหตุความรุนแรงต่อๆมาทำให้การอธิบายด้วยการให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องการโจรกรรมเท่านั้นไม่เพียงพออีกต่อไป การอธิบายจากมุมมองนี้แต่เป็นภาคที่ซับซ้อนขึ้นมาอีกเล็กน้อยคือการอธิบายว่าเหตุความรุนแรงเกิดจากการสมคบคิดกันของกลุ่มผู้แสวงประโยชน์จากการสร้างสถานการณ์

²³ Joseph Liow, Professor จากการจากการสัมภาษณ์โดย Thomas Koruth Samuel.

²⁴ โครงการการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกื้อหนุนการพูดคุยสันติสุข. ทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย โครงการจัดการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2558.

โดยเฉพาะเพื่อเอื้อต่อการค้าสิ่งผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติด อาวุธ น้ำมันเถื่อน ฯลฯ คำอธิบายในแนวนี้นับว่าเจ้าหน้าที่รัฐเองมีส่วนสำคัญในการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้รวมไปถึงเหตุการณ์ปล้นปืนเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ด้วย อย่างไรก็ตาม Marc Askew²⁵ ได้ทบทวนคำอธิบายดังกล่าวนี้และให้ความเห็นว่าแม้คำอธิบายจะมีความเป็นจริงอยู่ แต่ละเอียดที่จะอธิบายให้เข้าใจถึงความขัดแย้งรุนแรงที่เป็นเหตุให้มีการฆ่าคนตายแล้วมากกว่า 3,000 คน ณ เวลานั้น (ปี พ.ศ. 2550) ซึ่งผู้ที่ถูกฆ่าตายจำนวนมากเป็นเจ้าหน้าที่กำลังความมั่นคง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และชาวมลายูมุสลิมซึ่งถูกวาดภาพให้เป็นฝ่ายที่สนับสนุนหรือร่วมมือกับรัฐไทย คำอธิบายเหล่านี้ล้วนแต่มองข้ามบทบาทที่ชาวมลายูมุสลิมธรรมดาทั่วไปเกี่ยวข้องหรือร่วมเป็นผู้กระทำการในเหตุรุนแรงซึ่งถูกวาดภาพให้เป็นเกมที่ซับซ้อนของชนชั้นนำ

คำอธิบายแนวที่สองคือ การอธิบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความคับข้องใจ ว่าการก่อเหตุความรุนแรงเป็นปฏิกิริยาตอบโต้การถูกกีดกันทางเศรษฐกิจ และการรัฐสឹกถูกกีดกันทางสังคม ซึ่งเกี่ยวเนื่อง ไปถึงเรื่องของการแย่งชิงทรัพยากร การอธิบายเช่นนี้เป็นการมองที่มาของปัญหาภายใต้โครงสร้าง สังคมเศรษฐกิจที่กว้างขึ้นไป และเช่นเดียวกับการอธิบายในแบบแรก เป็นให้ความสำคัญน้อยต่อ บทบาทของชาวมลายูมุสลิมในฐานะที่เป็นผู้กระทำในเหตุรุนแรง การอธิบายโดยมองเรื่องความคับข้องใจเป็นเหตุแต่ลึกซึ้งขึ้นไปอีกด้วยการเชื่อมโยงประเด็นด้านสังคมเศรษฐกิจเข้ากับคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และศาสนา โดยชี้ว่าความพยายามของรัฐไทยที่จะกดขี่หรือไม่ให้ความสำคัญต่ออัตลักษณ์ชาวมลายูมุสลิมได้เป็นเชื้อที่นำมาสู่การก่อกบฏด้วยความรุนแรง อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตที่ท้วงติงคำอธิบายว่าความคับข้องใจเป็นเหตุนี้ว่า ละเลยที่จะอธิบายการพุ่งสูงขึ้นของความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในสหัสวรรษใหม่นี้ ซึ่งเป็นเวลายาวมีราคาสูง ชาวมลายูมุสลิมจำนวนมากมีฐานะดีขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน และประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ก็ไม่ใช่อะไรใหม่

คำอธิบายแนวที่สาม เป็นการอธิบายที่มองความขัดแย้งภายใต้พัฒนาการของการเมืองไทย โดยมองว่ารัฐบาลนำโดย นายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในเวลานั้นได้ทำให้เกิดพื้นที่ใหม่ทาง การเมืองที่เอื้อต่อการที่ขบวนการจะก่อเหตุและสร้างสถานการณ์ เช่น การยุบ สอบต. (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้)

คำอธิบายแนวที่สี่ เป็นการอธิบายที่เน้นปัจจัยภายนอก โดยมองว่าเครือข่ายยิฮาดิสต์สากล (international jihadist network) เช่น JI (Jemaah Islamiyah) หรือ กลุ่มที่ได้รับทุนสนับสนุนจากต่างประเทศ (ตัวอย่างเช่น ได้รับการหนุนหลังต่างๆกันไปจาก CIA, OIC หรือ รัฐบาลสิงคโปร์) อยู่เบื้องหลังความรุนแรงส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม คำอธิบายแนวนี้ขาดหลักฐานที่จะชี้ชัดเพื่อสนับสนุนคำอธิบาย

คำอธิบายแนวที่ห้า เป็นคำอธิบายที่มีแก่นแกนของการอธิบายว่าความรุนแรงนั้นเกิดจากกลุ่มที่มีความต้องการแบ่งแยกดินแดนกลุ่มเดิมซึ่งเคยหนุนเนื่องคลื่นความขัดแย้งในภูมิภาคมาตั้งแต่ต้นก่อนหน้านั้น ในขณะที่คำอธิบาย 4 แนวแรกข้างต้นเป็นที่นิยมใช้กันช่วงต้นหลังจากเหตุการณ์เดือน

²⁵ Marc Askew, *Conspiracy Politics and a Disorderly Border: The Struggle to Comprehend Insurgency in Thailand's Deep South* (Washington, DC: East-West Center, Policy Studies 29, 2007)

มกราคม 2547 แต่เมื่อมาถึงกลางปี 2549 เหตุรุนแรงต่อเนื่องได้ทำให้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามี ขบวนการคนร้ายที่โหดเหี้ยมซึ่งจัดองค์กรอย่างตั้งอยู่เบื้องหลังความรุนแรงส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในแง่นี้ ความท้าทายที่คงมีอยู่จึงได้แก่การทำทำความเข้าใจธรรมชาติของ ขบวนการนั้น อะไรคือสภาพเงื่อนไขที่ทำให้เกิดขบวนการนี้ ขบวนการนี้เป็นขบวนการทางการเมือง หรือไม่ และเป็นขบวนการที่ผนวกเอาความคิด การโน้มน้าว หรือการสอดแทรกนัยยะแบบอิสลาม หรือยิวฮาดิสต์ (jihadist) ไว้ในแนวทางของขบวนการมากน้อยเพียงใด²⁶

แนวคิดว่ายาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วม ขบวนการก่อการร้ายสากล

เมื่อมองในแง่ความอ่อนไหวของเยาวชน สภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญในฐานะเป็นชนวน กระตุ้น การตอบสนองจากเยาวชนไปในทางตอบรับที่จะไปสู่การก่อการร้ายและการกลายเป็นความ สดุด่าง เมื่อโอกาสที่จะหลุดพ้นจากวงจรความยากจนมีน้อยและบุคคลมีความรู้สึกหรือประสบการณ์ เป็นจริง เกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมและความสิ้นหวัง สภาวะเช่นนี้จะทำให้บุคคลยอมรับการ ใช้ความ รุนแรงได้ มากขึ้น การศึกษาของ Rommel Banlaoi เกี่ยวกับเยาวชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาบูซายาฟ ได้เผยให้เห็นว่าเยาวชนมุสลิมในมินดาเนา (Mindanao) จำนวนมากที่ไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ยากจนและไม่มียานทำได้ถูกเกณฑ์โดยกลุ่มอาบูซายาฟและถูกชักจูงล่อลวงด้วยเงินและ อาวุธที่ได้มาโดยง่าย Rommel Banlaoi ชี้ให้เห็นต่อไปอีกว่ากรณีดังกล่าวมีตัวอย่างให้เห็นเมื่อสมาชิก ของกาชาดสากล (International Committee of the Red Cross (ICRC)) ถูกลักพาตัวในฟิลิปปินส์ เมื่อเดือน มกราคม ปี ค.ศ.2009 ผู้ก่อการลักพาตัวของกลุ่มอาบูซายาฟไม่ได้เรียกค่าไถ่สำหรับการ ปลดปล่อยตัวเหยื่อที่ถูกลักพาตัว แต่กลับขอโครงการการศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่ายและโครงการพัฒนา สำหรับชุมชนมุสลิมที่ยากจน ในกรณีของ Noor Umug ซึ่งเป็นอดีตผู้ก่อการร้ายในกลุ่มอาบูซายาฟใน ฟิลิปปินส์ ปัจจัยหนึ่งที่น่าเขาไปสู่การก่อความรุนแรงคือ การที่สภาพแวดล้อมของเขาขาดการยับย ั้งขับเคลื่อนและขาดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (lack of social mobility) ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกสิ้น หวัง ผลการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ปรากฏอีกในการศึกษาเยาวชน (ซึ่งหมายถึงผู้อยู่ในวัยระหว่าง 18 และ 25 ปี) ที่เป็นผู้ถูกคุมขังในกวนตานาโมเบย์ (Guantanamo Bay) จำนวนประมาณ 600 คน การไม่มีงานทำเป็นแรงผลักดันเยาวชนจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่เป็นแรงงานทักษะและ แรงงานกึ่งทักษะ (skilled and semi-skilled laborers) โดยการก่อการร้ายถูกมองว่าเป็นทางเลือก อาชีพที่ทำให้มีงานทำ

²⁶ Duncan McCargo, *Tearing Apart the Land: Islam and Legitimacy in Southern Thailand*. NUS Press: Singapore. 2009.

ความคิดเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษา การจ้างงาน ตลอดจนการขยับขับเคลื่อนและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการทำให้เกิดผู้ก่อการร้ายนี้ถูกขยายความมาอธิบายถึงสาเหตุที่เยาวชนเปลี่ยนไปสู่ความสุดโต่งและกลายเป็นผู้ก่อการร้าย โดยสรุปเป็นสาเหตุ 5 ประการดังต่อไปนี้²⁷

ประการแรก เยาวชนเป็นผู้ที่มองหาอัตลักษณ์ให้กับตนเอง เยาวชนจำนวนมากมักเข้าร่วมองค์กรก่อการร้ายเพราะกำลังมองหาอัตลักษณ์ให้กับตนเอง การศึกษาในปี ค.ศ. 2010 ของสถาบันสันติภาพแห่งสหรัฐ (United States Institute of Peace) พบว่า ในจำนวนนักรบต่างชาติ (foreign fighters) จำนวน 2,032 คนที่เข้าร่วมอัลเคดา (al-Qaeda) การเป็นผู้แสวงหาอัตลักษณ์เป็นสาเหตุอันดับต้นที่ทำให้เยาวชนเข้าร่วมองค์กรก่อการร้าย เช่นเดียวกับนักศึกษาหนุ่มสาวจำนวนมากในมหาวิทยาลัย นักเรียนและเด็กมัธยมศึกษา พวกที่มีศรัทธาจะเป็นผู้ก่อการร้ายคือผู้ที่กำลังหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “ข้าพเจ้าคือใคร” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีประสบการณ์ที่บอบช้ำยามที่เป็นเยาวชนเป็นปัจจัยที่จูงใจให้บุคคลตัดสินใจกลายมาเป็นผู้ก่อการร้าย – และผู้ที่เกณฑ์สมาชิกใหม่เข้าร่วมองค์กรก่อการร้ายก็รู้ถึงเหตุจูงใจประการนี้ดี

ประการที่สอง เยาวชนที่กลายเป็นผู้ก่อการร้ายเป็นผู้ที่รู้สึกต้องการมีสังกัดที่ตนเองจะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งด้วยหรือเป็นสมาชิก องค์กรก่อการร้ายมักจะเติบโตขึ้นจากการเกณฑ์เยาวชนที่มีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งและเป็นสมาชิกที่มีสังกัด Randy Borum ศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัย South Florida แสดงความเห็นในรายงานปี ค.ศ. 2004 ว่า ผู้ก่อการร้ายในอนาคตจะไม่เพียงแต่จะได้รับความรู้สึกว่าคุณมีความหมายเท่านั้น แต่จะยังได้รับความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงและผูกพันเกี่ยวเนื่องอยู่ในองค์กรก่อการร้ายด้วย ในเมื่อกลุ่มก่อการร้ายมักจะพยายามคัดเลือกและเกณฑ์บุคคลที่มีความอ่อนไหวที่สุดในสังคม การเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมก่อการร้ายไม่ว่าจะในฐานะผู้สนับสนุนเฉยๆหรือในฐานะผู้ให้การสนับสนุนโดยลงมือกระทำก็ตาม นั่นอาจเป็นครั้งแรกในชีวิตของคุณคนนั้นที่เขาได้เคยรู้สึกถึงการมีความหมายอย่างแท้จริง Borum ได้ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมในรายงานของเขาอีกว่า สำหรับบางคน ความรู้สึกแรงกล้าของการเป็นส่วนหนึ่งของสังกัดเป็นครั้งแรกในชีวิต เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลนั้นคงอยู่ในองค์กรก่อการร้ายและกลายเป็นผู้ให้การสนับสนุนโดยเข้าไปเกี่ยวข้องลงมือกระทำก่อการร้าย แทนที่จะเป็นผู้สนับสนุนเฉยๆทางความคิดด้วยการเห็นใจและเห็นด้วยกับมูลเหตุของการก่อการร้าย

ประการที่สาม เยาวชนที่กลายเป็นผู้ก่อการร้ายได้แก่เยาวชนที่ต้องการแก้ไขสิ่งที่เขาเชื่อว่าเป็นความอยุติธรรม (injustice) การทำให้สิ่งที่ผู้ก่อการร้ายมองว่าเป็นที่สิ่งผิดให้ถูกต้อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมก่อการร้าย ข้อนี้เป็นจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่คุณคนนั้นมีลักษณะที่เป็นผู้ก่อการโดยลำพัง (lone wolf) Bruce Hoffman – Professor ที่มหาวิทยาลัย Georgetown กล่าวว่า การเกณฑ์สมาชิกเข้าองค์กรบนพื้นฐานของการมองเรื่องความอยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยกล่าวว่าประเทศตะวันตกเป็นปรปักษ์ต่ออิสลาม เป็นจุดที่กลุ่ม

²⁷ Andrew Kaczynski, 5 Reasons Why Young People Become Terrorists What causes a young person to become a terrorist? April 24, .(Online).Available : https://www.buzzfeed.com/andrewkaczynski/reasons-why-young-peoplebecometerrorists?utm_term=.luZq4KKm#.kuWyj449, 2013.

ก่อนการร้ายต่อกัย้าในการเกณฑ์เยาวชนเข้ากลุ่ม Hoffman ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า พวกที่ทำการคัดเลือกและเกณฑ์สมาชิกใหม่จะอ้างว่าการทำฮิยาต (jihad) ต่อประเทศตะวันตกเป็นทางเลือกเดียวที่จะแก้ไขเรื่องนี้ได้ ในขณะที่สถาบัน Hoover (Hoover Institute) เห็นว่าการแก้ไขให้สิ่งที่มองว่าผิดถูกต้องได้เป็นแรงจูงใจที่สำคัญยิ่งของผู้ก่อการร้าย Martha Crenshaw ซึ่งเป็น Professor ที่มหาวิทยาลัย Stanford ได้เขียนไว้ว่า แรงจูงใจที่ชัดเจนและมีอิทธิพลสูงสุดเบื้องหลังการก่อการร้ายคือความอาฆาตและต้องการล้างแค้น (vengeance) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความปรารถนาที่จะล้างแค้นให้ผู้อื่น ความอาฆาตแค้นนี้อาจเฉพาะเจาะจงหรือกระจายตัวไป แต่จะเป็นแรงขับเคลื่อนครอบงำความคิดที่เป็นพลังกระตุ้นให้กระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ถูกเข้าใจว่าเป็นเหตุแห่งความอยุติธรรม

ประการที่สี่ เยาวชนที่กลายเป็นผู้ก่อการร้ายได้แก่เยาวชนที่มองหาความตื่นเต้น ตามที่สถาบันเพื่อสันติภาพของสหรัฐ (United States Institute for Peace) พวกที่จัดว่าเป็นพวกแสวงหาความตื่นเต้นมีจำนวนเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 ของนักต่อสู้ต่างชาติจำนวน 2,032 คนที่ทางสถาบันได้สัมภาษณ์ในปี ค.ศ.2011 บุคคลกลุ่มเล็ก ๆ นี้มักจะถูกดึงดูดและสนใจเกมวิดีโอที่เป็นเรื่องความรุนแรงและเรื่องราวที่ยกย่องเชิดชูฮิยาตและสงคราม การศึกษาดังกล่าวได้ชี้ว่าผู้ก่อการร้ายในอนาคตประเภทนี้มักจะมาจากครอบครัวชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูง และเข้าร่วมเนื่องจากความเบื่อหน่าย Borum ได้กล่าวถึงความเบื่อหน่ายเช่นกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่เยาวชนกลายเป็นพวกสุดโต่งยิ่งขึ้น โดยเยาวชนจะเป็นไปตามพัฒนาการต่างๆไป จากการแปลกแยกจากสังคม (social alienation) ไปสู่ความเบื่อหน่าย จากนั้นจึงเกิดความขัดแย้งและการประท้วงเป็นครั้งคราวก่อนที่จะค่อยๆหันไปสู่การก่อการร้ายในที่สุด

ประการที่ห้า เยาวชนที่กลายเป็นผู้ก่อการร้ายได้แก่เยาวชนที่รู้สึกเห็นอกเห็นใจกลุ่มก่อการร้ายและทำให้ตนเองกลายเป็นพวกสุดโต่งผ่านทางสื่อสารสนเทศ (internet) เยาวชนจำนวนมากมักกระโดดจากการเป็นผู้สนับสนุนและเห็นอกเห็นใจกลุ่มก่อการร้ายเฉยๆไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนที่เข้าไปเกี่ยวข้องลงมือกระทำการก่อการร้ายผ่านทางสื่อสารสนเทศ สื่อสารสนเทศสามารถสอนและชี้แนะผู้ก่อการร้ายในอนาคตให้รู้จักวิธีที่ระมัดระวัง เข้าร่วมองค์การ ให้ทุนการก่อการร้าย และแลกเปลี่ยนข้อมูล สื่อสารสนเทศจึงทำหน้าที่เสมือนค่ายฝึกอบรมจริง ในลักษณะเดียวกันกับวิธีที่ผู้ใช้สื่อโซเชียลมีเดียใช้สื่อสังคม (social media) สื่อสารสนเทศได้กลายเป็นห้องสะท้อนเสียงเสมือนจริงที่ทำหน้าที่เป็นปัจจัยเร่งการเปลี่ยนบุคคลให้กลายเป็นพวกสุดโต่งยิ่งขึ้น หน่วยงานความมั่นคงภายใน (The Department of Homeland Security) ของสหรัฐอเมริกาได้ชี้ถึงวิธีการ 3 ลักษณะที่เยาวชนค้นเจอแหล่งที่จะทำให้กลายเป็นพวกสุดโต่งยิ่งขึ้น: 1) ค้นดูเพื่อความบันเทิง 2) ค้นหาชุมชนเพื่อที่จะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 3) ค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีตกทอด หรืออุดมการณ์เกี่ยวข้องกับกลุ่มสุดโต่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะ กรณีที่เยาวชนค้นเจอแหล่งที่จะทำให้กลายเป็นพวกสุดโต่งยิ่งขึ้นมีตัวอย่างของชาวอเมริกัน Colleen LaRose แม้จะไม่ใช่เยาวชน แต่ตามที่เป็นที่รู้จักในนาม Jihad Jane - LaRose ขณะที่กำลังประสบปัญหาชีวิตหลังจากที่ได้พยายามฆ่าตัวตาย เธอได้หันมานับถืออิสลาม จากนั้นจึงได้ใช้สื่อสารสนเทศเปลี่ยนจากการเป็นผู้สนับสนุนการก่อการร้ายเฉยๆไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนโดยการร่วมก่อการ โดยเธอได้รับการคัดเลือกจากฝ่ายปฏิบัติการ al-Qaeda ให้เดินทางไปประเทศสวีเดนเพื่อฆ่าคนเขียนการ์ตูนแสดงภาพ

ศิระชะของพระศาสดามุฮัมมัดบนตัวสุนัข เธอได้ถูกจับกุมโดย FBI (Federal Bureau of Investigation) สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.2009

อย่างไรก็ตาม บทบาทที่การศึกษา การจ้างงาน และการยับยั้งขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social mobility) มีในการสร้างผู้ก่อการร้ายยังคงเป็นเรื่องที่เป็นที่ถกเถียงกันอยู่ ในขณะที่ในบางที่การศึกษา การจ้างงาน และการการยับยั้งขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นประเด็นสำคัญแต่แนวโน้มนี้ก็เชื่อว่าจะเป็นแบบเดียวกันไปหมด ตัวอย่างเช่นในอินโดนีเซีย Sydney Jones จาก International Crisis Group มีความเห็นว่าความยากจนไม่ได้เป็นปัจจัยในการก่อให้เกิดผู้ก่อการร้ายดังจะเห็นได้จากคนร้ายจำนวนมากที่เป็นชนชั้นกลาง²⁸ Azyumardi Azra – Professor ของ Syarif Hidayatullah State Islamic University มีความเห็นที่สอดคล้องกันโดยเชื่อว่าอุดมการณ์ของความเกลียดชัง (ideology of hatred) ไม่ใช่ความยากจน ที่เป็นแรงขับเคลื่อนเยาวชนให้เข้าร่วมกิจกรรมก่อการร้ายในอินโดนีเซีย²⁹ ในแง่นี้ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ควรตระหนักว่าปัจจัยที่ดึงเยาวชนเข้าไปภายในกลุ่มสุดโต่งไม่ใช่ว่าจะมีเพียงปัจจัยความยากจนและความสิ้นหวังเท่านั้น การเป็นสมาชิกในกลุ่มดังกล่าวยังทำให้เยาวชนรู้สึกถึงการมีอัตลักษณ์ มีเกียรติหรือมีความภาคภูมิใจ ให้ความรู้สึกได้รับการยอมรับ รู้สึกมีความรับผิดชอบ มีที่ปลดปล่อยความคับข้องใจและความตื่นเต้น ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจเยาวชน ไม่ว่าจะเยาวชนนั้นจะอยู่ในสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมแบบใดก็ตาม

อย่างไรก็ตาม โดยรวมแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม (ในบางกรณี) ควบคู่กับการที่เยาวชนยังอายุน้อยและยึดถืออุดมการณ์หรืออุดมคติ อ่อนไหวทางอารมณ์และหลอกง่าย รวมทั้งอยู่ในช่วงที่มี สภาพทางกายแรงแรงสูงสุด ทำให้เป็นตัวเลือกที่ดีเลิศในการคัดเลือกสำหรับการก่อการร้าย ซึ่งกลุ่มก่อ การร้ายก็ได้ใช้สภาพเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์โดยการชี้ตัวและเสนอสิ่งที่เยาวชนขาดหรือ โดยการเสนอ ทางออกให้กับเยาวชนจากสภาพที่เป็นอยู่ผ่านการตายเพื่อศาสนาอย่างผู้กล้า (martyrdom) แนวทาง เช่นนี้ได้นำไปสู่การที่เยาวชนอุทิศชีวิตเพื่อความรุนแรง

แนวคิดที่ว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมขบวนการก่อการ ร้ายสาถกนั้นเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของตรรกะดังกล่าวมาข้างต้น โดยเห็นว่าเยาวชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ลักษณะเช่นเดียวกันกับเยาวชนในพื้นที่อื่นๆของโลกที่อยู่ในวัยอ่อนไหวเสี่ยง ต่อการถูกชักจูงโดยขบวนการก่อการร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการมองว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมด้านการศึกษา การจ้างงาน และการขาดการยับยั้งขับเคลื่อน เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นแรงผลักดันให้ถูกเปลี่ยนไปสู่การเป็นพวกสุดโต่ง (radicalized) ซึ่งเมื่อเหตุจูงใจเป็นเช่นนี้ เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีแนวโน้มที่จะถูกชักจูงให้เข้าร่วมต่อสู้เป็นหนึ่งในหนึ่งเดียวกันกับการยihadโลก (global jihad) ของขบวนการก่อการร้ายสาถก

²⁸ Sydney Jones จากการสัมภาษณ์โดย Thomas Koruth Samuel ที่กรุงจาการ์ต้า อินโดนีเซีย วันที่ 6 เมษายน ค.ศ.2011.

²⁹ Azyumardi Azra (Professor) จากการสัมภาษณ์โดย Thomas Koruth Samuel ที่ Syarif Hidayatullah State Islamic University กรุงจาการ์ต้า อินโดนีเซีย วันที่ 4 เมษายน ค.ศ.2011.

แนวคิดว่ายาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่โน้มเอียงไปเป็น แนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากล

เมื่อพิจารณาจากด้านที่มองว่ายาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากล จะเห็นว่าเป็นไปในแนวเดียวกันกับความคิดที่ว่าความยากจนไม่ได้เป็นปัจจัยในการก่อให้เกิดผู้ก่อการร้ายโดยชี้ถึงประเด็นที่มีคนร้ายจำนวนมากเป็นชนชั้นกลาง³⁰ ประกอบกับแนวความคิดที่ชี้ว่า ในบางกรณี อุดมการณ์ของความเกลียดชัง (ideology of hatred) ไม่ใช่ความยากจน ที่เป็นแรงขับเคลื่อนยาวชนให้เข้าร่วมกิจกรรมก่อการร้าย³¹ ทั้งนี้เนื่องจากขบวนการสามารถทำให้ยาวชนรู้สึกว่าการเป็นสมาชิกทำให้ตนมีอัตลักษณ์ มีเกียรติหรือมีความภาคภูมิใจ รู้สึกได้รับการยอมรับ รู้สึกมีความรับผิดชอบ

งานสำรวจศึกษาโดย International Crisis Group³² เกี่ยวกับการคัดเลือกและเกณฑ์สมาชิกเข้าสู่ขบวนการก่อการร้ายรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเป็นแหล่งที่ขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุรุนแรงคัดเลือกและเกณฑ์ยาวชนชาวมลายูมุสลิมเข้าร่วมขบวนการ เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเป็นสถาบันที่เป็นศูนย์กลางของการดำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิม และมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ตอบรับการเรียกให้จับอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐ อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ดังกล่าวไม่ใช่การต่อสู้ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับการยihadโลก (global jihad) แต่เป็นการก่อการที่มีที่มาจากเหตุชาติพันธุ์นิยม (ethno-nationalist insurgency) โดยมีประวัติศาสตร์ในรูปแบบของตนเองที่มุ่งเรียกร้องการกลับคืนมาของอาณาจักรสุลต่านอิสระแห่งปัตตานี (independent sultanate of Patani)

โรงเรียนอิสลามที่ยาวชนมุสลิมซึ่งมีความศรัทธาเคร่งศาสนาถูกคัดเลือกและถูกทำให้กลายเป็นกลุ่มสุดโต่ง โดยทั่วไปเป็นสถาบันขนาดใหญ่ที่ทันสมัย ในระบบการศึกษาที่ซับซ้อน มีตั้งแต่โรงเรียนรัฐปกติที่สอนวิชาทั่วไป ไปจนถึงโรงเรียนประจำตามประเพณีมุสลิม (ปอเนาะ) โดยชั้นเรียนคือจุดแรกของการติดต่อสื่อสาร ขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุรุนแรงที่ทำหน้าที่คัดเลือกและเกณฑ์ผู้เข้าร่วมขบวนการ โดยเชิญยาวชนที่มีแวว เป็นยาวชนมุสลิมที่มีความศรัทธาเคร่งศาสนา มีคุณลักษณะที่ดี ที่รู้สึกสะเทือนใจกับประวัติศาสตร์ของการถูกกดขี่ข่มเหง และได้รับแรงดลใจกับความคิดของการทำยihadติดอาวุธ (armed jihad) ให้เข้าร่วมโครงการอบรมปลูกฝังความคิดนอกหลักสูตรในมัสยิด หรือโดยอำพรางภายใต้การฝึกฟุตบอล เมื่อยาวชนได้รับการคัดเลือกถูกดึงเข้ามาสู่

³⁰ Sydney Jones จากการสัมภาษณ์โดย Thomas Koruth Samuel ที่กรุงจาการ์ต้า อินโดนีเซีย วันที่ 6 เมษายน ค.ศ.2011.

³¹ Azyumardi Azra (Professor) จากการสัมภาษณ์โดย Thomas Koruth Samuel ที่ Syarif Hidayatullah State Islamic University กรุงจาการ์ต้า อินโดนีเซีย วันที่ 4 เมษายน ค.ศ.2011.

³² International Crisis Group. Recruiting Militants in Southern Thailand. Asia Report Number170. 22 June 2009.

ขบวนการ เยาวชนเหล่านั้นจะสาบานตนและเข้าฝึกร่างกายและผ่านการฝึกอบรมทักษะทางทหาร ก่อนที่จะได้รับมอบหมายให้มีบทบาทต่างๆในปฏิบัติการระดับหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตาม ข้อที่ควรต้องตระหนักในการศึกษาเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามไม่ใช่ที่เดียวที่เยาวชนชาวมาลายูมุสลิมถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นพวกสุดโต่ง ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามก็ไม่ควรถูกตีตราไปเสียทั้งหมดว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะผู้ก่อการ เพราะแม้แต่ในโรงเรียนที่ขบวนการเคลื่อนไหวอยู่ก็เชื่อว่าผู้บริหาร ครู และนักเรียนจะรู้ว่ากำลังเกิดอะไรขึ้น อย่างไรก็ตามจะยินยอมหรือเห็นด้วยเลยก็ตาม แต่โรงเรียนเหล่านี้อุดมไปด้วยโอกาสสำหรับขบวนการที่ต้องการคัดเลือกและเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วม เยาวชนชายที่เคร่งศาสนาซึ่งเป็นทหารราบหรือพลเดินเท้าโดยธรรมชาติของขบวนการก่อการได้แก่เยาวชนที่พบเจอกันอยู่ในสถาบันการศึกษาซึ่งมีนักเรียนอยู่จำนวนนับพันๆคน กลุ่มคนเหล่านี้ให้เครื่องอำพรางโดยธรรมชาติกับขบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการเคลื่อนไหวซึ่งใช้ครูทำหน้าที่คัดเลือกและเกณฑ์สมาชิกซึ่งเป็นงานในทางลับของขบวนการ

รายงานของ International Crisis Group ได้เคยเน้นว่า ขบวนการเคลื่อนไหวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะที่ได้รับอิทธิพลน้อยมาจาก ซาลาฟี ยิฮาดิสต์ (Salafi jihadism) ซึ่งเป็น อุดมการณ์ในแนวของ อัลเคดดาห์ (al-Qaeda) และกลุ่มยิฮาดิภูมิภาค (regional jihadi group) อัน ได้แก่ เจไมยา อิสลามียา (Jemaah Islamiyah) ซึ่งมีฐานที่ตั้งที่อินโดนีเซีย ผู้ก่อการบางส่วนมีความเชื่อในเรื่องเวทย์มนต์ที่เป็นแนวแตกแขนงมาจาก ซาฟี อิสลาม (Shafi'i Islam) และแสดงความเป็นปรปักษ์ต่อแนวทางของพวกที่เคร่งครัดในหลักศีลธรรมจรรยาซึ่งพวกเขาขนานนามว่า วาฮาบีส์ (Wahhabis) แม้ว่าจะมีชาวมาเลเซียจำนวนหนึ่งถูกจับในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในข้อหาพยายาม จะเข้าร่วมการต่อสู้ของขบวนการ แต่ก็ไม่มีความสำคัญใดๆที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับ กลุ่มยิฮาดิต่างชาติ (foreign Jihadi groups) ในขณะที่ขบวนการเคลื่อนไหวก่อสถานการณ์ความ รุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างชัดเจนเชิงการเมือง ขบวนการได้ใช้ภาษาของอิสลามและยิฮาดเป็นกรอบสำหรับการต่อสู้ เนื่องจากการใช้คำตามภาษาดังกล่าวสามารถสะท้อนแนวทางของขบวนการและดึงดูดใจสมาชิกตลอดจนผู้ที่อาจเป็นฐานสนับสนุนซึ่งขบวนการต้องการหาทางโน้มน้าวให้เข้าร่วม

สรุป

องค์การสหประชาชาตินิยามการก่อการร้ายว่า เป็นการกระทำใดๆที่จงใจทำให้เกิดความตายหรือความบาดเจ็บสาหัสทางกายต่อพลเรือน หรือต่อบุคคลอื่นใดๆที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นศัตรูคู่ต่อสู้ในสถานการณ์ความขัดแย้งที่ใช้กำลัง อาวุธ (armed conflict) เมื่อความประสงค์ของการกระทำดังกล่าว โดยธรรมชาติหรือโดยบริบทแล้ว คือการข่มขู่ประชากรให้เกิดความหวาดกลัว หรือขู่เชิญให้รัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศกระทำหรือละเว้นที่จะกระทำการใดๆ

การศึกษาเกี่ยวกับขบวนการก่อการร้ายชี้ให้เห็นว่าผู้ก่อการมักจะมีเป้าหมายไปยังเยาวชนในช่วงอายุตั้งแต่วัยรุ่นต้นๆไปจนถึงวัยระยะต้นของผู้ใหญ่ ทั้งนี้ เยาวชน โดยเฉพาะ เยาวชนชายระหว่างอายุ 18 ถึง 35 ปี คือกลุ่มเป้าหมายขององค์การก่อการร้ายเสมอมา ในขณะเดียวกันมีขบวนการก่อการร้ายบางกลุ่มได้มุ่งเป้าไปยังบุคคลที่มีอายุน้อยถึง 16-17 ปี

การศึกษาแนวโน้มที่เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายสากลมากขึ้นมีประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาคือ ปัจจัยที่จูงใจ (motivating factors) เยาวชนเข้าร่วมกลุ่มก่อการร้าย และ เส้นทางที่ผู้ก่อการร้ายใช้ในการทำให้เยาวชนกลายเป็นพวกสุดโต่ง (radicalizing pathways) และในการเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมขบวนการ

แนวคิดที่ว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากลเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของตรรกะว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ลักษณะเช่นเดียวกับกับเยาวชนในพื้นที่อื่นๆของโลกที่อยู่ในวัยอ่อนไหว เสี่ยงต่อการถูกชักจูงโดยขบวนการก่อการร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการมองว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมด้านการศึกษา การจ้างงาน และการขาดการยับยั้งชั่งใจเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นแรงผลักดันให้ถูกเปลี่ยนไปสู่การเป็นพวกสุดโต่ง (radicalized) ซึ่งเมื่อเหตุจูงใจเป็นเช่นนี้ เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีแนวโน้มที่จะถูกชักจูงให้เข้าร่วมต่อสู้เป็นหนึ่งเดียวกับการยihadโลก (global jihad) ของขบวนการก่อการร้ายสากล

แนวคิดที่ว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมขบวนการก่อการร้ายสากล เป็นแนวคิดที่มองเหตุที่มาของสถานการณ์ความรุนแรงและขบวนการเบื้องหลังสถานการณ์ความรุนแรงจากมุมมองเดียวกันกับงานสำรวจศึกษาของ International Crisis Group เกี่ยวกับการคัดเลือกและเกณฑ์สมาชิกเข้าสู่ขบวนการก่อความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเป็นแหล่งที่ขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุรุนแรงคัดเลือกและเกณฑ์เยาวชนชาวมลายูมุสลิมเข้าร่วมขบวนการ เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเป็นสถาบันที่เป็นศูนย์กลางของการดำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมาลายูมุสลิม และมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ตอบรับการเรียกให้จับอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐ อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ดังกล่าวไม่ใช่การต่อสู้ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับการยihadโลก (global jihad) แต่เป็นการก่อการที่มีที่มาจากเหตุชาติพันธุ์นิยม (ethno-nationalist insurgency) โดยมีประวัติศาสตร์ในรูปแบบของตนเองที่มุ่งเรียกร้องการกลับคืนมาของอาณาจักรสุลต่านอิสระแห่งปัตตานี (independent sultanate of Patani)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงกับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประวัติศาสตร์ยาวนานมาตั้งแต่ราชอาณาจักรมุสลิมแห่งปัตตานีภายใต้ราชวงศ์ปัตตานีสถียรเสถียรและเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองในฐานะจังหวัดของประเทศไทยในปี พ.ศ.2445 ดังกล่าวในรายละเอียดมาแล้วในบทที่ 2 ของรายงานการวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงจากความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับความสนใจและทำให้เกิดคำถามในแวดวงความมั่นคงอย่างกว้างขวางถึงขบวนการเบื้องหลังการก่อความไม่สงบ คือสถานการณ์ที่ได้ปะทุขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 ซึ่งดำเนินต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน โดยการก่อเหตุรุนแรงได้เริ่มมาตั้งแต่เหตุการณ์ปล้นปืน กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หรือ ค่ายปิเหล็ง เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 และนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมารัฐบาลได้นำกำลังทหาร ตำรวจ เข้าระงับเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ด้วยการติดตามจับกุมกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงพร้อมกับดำเนินการด้านกิจการพลเรือนเพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ โดยจัดการพบปะพูดคุยเพื่อสันติภาพในระดับแกนนำของกลุ่มขบวนการที่ก่อเหตุในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่การก่อเหตุความรุนแรงยังคงไม่มีท่าทีว่าจะยุติหรือลดลงแต่อย่างใด

นักวิชาการด้านความมั่นคงส่วนใหญ่สรุปว่าความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเชื่อมโยงกับขบวนการก่อการร้ายภายนอก แต่ยังไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าบุคคลหรือองค์กรใดอยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงเนื่องจากผู้ก่อความไม่สงบไม่เคยแสดงตน และไม่เคยประกาศแจ้งจุดมุ่งหมายที่ก่อเหตุรุนแรง สภาพการณ์ดังกล่าวมีผลที่ทำให้ยากต่อการที่จะสามารถเลือกกระบวนการวิธีที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ อย่างไรก็ตาม การข่าวเชิงลึกในพื้นที่และนักวิชาการส่วนหนึ่งกับงานวิจัยศึกษาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2552 เป็นต้นมาได้ชี้ชัดไปยังขบวนการปีอาร์เอ็น (BRN) มากขึ้นเรื่อยๆดังเช่นที่ได้ปรากฏในความพยายามด้านการพูดคุยสันติสุขหลายครั้งที่ผ่านมา ทั้งนี้ วรรณกรรมส่วนหนึ่งชี้ว่า ขบวนการปีอาร์เอ็นเป็นขบวนการที่จัดตั้งขึ้นภายใต้แผนสำหรับการจัดองค์กรการต่อต้านและการปฏิรูปยุทธวิธีการก่อความไม่สงบในรูปแบบใหม่ โดยคัดเลือกปลุกฝังชนรุ่นใหม่เข้าร่วมขบวนการซึ่งดำเนินกิจกรรมนอกขอบเขตอำนาจรัฐ ในขณะที่เดียวกันขบวนการปีอาร์เอ็นใช้กลยุทธ์คัดเลือกและปลุกฝังสมาชิกใหม่โดยมีคำอธิบายสาเหตุและเป้าหมายของขบวนการที่เป็นการให้เหตุผลการติดอาวุธเพื่อทำญิฮาด

งานด้านการข่าวในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาประกอบกับโครงการเปิดค่ายกัลยาณิวัฒนา “พาสู่อ้อมกอด รอมฎอนการิม” ร.151 ค่ายกัลยาณิวัฒนา ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งได้ดำเนินโครงการเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะ

พื้นที่จังหวัด นราธิวาสให้เกื้อหนุนต่อการพูดคุยเพื่อสันติสุข¹ ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2558 จนจบภารกิจ ได้นำมาซึ่งข้อมูลและองค์ความรู้ที่สำคัญคือ ขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งขบวนการเป็นส่วนๆเพื่อให้ขบวนการสามารถดำเนินงานทางลับเฉพาะได้อย่างปลอดภัย โดยมีสมาชิกทางการเมืองและทางทหารประมาณ 135,000 คน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1: กลุ่มนโยบายตามโครงสร้างการจัดพื้นฐานที่ต้องการมีอำนาจทางการเมือง โดยมีบุคคลสำคัญประมาณ 100 คน คือ 1. เลขาธิการและคณะที่ปรึกษา จำนวน 20 คน 2. สภาองค์กรนำ จำนวน 6 คน 3. คณะบริหารกลาง 7 คณะ จำนวน 74 คน

ระดับที่ 2: กลุ่มสั่งการประกอบด้วยกลุ่มทางทหาร, การเมือง, การปกครอง และกลุ่มจัดตั้งเยาวชน กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่มีองค์ความรู้ที่เป็นครูสอนศาสนา ที่ได้รับความไว้วางใจสูง มีอุดมการณ์เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น แต่ถูกรวบงำโดยระดับที่ 1 (กลุ่มนโยบาย) มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 300 คน

ระดับที่ 3: กลุ่มปฏิบัติการในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มสร้างความรุนแรง มีจำนวนประมาณ 3,000 คน 2. กลุ่มสร้างความขัดแย้ง มีจำนวนประมาณ 3,000 คน 3. กลุ่มการปกครอง มีจำนวนประมาณ 3,000 คน 4. กลุ่มสตรี มีจำนวนประมาณ 3,000 คน 5. กลุ่มการเงิน มีจำนวนประมาณ 300 คน 6. กลุ่มการศึกษา/อนุบาล มีจำนวนประมาณ 10,000 คน 7. กลุ่มประสานงาน มีจำนวนประมาณ 300 คน

ขบวนการก่อความไม่สงบดังกล่าวมีที่ตั้งพื้นที่ปฏิบัติการของขบวนการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศมาเลเซีย โดยขบวนการปีอาร์เอ็นกำหนดพื้นที่สนับสนุนของกลุ่มขบวนการ แบ่งเป็นโซน วิลายา มิริตา หรือเรียกสั้นๆว่า วิม (Wilaya Mirita : wim) ออกเป็น 3 โซน ดังนี้

วิม-เอ: จากแนวชายแดนไทย - มาเลเซีย ระยะทาง 5 กม. เป็นพื้นที่สำหรับสมาชิกระดับปฏิบัติการที่มาจากประเทศไทยเข้ามาฝึกสมาชิก โดยกลุ่มที่ไม่ใช่ฝ่ายทหารจะไม่มีสิทธิเข้ามาในพื้นที่ เช่น ฝ่ายต่างประเทศ ฝ่ายการเมือง เป็นต้น

วิม-บี: จากแนว วิม-เอ - แม่น้ำกลันตัน (ระยะทาง 5 กม.) เป็นพื้นที่สำหรับมวลชนไปประกอบอาชีพเป็นพื้นที่ที่ขบวนการสร้างไว้สำหรับควบคุมมวลชน

วิม-ซี: จากแนว วิม-บี - พื้นที่รัฐตรังกานู (พื้นที่ส่วนหลัง) เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มนโยบาย และเป็นที่พักปะในการประชุม

ขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีโครงสร้างขบวนการดำเนินการใน 3 กลุ่มระดับคือ

กลุ่มระดับที่ 1 (นโยบาย) : ขบวนการมีการเคลื่อนไหวต่อต้านการพูดคุยสันติสุข โดยใช้กลุ่ม มารา ปาตานี (Majlis Syura Patani หรือ Mara Patani) ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มาจาก คณะที่

---

¹ รายงานกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เรื่อง โครงการการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างภาวะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกื้อหนุนการพูดคุยสันติสุข ภายใต้ทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยโครงการจัดการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2558

ปรึกษาของเลขาธิการขบวนการ โดยที่ขบวนการไม่ใช่สมาชิกตำแหน่งหลักสำคัญเปิดตัวเข้าร่วมการเจรจา และอาจมีการเปลี่ยนแปลงตัวแทนเข้าร่วมเจรจาอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเข้าถึง

กลุ่มระดับที่ 2 (สั่งการ) : มีการสั่งการและวางแผนให้ดำรงตามตำแหน่งตามความมุ่งหมายเพื่อสร้างสถานการณ์ความรุนแรง ทำให้เกิดความกลัวและความหวาดระแวง เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการจัดตั้งมวลมหาชนในอนาคต

กลุ่มระดับที่ 3 (ปฏิบัติการ) : เป็นกำลังสำคัญในการสร้างเหตุความรุนแรงด้วยการวางระเบิดและยิง โดยกลุ่มกองกำลังปฏิบัติการ RKK ที่ผ่านการฝึกระดับคอมมานโด, มินิคอมมานโด, ตัจรี, ปายูรัฐ และเปอร์ร่า กลุ่มหลัก คือ ตัจรี ยังคงรวมกำลังก่อเหตุความรุนแรงเพื่อสร้างสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีความกล้าหาญและมีประสบการณ์ในการต่อสู้ จึงทำให้เกิดโครงสร้างการสั่งการในพื้นที่แบ่งออกเป็น 3 เขตงาน ในระดับขบวนการสำคัญ คือ ระดับอำเภอ มีเขตควบคุมของทหารหรือ คอมปี (Kompil) เป็นส่วนปฏิบัติการหลัก และส่วนการเมืองจะรวมกันเป็นคณะกรรมการ แบ่งออกเป็น 4 คณะกรรมการ คือ 1) คณะกรรมการที่ 1 ระดับอำเภอ: สะกอม (SAKOM) คอมปี 2) คณะกรรมการที่ 2 ฝ่ายการเงิน: เอโค (EKO) 3) คณะกรรมการที่ 3 ระดับตำบล: รีกาลัน (REGALAN) พลาทุง (Platung) 4) คณะกรรมการที่ 4 ระดับหมู่บ้าน : อาจัก (AJAK) รูกู (RUGU) (คณะกรรมการหมู่บ้าน) ทั้ง 4 คณะ จะมีฝ่ายการเมืองเป็นหัวหน้าคณะ และฝ่ายทหารเป็นผู้ช่วยหรือเป็นรอง คือ 1) คอมปี:เป็นรองคณะกรรมการระดับอำเภอ 2) พลาทุง: เป็นรองคณะกรรมการระดับตำบล 3) รูกู: เป็นรองคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

การดำเนินงานด้านการข่าวอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้รู้ถึงโครงสร้างขององค์กรขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ตลอดจนรู้ถึงวิธีการ กลยุทธ์ และยุทธศาสตร์ของกลุ่มขบวนการ ที่แบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายๆ และดำเนินงานขับเคลื่อนงานไปพร้อมๆกัน ในขณะที่การดำเนินการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลยังมุ่งเน้นการยุติเหตุการณ์รุนแรง ด้านยุทธศาสตร์การพูดคุยสันติภาพยังเป็นการพูดคุยเฉพาะแกนนำขององค์กรขบวนการเท่านั้น

เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2557 รัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งที่ 230/2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อแบ่งหน้าที่ให้กับองค์กรรัฐได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินการแก้ไขปัญหามันในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีกรอบในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

ในการนี้ ความรู้จากงานด้านการข่าวได้ให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานของขบวนการบีอาร์เอ็น (BRN) ในพื้นที่ระดับล่างสุด(ระดับพื้นที่) ที่ผ่านมามีการขับเคลื่อนองค์กรที่แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การขับเคลื่อนงานตามที่ขบวนการบีอาร์เอ็น (BRN) จัด ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 เรียกว่า โครงสร้างอาเยาะ : อาเยาะ (AJAK) เป็นตัวย่อของคำว่า Ahli Jawatan Kuasa อ่านว่า “อะห์ลี ยาวาตัน กัวซอ” แปลว่า “คณะกรรมการ” (คณะบุคคล) หากเป็น “คณะกรรมการหมู่บ้าน” จะเขียนเป็นอักษรโรมันได้ว่า Ahli Jawatan Kuasa Kampung โดยเพิ่มคำว่า “กัมปัง (Kampung)” ซึ่งแปลว่า “หมู่บ้าน” ต่อท้าย เช่น อาเยาะ กัมปัง หมายถึง คณะกรรมการ/แกนนำหมู่บ้าน หรือนำหน้า เช่น กัมปัง อาเยาะ หมายถึง หมู่บ้านที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ/

แกนนำ เพื่อรับผิดชอบด้านงานการเมือง/มวลชน หรือเรียกสั้นๆว่า หมู่บ้านจัดตั้งของกลุ่มผู้ก่อการความไม่สงบ

ตามโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของอาเยาะ (หมู่บ้านจัดตั้ง) ศูนย์รวมอำนาจการสั่งการในอาเยาะอยู่ที่หัวหน้าอาเยาะ ซึ่งอาจมีรองหัวหน้าหรือไม่มี หัวหน้าอาเยาะเป็นผู้สั่งการรับผิดชอบดูแลงานด้านปกครอง (การเมือง/มวลชน) สังคม ความเป็นอยู่ และการปลูกฝังอุดมการณ์ในหมู่บ้าน โดยแบ่งฝ่ายต่างๆ รับผิดชอบแต่ละส่วนงาน อาทิ (1) หัวหน้า เรียกว่า “ปาลอ อาเยาะ” หรือ “เกอตูวอ อาเยาะ” (2) เลขานุการ หรือ รองหัวหน้า ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยหัวหน้าเชิญสมาชิกเข้าประชุม บันทึกผลการประชุม (3) ฝ่าย “เกออามานัน/เกออามานเน” (Keamanan) หรือ รักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลการรักษาความปลอดภัย เข้าเวรยาม ตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่และดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน (4) ฝ่าย “อุลามมา” (ศาสนา) ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการปลูกฝังอุดมการณ์ บรรยายประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี (5) ฝ่าย “เปอมุตอ” (เยาวชน) ทำหน้าที่ชักชวนเยาวชนให้เข้าร่วมกลุ่ม เข้าเวรยาม และคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเข้ารับการศึกษาเพื่อเป็นสมาชิกปฏิบัติการหรือเป็นฝ่ายเยาวชน (6) ฝ่าย “เศรษฐกิจ” (Ekonomi) เป็นฝ่ายดำเนินการตามรูปแบบเศรษฐกิจพึ่งตนเอง (เอโกโนมี เบอร์ดการี) โดยจัดหาทุนด้วยการเรียไร/เก็บเงินจากสมาชิก เช่น เดือนละ 30 บาทต่อคน และเปิดร้านสหกรณ์ (กือดา ซาแรกะ) (7) ฝ่าย “เกษตร” ทำหน้าที่รณรงค์ให้มวลชนปลูกพืชผักสวนครัวไว้ใช้เพื่อเตรียมพร้อมในภาวะสงคราม (8) ฝ่าย “สตรี” (กาวม อีญู/วานีตอ) ทำหน้าที่ชักชวนและรวบรวมกลุ่มสตรีแม่บ้าน เด็ก (9) ฝ่าย “วัฒนธรรม” (บูดาโย) ทำหน้าที่รณรงค์ให้ชาวบ้านดำรงวัฒนธรรมมลายู เช่น การพูด การแต่งกาย รวมทั้งการใช้ป้ายชื่อหมู่บ้านเป็นภาษามลายูอักษรยาวี (10) ฝ่าย “ประชาสัมพันธ์/ติดต่อประสานงาน” ทำหน้าที่ ติดต่อประสานงานกับสมาชิกหรือชาวบ้านเพื่อชี้แจง ชำแสรต่อมวลชนและแนวร่วม (มาซา) พร้อมทั้งตรวจสอบและตอบโต้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตลอดจนตรวจสอบพฤติกรรมของชาวบ้าน

ระยะที่ 2 การขับเคลื่อนงานตามที่ขบวนการปีอาร์เอ็น (BRN) จัดในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 เรียกว่า “กอ รีเยาะห์” (หมู่บ้าน) เป็นการฟื้นฟูโครงสร้างอาเยาะที่ล่มสลายให้กลับมาเข้มแข็งยิ่งกว่าเดิม ด้วยการปรับเปลี่ยนสภาพการทำงานของอาเยาะ โดยมีการลดขนาดของแต่ละฝ่ายลงเหลือประมาณ 2-3 คน เพื่อให้ยากต่อการถูกค้นพบหรือยากต่อการที่รัฐจะเข้าถึงวิธีการทำงาน และเพื่อให้มีความคล่องตัวสะดวกต่อการปกปิดอำพรางการดำเนินงานได้ง่าย และเพื่อรักษาการเป็นองค์กรลับ คำว่า กอริเยาะห์” เป็นคำในภาษาอาหรับ “Kariah” แปลว่า หมู่บ้าน นอกจากนี้คำว่า “กอริเยาะห์” มักใช้เรียกเขตพื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ภายใต้การบริหารงานของมัสยิด ประจำหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งคาดว่าเป็นเหตุผลหนึ่งที่ขบวนการเลือกใช้นี้ เพื่อเป็นการอำพรางไม่ให้เป็นที่สงสัยของฝ่ายเจ้าหน้าที่และราษฎรทั่วไป เนื่องจากเมื่อกล่าวถึงคำว่า “กอริเยาะห์” ในกลุ่มผู้นำศาสนาส่วนใหญ่ หรือผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านมุสลิมบางส่วน จะเข้าใจว่าเป็นชื่อเรียกเขตพื้นที่รับผิดชอบบริหารงานหรือกิจการของมัสยิดประจำหมู่บ้าน หรือ Kariah Masjid (กอริเยาะห์มัสยิด) ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกกันโดยทั่วไปอยู่แล้วในเชิงวิชาการหรือในกิจการศาสนา

ระยะที่ 3 การขับเคลื่อนงานตามที่ขบวนการปีอาร์เอ็น (BRN) จัดในช่วงปี พ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน เรียกว่า โครงสร้างคอมมิตตี เป็นคณะกรรมการในระดับพื้นที่ (ปฏิบัติการ) เพื่อให้มีเอกภาพในการขับเคลื่อน โดยจัดตั้งคอมมิตตีเป็น 4 คณะ และคอมมิตตีแต่ละคณะประกอบด้วย 8

ฝ่าย ในทุกคอมมิตีมีฝ่ายประสานงานเป็นเลขานุการ มีหน้าที่จัดการประชุม ด้วยรายละเอียดดังนี้ 1) คอมมิตีที่ 1 ระดับอำเภอ : มีหัวหน้าฝ่ายการเมืองเป็นประธาน (SAKOM) หัวหน้าฝ่ายทหารเป็นรอง ประธาน (KOMPI) มีคณะกรรมการจากฝ่ายเยาวชน ฝ่ายสตรี ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และ ฝ่ายประสานงานเป็นเลขานุการ 2) คอมมิตีที่ 2 การเงิน : มีแกนนำฝ่ายสตรีเป็นประธาน มีคณะกรรมการจากฝ่ายทหาร ฝ่ายเยาวชน ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประสานงานเป็นเลขานุการ 3) คอมมิตีที่ 3 ระดับตำบล : มีหัวหน้าฝ่ายการเมืองเป็นประธาน (Gumis) หัวหน้าฝ่ายทหารเป็นรองประธาน (Platong) มีคณะกรรมการจากฝ่ายเยาวชน ฝ่ายสตรี ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประชาสัมพันธ์และฝ่ายประสานงานเป็นเลขานุการ 4) คอมมิตีที่ 4 ระดับหมู่บ้าน : มีหัวหน้าฝ่ายการเมืองเป็นประธาน หัวหน้าฝ่ายทหารเป็นรองประธาน (REGU) มีคณะกรรมการจากฝ่ายเยาวชน ฝ่ายสตรี ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการเงิน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประสานงาน เป็นเลขานุการ

จากการตรวจสอบข้อมูลคอมมิตีของขบวนการบีอาร์เอ็น (BRN) โดยการข่าวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2559 ทราบว่า มีคอมมิตีที่ 4 จำนวน 413 คอมมิตี แยกเป็น คอมมิตีจังหวัดยะลา จำนวน 85 คอมมิตีจังหวัดปัตตานี จำนวน 155 คอมมิตี และคอมมิตีจังหวัดนราธิวาส จำนวน 173 คอมมิตี

คอมมิตีดังกล่าวเหล่านี้มีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานระดับพื้นที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังนี้

1. **สตรี:** บทบาทของสตรีได้แก่การเข้าไปดำเนินงานในแต่ละฝ่ายด้านการศึกษาด้านการเงิน การสร้างเงื่อนไขทางการเมือง และการประชาสัมพันธ์ ดังนี้

ฝ่ายการศึกษา: สตรีที่มีบทบาทในฝ่ายการศึกษาเป็นกลุ่มสตรีที่จบชานาวิและศึกษาต่อชั้นดีโพลมา โดยมีบทบาทแทรกซึมเข้าไปสอนในโรงเรียนตั้งแต่ระดับตาดิกา โรงเรียนสอนศาสนาทุกระดับ เพื่อปลูกกระตมปลูกฝังอุดมการณ์ให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่องตามระบบการศึกษา ซึ่งการใช้สตรีในบทบาทนำดังกล่าวเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจและเบี่ยงเบนการเพ่งเล็งจากฝ่ายเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะไม่กล้าจะดำเนินการเชิญตัวสตรีมาสอบสวนตามกฎหมายพิเศษ ทั้งนี้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าดำเนินการต่อสตรีจะยังเป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น เท่ากับเจ้าหน้าที่รัฐกระทำตามกำหนดแผนที่ขบวนการสร้างเป็นกลลวงไว้

ฝ่ายการเงิน: สตรีที่ทำงานฝ่ายการเงินในคอมมิตีเป็นกลุ่มสตรีที่เก็บเงินจากสมาชิกกลุ่ม เพื่อนำส่งต่อหัวหน้ากลุ่มที่เป็นสตรี โดยแฝงมาในรูปแบบของกลุ่มองค์กรต่างๆที่มีฉากหน้าเป็นกลุ่มองค์กรช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ หรือ ดำเนินการด้วยการระดมทุนจากการจัดเก็บเรียไรเงินจากสมาชิกเพื่อก่อตั้งสหกรณ์ชุมชนในท้องถิ่นเรียกว่า “ซาแรกะ” (สหกรณ์) หรือ “กือดาซาแรกะ” (ร้านค้าสหกรณ์) กำหนดให้มีการจัดตั้งเป็นธุรกิจชุมชนในรูปแบบ “สหกรณ์” โดยระดมทุนหรือหุ้นส่วนจากมวลชนจัดตั้งเป็นกองทุนสหกรณ์หรือร้านค้าสหกรณ์ ร้านสหกรณ์ของศูนย์ตาดิกาประจำมัสยิด บางหมู่บ้านใช้การจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาถูกจำหน่ายสินค้าในระบบเงินผ่อน และบางหมู่บ้านมีการรับจ้างนงสวนยางพาราหรือสวนลองกอง โดยนำรายได้มาบริหารจัดการและแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกในลักษณะเดียวกันกับสหกรณ์ทั่วไป แต่ที่น่าสังเกตคือ ส่วนใหญ่สหกรณ์ดังกล่าวเป็นระบบการเงินประจำพื้นที่ ไม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งตามระบบสหกรณ์ ทำ

ให้ยากแก่การตรวจสอบ โดยเฉพาะคอมมิตตีที่ 2 จะมีฝ่ายสตรีเป็นประธานในการประชุมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ฝ่ายสร้างเงื่อนไขทางการเมือง: สตรีที่ดำเนินการในฝ่ายสร้างเงื่อนไขทางการเมือง จะแสดงบทบาทในกรณี เช่น เมื่อมีเจ้าหน้าที่ทหารปฏิบัติการเชิงรุกจนมีผลกระทบต่อสมาชิกหรือแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบ กลุ่มสตรีจะแจ้งองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนทันทีที่มีการละเมิดสิทธิ และเรียกร้องให้กดดันเจ้าหน้าที่ รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านอื่นๆต่อสมาชิกหรือแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบ เช่น ด้วยการให้ที่พักพิงหลบซ่อน ให้อาหาร หรือโดยการแต่งงานกับสมาชิกหรือแนวร่วมเพื่ออำพรางสถานะของฝ่ายทหาร ในขณะที่เดียวกันสตรีในฝ่ายนี้จะให้การช่วยเหลือเยาวชนและเด็กกำพร้าเป็นฉพาะหน้าเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดนและสร้างทัศนคติให้เกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐ

ฝ่ายประชาสัมพันธ์: บทบาทของสตรีที่ในฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้แก่การแทรกซึมเข้าเป็นสมาชิกในองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อทำหน้าที่สร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายตนเองในการต่อต้านการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐต่อเด็ก สตรี หรือสมาชิกปฏิบัติการ โดยใช้กฎหมายพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้ สตรีในฝ่ายประชาสัมพันธ์ยังทำหน้าที่ตรวจสอบตอบโต้ข่าวของเจ้าหน้าที่ และทำหน้าที่สร้างเงื่อนไขให้เกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐในสังคมระดับท้องถิ่นผ่านการจัดกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน และในระดับสากลผ่านทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

2. **เยาวชน:** เยาวชนในที่นี้คือเยาวชนที่เป็นแนวร่วมซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจากระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา โดยผ่านการปลูกฝังอุดมการณ์ตั้งแต่วัยเด็ก และผ่านขั้นการฝึกร่างกายเบื้องต้นและการทดสอบกำลังใจแล้ว กลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้เรียกว่า “กู่ล่า” ซึ่งแยกออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) กู่ล่าเอ (A) คือเยาวชนที่ผ่านการฝึกทหารแล้วและเข้าสู่การทดสอบด้านการทหารระดับปฏิบัติการในพื้นที่แล้วแต่ยังไม่ได้เข้าเป็นฝ่ายปฏิบัติการ กลุ่มนี้จะแฝงเข้ามาเป็นกองกำลังของรัฐ เช่น ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) กองอาสารักษาดินแดนอำเภอ (อส.อ.) และฝ่ายปกครองในหมู่บ้าน เป็นต้น 2) กู่ล่าบี (B) คือเยาวชนที่ผ่านการฝึกร่างกายและเป็นทหารขั้นต้นแล้ว แต่ยังไม่ถูกคัดเลือกให้เป็นฝ่ายปฏิบัติการ กลุ่มนี้จะทำหน้าที่คอยช่วยเหลือฝ่ายทหารด้วยการสนับสนุนข้อมูลในการก่อเหตุ หรือเป็นผู้ลงมือก่อเหตุก่อวินในพื้นที ทั้งนี้ เมื่อการคัดเลือกเยาวชนเข้าฝึกเป็นทหารครบทุกคอมมิตตีที่ 4 (คอมมิตตีระดับหมู่บ้าน) แล้ว (จำนวนทั้งสิ้น 413 คอมมิตตี) จะมีฝ่ายทหาร กู่ล่า จำนวน 18 คน ต่อ 1 คอมมิตตีที่ 4 รวมฝ่ายทหารทั้ง 3 จังหวัดประมาณ 7,500 กว่าคน ทั้งนี้ยังไม่รวมฝ่ายทหารระดับปฏิบัติการที่มีอยู่แล้วอีกจำนวนหนึ่ง

3. **เด็ก:** เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ขบวนการจะสร้างเป็นมวลชนให้ได้จำนวน 1 ล้านคนภายใน ระยะเวลา 10 ปี เป้าหมายการดำเนินการคือการปลูกฝังอุดมการณ์ตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เอื้อต่อการสร้างมวลชนเป็นอย่างยิ่ง ตั้งแต่ระดับศูนย์ตาดิกาจนจบชานาวิชั้น 10 โดยจะมีฝ่ายการศึกษาปลูกฝังอุดมการณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากจบการศึกษา ระดับชานาวิชั้น 10 แล้ว จะเข้าสู่ระดับมหาวิทยาลัยและสู่การต่อสู้ทางมวลชนชั้นปัญญาชน เป็นการต่อสู้แบบเปิดเผยเพื่อสู้กับสาธารณะทั้งในและนอกประเทศต่อไป รายละเอียดระบบการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรากฏในหัวข้อ 4.5 ความสำคัญของระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับความจำเป็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อไปนี้

การแก้ไขปัญหาความรุนแรงจากความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังมุ่งสู่กระบวนการพูดคุยสันติสุข ในขณะที่ขบวนการก่อความไม่สงบได้ปรับแนวทางการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมุ่งใช้กลุ่มสตรีหรือกลุ่มอื่นๆ และมีหัวใจที่สำคัญอยู่ที่กลุ่มการศึกษา ทำหน้าที่จัดตั้งเยาวชนตั้งแต่เกิด (ตาดีกา) จนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดพลังอำนาจทางด้านมหามวลชนในอนาคต นโยบายสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องเข้าใจโครงสร้างและเป้าหมายการดำเนินการของขบวนการก่อความไม่สงบ เพื่อที่จะสามารถรับมือกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและยุทธวิธีของขบวนการเบื้องหลังความรุนแรงที่มีเยาวชนเป็นหัวใจสำคัญ

นโยบายที่จะป้องกันไม่ให้เยาวชนอ่อนไหวต่อการชักจูงปลุกฝังให้เข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบ

โรงเรียนมีความสำคัญเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นแหล่งคัดเลือกสมาชิกใหม่เพื่อชักจูงและเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบ² เนื่องจากโรงเรียนเป็นสมรภูมิที่เกิดการปะทะกันของวัฒนธรรมและอุดมการณ์ที่เป็นปัจจัยจุดเชื้อและโหมกระพือความขัดแย้ง ชาวมาลายูมุสลิมจำนวนมากมองโรงเรียนของรัฐว่าเป็นสื่อกลางที่พร่ำสอนต่อกล้าความเป็นไทย ในขณะที่รัฐบาลมองโรงเรียนอิสลามในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับปลุกฝังความเป็นชาตินิยมมาลายู

โครงข่ายขบวนการก่อความไม่สงบมีจุดศูนย์กลางที่จะเข้าถึงได้คือ เยาวชนทหารซึ่งตามข้อมูลการข่าวในพื้นที่มีอยู่ในหมู่บ้านจำนวน 412 แห่ง โดยขบวนการดำเนินการอยู่บนหลักสำคัญ 2 ประการคือ 1. ใช้การปลุกกระดมเยาวชนเข้าสู่ขบวนการอย่างเป็นระบบ ซึ่งหากรัฐใช้ความรุนแรงตอบโต้ เช่น เข้าปิดล้อมตรวจค้นจนทำให้เกิดการเสียชีวิต ขบวนการจะจัดการแพทย์ เป็นมาตรการในการยกย่องบุคคลเป็นตัวอย่าง ซึ่งช่วยจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่การจัดตั้งโดยขบวนการเพิ่มขึ้น 2. กลุ่มที่อยู่ในโครงสร้างศูนย์การนำของขบวนการจะอาศัยอยู่ต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลประเทศนั้นในการเข้าถึงขบวนการระดับผู้นำที่จะมาร่วมการพูดคุยสันติสุขได้

แนวทางของนโยบายที่จะป้องกันไม่ให้เยาวชนอ่อนไหวต่อการชักจูงปลุกฝังให้เข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบจึงจัดได้เป็นแนวทางเพื่อการดำเนินการภายในประเทศและแนวทางเพื่อการดำเนินการด้านต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

แนวทางการดำเนินการภายในประเทศ

การขยายผลภายในประเทศสามารถพิจารณาดำเนินการได้เป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ดังต่อไปนี้

1. ระยะสั้น เป็นระยะเร่งด่วนที่ต้องถือว่าเยาวชนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งเข้าถึงด้วยกิจกรรมที่จะดึงเยาวชนกลับเข้ามาสู่สังคมปกติในลักษณะกึ่งเปิดกึ่งปิด แต่ในกรณีที่เยาวชนถูกจัดตั้งในขบวนการ/องค์กร จำเป็นต้องใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขในการเข้าถึง โดยมีคนกลางทำหน้าที่ในการ

²International Crisis Group. Recruiting Militants in Southern Thailand. Asia Report No.170, 22 June 2009.

ไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน (Transformative Justice) ที่มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินการเหล่านี้

2. ระยะกลาง เป็นระยะที่ต้องขยายผลเข้าถึงกลุ่มก่อเหตุรุนแรง(RKK) ด้วยการเจรจาต่อรองทางลับ เพื่อยุติความรุนแรงเป็นพื้นที่

3. ระยะยาว เป็นงานเรื่องการเข้าไปดูแลระบบอิสลามศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง เช่น ขบวนการ BRN ไม่ให้มีอิทธิพลในการจัดตั้งเด็กหรือเยาวชนในสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการด้านต่างประเทศ

ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการขยายผลตามแนวทางการดำเนินการภายในประเทศ คือความจำเป็นขยายผลด้านต่างประเทศดังต่อไปนี้

1. ใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มศูนย์การนำของขบวนการ/องค์กรเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง เช่น ขบวนการให้เปิดเผยผู้นำและยอมประกาศเจตนารมณ์ที่จะเข้าร่วมการพูดคุย เพื่อเป็นการเริ่มต้นกระบวนการพูดคุยอย่างแท้จริง

2. พุดคุยทางลับกับกลุ่มสั่งการ ผ่านเจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านการข่าวของประเทศที่กลุ่มนำขบวนการก่อเหตุความรุนแรงอาศัยอยู่ เช่น ขบวนการที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย

3. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้านอิสลามศึกษา โดยขอความร่วมมือกับประเทศอินโดนีเซียและซาอุดีอาระเบีย ในการที่ผู้นำศาสนาจะประกาศฟัตวาว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ใช่ “ดาร์ลฮาร์บี”³ ซึ่งจะเป็นการปลดเงื่อนไขที่ขบวนการซึ่งอยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง เช่น ที่ขบวนการได้สร้างไว้ โดยไม่ยอมให้ผู้นำศาสนาประกาศฟัตวาว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ใช่ดาร์ลฮาร์บี

ในขณะที่การคุ้มครองประชาชนสามารถทำได้ในทางเปิด แต่การยุติความรุนแรงจำเป็นต้องอาศัยปฏิบัติการในเชิงลับในรูปกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อเป็นวิธีดึงเยาวชนกลับเข้าสู่สังคมโดยมีเยาวชนทหารเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหา การพูดคุยสันติสุขมักเริ่มต้นด้วยข้อตกลงหยุดยิง แต่ในระยะยาวเพื่อให้การยุติความรุนแรงมีความยั่งยืน การดำเนินกิจกรรมควรพัฒนาไปสู่การขยายผลเพื่อดูแลบริหารจัดการระบบอิสลามศึกษา ไม่ให้เด็กนักเรียนถูกบ่มเพาะเข้าสู่ขบวนการ ในขณะที่เดียวกันที่รัฐสามารถรู้ถึงโครงสร้างและเครือข่าย รวมทั้งการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ของขบวนการก่อความไม่สงบที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง

---

³ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช และกองบรรณาธิการโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ). รายงานพิเศษ “ถอดความคิดขบวนการเอกราชฯ (5)”: แผ่นดินปาตานีเป็นดาร์ลฮาร์บี...หรือไม่? ประชาไท วันที่ 4 ธันวาคม 2555. ดาร์ลฮาร์บีเป็นแนวคิดรัฐศาสตร์เชิงดินแดนในกรอบของศาสนาอิสลามที่ขบวนการได้หยิบยกมาใช้เป็นตรรกะเหตุผลในการต่อสู้ แต่ความเข้าใจว่าดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น ดาร์ลฮาร์บี หรือไม่ ยังเป็นสิ่งที่แม้แต่คนมลายูมุสลิมในพื้นที่เองก็อาจไม่ได้มีความเห็นร่วมกัน

นโยบายที่จะดึงเยาวชนกลับสู่สังคมปกติอย่างสันติสุข: โครงการพาคนกลับบ้าน

โครงการพาคนกลับบ้าน เป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสลายโครงสร้างขบวนการของผู้ก่อเหตุรุนแรงในทุกกระดับ ซึ่งได้แก่ ผู้สั่งการ ผู้ปฏิบัติ แกนนำ แนวร่วม และมวลชนของขบวนการ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เห็นต่างกับรัฐและเคยต่อสู้กับรัฐด้วยวิธีรุนแรงได้หันกลับมามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น อันจะเป็นการโคตโคตเดี่ยวองค์กรนำหรือขบวนการของผู้ก่อเหตุรุนแรงให้มีศักยภาพลดลง โครงการพาคนกลับบ้านจึงเป็นโครงการที่รัฐบาลให้อภัย ให้โอกาส และให้อินาคต่อผู้เห็นต่างที่หลงผิด รู้เท่าไม่ถึงการ ให้กลับมาสนับสนุนรัฐ และเป็นโครงการที่ช่วยเหลือชีวิตประชาชน โดยเฉพาะพลเรือน ตำรวจ ทหารซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนบางกลุ่มที่อพยพหนีออกมาจากภูมิลำเนาไปอยู่นอกพื้นที่ ให้ได้กลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิม เมื่อเกิดความสงบสุขในพื้นที่

ภายใต้ กอ.รมน.ภาค 4 สน. โครงการพาคนกลับบ้านมีกรอบการดำเนินงานอยู่ด้วยการขับเคลื่อนทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมโดย ศปก.อ. เป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้เห็นต่างจากรัฐออกมารายงานตัวด้วยความเต็มใจและมีความจริงใจกับรัฐ โดยไม่สร้างเงื่อนไข แต่ดำเนินการปลดปล่อยพันธะทางกฎหมายและจิตใจ และดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัว ตลอดจนสร้างความปลอดภัยในชีวิตให้กับผู้ออกมารายงานตัวและเข้าร่วมโครงการ

นโยบายทั่วไปของโครงการพาคนกลับบ้านได้แก่ การดำเนินการแบบเบ็ดเสร็จ และรวดเร็ว โดยมีเอกภาพเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรมที่มีความถูกต้องชัดเจน ทั้งนี้โครงการต้องพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาแบบพิเศษโดยมีหน่วยงานหลักเป็นเครื่องมือเพิ่มขึ้นจากเดิมเพื่อ **ปฏิบัติงานแบบเต็มพื้นที่ มีความถี่ในการปฏิบัติมากขึ้น และเข้าไปถึงระดับแกนนำหรือผู้สั่งการ** ซึ่งเป็นระดับการเมืองเชิงลึก โครงการพาคนกลับบ้านจึงดำเนินการโดยอาศัยบุคลากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่และเป็นผู้ที่รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและภาษาของประชาชนในพื้นที่ เช่น พ.อ.สมชาย โปณะทอง หัวหน้าแผนกพาคนกลับบ้าน และหัวหน้าชุดประสานงานประจำจังหวัดนราธิวาส พ.อ. กฤษฏา คงพันธุ์ หัวหน้าชุดประสานงานประจำจังหวัดปัตตานี และ 4 อำเภอ จังหวัดสงขลา และ พ.อ.อาทร จันทร์ทอง หัวหน้าชุดประสานงานประจำจังหวัดยะลา

ในปี พ.ศ.2559 โครงการพาคนกลับบ้านได้มีกรอบการดำเนินการที่ประกอบด้วย 3 เป้าหมาย 6 ขั้นตอน โดยเป้าหมายทั้งสามได้แก่ กลุ่มผู้โดนหมาย พ.ร.ก. กลุ่มผู้โดนหมาย ป.วิ อาญา และกลุ่มผู้มีความหวาดระแวง ซึ่งข้อมูลเป้าหมายมีดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-1 สรุปยอดผู้เห็นต่างมารายงานตัว ตุลาคม 2558 – 15 สิงหาคม 2559

จังหวัด	เป้าหมาย	รายงานตัว	พ.ร.ก.๑	ป.วิอาญา	ไม่มีหมาย
ยะลา	831	569	528	30	11
ปัตตานี	981	628	420	208	0
นราธิวาส	1,755	1,118	1,050	35	33
4 อำเภอสงขลา	15	0	0	0	0
รวม	3,582	2,315	1,998	273	44

ตารางที่ 4-2 เป้าหมายผู้ที่ยังไม่ออกมารายงานตัว ข้อมูล ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2559

จังหวัด	เป้าหมาย	ยังไม่ออกมา	พ.ร.ก.๑	ป.วิอาญา
ยะลา	831	273	238	35
ปัตตานี	981	353	86	267
นราธิวาส	1,755	670	406	264
4 อำเภอสงขลา	15	15	3	12
รวม	3,582	1,311	733	578

ตารางที่ 4-3 สรุป ยอดเป้าหมายที่ต้องดำเนินการในปี 2559

ลำดับ	รายการ	ยอดรวม (หมาย)	**ถอนหมาย	คงเหลือ
1	ผู้มีหมาย ป.วิอาญา	3,646	2,657	989
2	ผู้มีหมาย พ.ร.ก.	6,235	3,515	2,720

การถอนหมาย คือกรณีที่ คดีขาดอายุความ ผู้ต้องคดีถึงแก่กรรม ศาลยกฟ้อง อัยการสั่งไม่ฟ้อง รายชื่อซ้ำ ไม่มีข้อมูล ขาดที่อยู่และเลขบัตรประชาชน และเข้าโครงการพาคณกลับบ้าน

โครงการพาคณกลับบ้านได้วางกรอบสำหรับการดำเนินการในปี พ.ศ.2559 ที่ประกอบด้วย 3 เป้าหมาย 6 ขั้นตอน ดังอธิบายได้ตามแผนภาพที่ 4-1 ต่อไปนี้
แผนภาพที่ 4-1 แสดง 3 เป้าหมาย 6 ขั้นตอน กรอบการดำเนินการโครงการพาคณกลับบ้าน

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ หัวหน้าแผนกพาคณกลับบ้าน หัวหน้าชุดประสานงานประจำจังหวัดนราธิวาส พ.อ.สมชาย โปณะทอง

ขั้นที่ 1 ของการดำเนินโครงการพาคณกลับบ้านได้แก่ การรมรงค์เสริมสร้างความเข้าใจและชักชวนสมาชิกผู้ก่อความรุนแรงให้เข้าร่วมโครงการ โดยเครื่องมือที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันได้แก่

1. ศปก.อ. และ กอ.รมน. จังหวัด
2. ฉก. หมายเลขผก.ทพ.
3. คณะกรรมการประสานงานและรมรงค์เพื่อยุติการต่อสู้ด้วยวิธีรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ชุดประสานงานประจำจังหวัด
5. ชุดทำงานพิเศษพื้นที่ตามนโยบาย
6. ขป.กร. และ ขป.รพศ. (หมู่บ้านเสริมสร้างความมั่นคง 162 หมู่บ้าน)
7. หน่วยอื่นๆที่ผู้เห็นต่างไว้วางใจและเชื่อถือ

ขั้นที่ 2 ได้แก่ การให้ ศปก.อ. เป็นศูนย์กลางรับรายงานตัวเพื่อลบล้างข้อมูลตำรวจ โดย ศปก.อ. จัดทำประวัติบุคคลพื้นฐาน และทำข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการที่จำเป็นและการติดตามตัวผู้ที่เข้ารายงานตัว ส่งให้กับ ผพบ.ศสว. ในขั้นนี้ ผพบ.ศสว. จะเป็นหน่วยที่ดำเนินการประสานงานแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) โดยให้หนังสือรับรองอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และแจ้ง ศปก.อ. ตลอดจนหน่วยทหาร และ สภ.ตร. เพื่อขอความร่วมมือให้ดูแล ติดตามและเป็นฐานข้อมูลให้กับดำเนินการประสานงานแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งนี้ การดำเนินการประสานงานมี 3 เรื่องที่สำคัญอันได้แก่

1. กรณี พ.ร.ก. คือการเพิกถอนหมาย พ.ร.ก.
2. กรณี ป.วิอาญา คือการอำนวยความสะดวก
3. การลบชื่อจากฐานข้อมูลตำรวจ (POLIS) โดยกรมกฤษฎีการตรวจคนเข้าเมือง หรือ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การดำเนินงานใน**ขั้นที่ 3** ของโครงการได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพผู้นำ ซึ่งเป็นการที่เจ้าหน้าที่รัฐ 3 ฝ่าย คัดเลือกผู้เห็นต่างจากรัฐที่เข้าโครงการพาคนกลับบ้าน เข้าสู่โรงเรียนการเมือง เพื่อสอนหลักศาสนาอิสลามที่บิดเบือนให้ถูกต้อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งคือการให้ผู้เห็นต่างมีความคิด จิตใจสนับสนุนรัฐและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา การดำเนินงานในขั้นนี้จึงเป็นการคัดแยกพฤติกรรมเชิงบวกกับเชิงลบ โดยถือว่าการคัดเลือกผู้เห็นต่างจากรัฐที่เข้าโครงการพาคนกลับบ้าน เข้าสู่โรงเรียนการเมือง เพื่อสอนหลักศาสนาอิสลามที่บิดเบือนให้ถูกต้อง เป็นลำดับความเร่งด่วนที่ต้องดำเนินงานกับผู้ที่ยังมีพฤติกรรมต่อต้านเจ้าหน้าที่รัฐ

ขั้นที่ 4 ของการดำเนินโครงการ ได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านยุติธรรม การจัดตั้งชมรม และการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งในขั้นนี้ ผอ.รมน. ภาค 4 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการพิจารณากลับกรองคดีด้วยความยุติธรรม และ ศปก.อ. ได้จัดตั้งกลุ่ม/ชมรม เพื่อสะดวกต่อการดูแล ติดตามประสานงาน และช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เข้าร่วมโครงการให้ดีขึ้น ทั้งนี้โดยให้ ศปก.อ. จัดตั้งชมรมอย่างเป็นรูปธรรมทั้ง 37 อำเภอ และให้นำผู้เห็นต่างจากรัฐเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในด้านจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นการฝึกอบรมอาชีพและสร้างรายได้ โดย ผพบ.ศสว. ประสาน ศอ.บต. สน. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการแบบบูรณาการ โดยจัดอบรมในพื้นที่เพื่อลดความหวาดระแวง และส่งเสริมอาชีพให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้ที่จัดอยู่ในลำดับเร่งด่วน คือผู้ที่มีพฤติกรรมสนับสนุนรัฐ

ขั้นที่ 6 คือขั้นติดตามพัฒนาสัมพันธ์ เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการกลับภูมิลำเนา โดยกำหนดให้ ผก.จังหวัด กอ.รมน.จังหวัด และ ศปก.อ. ควบคุมติดตามพฤติกรรมในห้วงระยะเวลาที่เหมาะสม ตลอดจนดูแลในเรื่องความปลอดภัยสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ สำหรับผู้ที่อยู่ภูมิลำเนาไม่ปลอดภัย ทางโครงการจะจัดที่พักชั่วคราวให้ ณ บ้านปายมั่ง อ.ยะหริ่ง หรือ ณ นิคมอุตสาหกรรมฮาลาล อ.ปะนาเระ

การดำเนินการต่อผู้ที่ออกมารายงานตัวในโครงการพาคณกลับบ้านมี 5 เรื่องที่สำคัญ คือ

1. การปลดปล่อยพันธะทางกฎหมาย โดยสภานข้อมูลตำรวจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้ที่ยังออกมารายงานตัว และผู้ที่คิดจะออกมารายงานตัว
2. การปลดปล่อยพันธะทางจิตใจ โดยอบรมโครงการประชาร่วมใจทำความดีเพื่อแผ่นดิน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนและสังคม
3. การตัดตั้งชมรมพาคณกลับบ้าน เพื่อง่ายต่อการปกครองภายในชมรมและต่อการติดต่อประสานกับส่วนราชการ ตลอดจนการขอขบประมาณจากรัฐ
4. การฝึกอบรมอาชีพเพื่อหารายได้พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสร้างรายได้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้น
5. การร่วมสร้างสันติสุขให้เกิดในพื้นที่

บทบาทที่สำคัญของเจ้าหน้าที่รัฐในโครงการพาคณกลับบ้านคือการสร้างความเข้าใจผ่านกิจกรรม เช่น การจัดเสวนา เชิญผู้นำ 4 เสาหลัก เครือญาติผู้เห็นต่าง สร้างความเข้าใจความเชื่อมั่นศรัทธาเจ้าหน้าที่รัฐให้ ผพบ.ศสว. ร่วมกับ นกอ. ผกก.สภ. ผบ.ฉก. ในพื้นที่ ดำเนินการจัดเวทีเสวนา และสร้างความเข้าใจโดยเครือข่าย ด้วยการจัดโครงการ “ตำบลเป็นศูนย์” ซึ่งหมายถึงตำบลที่ปราศจากผู้เห็นต่าง โดยตำบลใดมียอดเป้าหมายเกิน 50 คนขึ้นไป ให้ ผกร.ทุกหน่วยทหาร จัดตั้งกิจกรรมในลักษณะ War Room ร่วมกับ ศปก.อ. โดยปลัดประจำตำบลนำรายชื่อผู้มีศักยภาพ ตำบลละ 4-6 คนเป็นเครือข่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ช่วยติดตามเป้าหมายให้ออกมารายงานตัว โดยดำเนินการทุกวัน ด้วยการให้ผู้นำหรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ไปพบปะกับเจ้าตัวผู้เป็นเป้าหมายหรือเครือญาติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ออกมารายงานตัว

ผลลัพธ์สุดท้ายที่โครงการพาคณกลับบ้านมุ่งบรรลุมี 3 ประการ คือ

1. เพื่อสร้างให้เกิดกระแสพาคณกลับบ้าน มีจำนวนคนออกมารายงานตัวเพิ่มขึ้น
2. เพื่อหนุนเสริมต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขในระดับพื้นที่
3. เพื่อทำให้สถิติการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดน้อยลง ควบคู่กับงานข่าวในพื้นที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อควรสังเกตคือ กลไกที่สำคัญยิ่งของโครงการพาคณกลับบ้าน ซึ่งทำให้สามารถดำเนินกิจกรรม ของโครงการให้บรรลุผลได้คือกลไกที่เกี่ยวข้องกับการประสานงาน 3 เรื่องให้สำเร็จลุล่วง ได้แก่ กรณี การเพิกถอนหมาย พ.ร.ก. การอำนวยความสะดวกยุทธธรรม กรณี ป.วิอาญา และการประสานกรมกงสุล ตรวจคนเข้าเมือง สตช. เพื่อลบชื่อผู้ที่ออกมารายงานตัวจากฐานข้อมูลตำรวจ (POLIS) ทั้งนี้เนื่องจาก บุคคลเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นผู้หลบหนีหมายและตกเป็นเหยื่อที่ขบวนการเบี่ยงหลังการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้เป็นเรื่องลวงให้ผู้หลงผิดหวาดกลัวหลบหนีการเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรม นำผู้ออกมารายงานตัวกลับสู่สังคมด้วยการเข้าร่วมโครงการพาคณกลับบ้าน ผลจากโครงการพาคณกลับบ้านส่วนหนึ่งจึงเป็นการลดทอนกำลังของขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุ ความรุนแรง ด้วย ทั้งนี้ ความสามารถและความสำเร็จที่จะใช้กลไกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องมีระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งเป็นเรื่องที่บทนี้จะ พิจารณาในหัวข้อต่อไป

ความสำคัญของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้⁴

ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice (TJ)) คือระบบที่ประกอบด้วย มาตรการที่เป็นการพิจารณาคดีในทางศาลยุติธรรม (judicial measures) และมาตรการที่นอกเหนือจากการพิจารณาคดีในทางศาลยุติธรรม (non-judicial measures) ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้เป็นกลไกชั่วคราวชุดหนึ่ง (a set of temporary mechanisms) เพื่อช่วยให้เกิดการเข้าถึงความยุติธรรมได้ดีขึ้นและช่วยให้รัฐและสังคมจัดการกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหลังช่วงความขัดแย้งหรือหลังช่วงภาวะหยุดชะงักทางการเมือง (political disruption) ทั้งนี้ ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า ภาวะการขาดซึ่งความยุติธรรมเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและความไม่มีเสถียรภาพ ดังนั้นเสรีภาพจะเกิดขึ้นได้และเป็นเสรีภาพที่ยั่งยืนยาวจะต้องมีการจัดการกับความไม่ยุติธรรม

ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านมุ่งที่จะเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงความยุติธรรม 3 ประเภท คือ 1. ความยุติธรรมที่มุ่งนำผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกระบวนการยุติธรรม หรือที่มองกันว่าเป็นความยุติธรรมแบบแก้แค้นทดแทน (retributive justice) 2. ความยุติธรรมที่มุ่งจัดให้มีการชดเชยเยียวยาผู้สูญเสีย หรือที่มองกันว่าเป็นความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) 3. ความยุติธรรมที่มุ่งแก้ไขระบบเพื่อสร้างหลักประกันว่าความอยุติธรรมจะไม่เกิดขึ้นอีก หรือที่มองกันว่าเป็นความยุติธรรมเชิงกระบวนการวิธี (procedural justice)

เพื่อบรรลุความยุติธรรม 3 ประเภทดังกล่าว ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจะดำเนินการด้วยกลไก 4 กลไก คือ

1. การดำเนินคดี (prosecutions) โดยใช้ศาลยุติธรรมภายในประเทศ หรือศาลระหว่างประเทศ หรือระบบผสม (domestic or international tribunals or hybrid systems)

2. กระบวนการค้นหาความจริง (truth-seeking processes) เช่น การมีคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดอง (Truth and Reconciliation Commissions (TRCs)) ซึ่งมีหน้าที่ทำให้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยอมรับ และสร้างเรื่องเล่า (narrative) ที่เป็นเรื่องเล่าร่วมกัน (common narrative)

3. การชดเชยเยียวยา (reparations) ซึ่งจัดเงินชดเชยให้กับเหยื่อของความขัดแย้ง

4. การสร้างสถาบันในระยะยาว (longer-term institution-building) เป็นความพยายามที่จะหาทางปฏิรูปหน่วยงานความมั่นคงและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

โดยรวมกันแล้วกลไกของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านเหล่านี้ส่งเสริมสันติภาพด้วยการให้การชดเชยแก้ไขความคับข้องใจซึ่งเป็นที่มาของความขัดแย้ง ด้วยการสร้างความชอบธรรมของรัฐ และด้วยการเสริมสร้างความมั่นใจระหว่างคู่ขัดแย้ง

⁴Patrick Barron, "Can Transitional Justice Bring Peace to Thailand's Deep South?". The Asia Foundation. February 25, 2015.

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า มีเงื่อนไข 3 ประการที่จำเป็นต่อความสำเร็จของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน คือ 1. ต้องได้รับการหนุนด้วยเจตจำนงทางการเมือง (backed by political will) 2. ต้องดำเนินควบคู่กับนโยบายที่จำกัดความเดือดร้อนคับข้องใจใหม่ๆ (accompanied by policies that limit new grievances) และ 3. ต้องสามารถบรรลุความตกลงระหว่างผู้ที่ควบคุมคู่กรณีทั้งสองฝ่าย (an agreement between those that control both sides can be achieved) ทั้งนี้ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าขณะนี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีเงื่อนไขใดที่กล่าวมานี้เลย

เงื่อนไขประการแรก ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจะมีผลได้ต่อเมื่อได้รับการหนุนด้วยเจตจำนงทางการเมือง เนื่องจากในการดำเนินคดีต่ออาชญากรรมรัฐบาลจำเป็นต้องยอมรับว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเองบางส่วนซึ่งกระทำความผิดจะต้องได้รับโทษ การตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างความปรองดอง และยอมรับที่จะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกอ่อนแอและรู้สึกไม่มีเสถียรภาพในหมู่เจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ การมุ่งปฏิรูประยะยาวอาจทำได้ยากเมื่อแรงจูงใจทางการเมืองเศรษฐกิจยังคงต้องการรักษาสถานภาพเดิมที่เป็นอยู่ (maintain the status quo) และถ้าปราศจากซึ่งผู้ที่มีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งเสียแล้ว ความยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านย่อมจะจำกัดอยู่กับเพียงการชดเชยเยียวยา (reparation) การมีคณะกรรมการเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่ถูกทำให้มีบทบาทน้อยลง (หรืออาจไม่มีคณะกรรมการเลย) และการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดที่ไม่ใช่ตัวการสำคัญ

เมื่อพิจารณาจากกรณีพื้นที่จังหวัดชายแดนของประเทศไทยจะพบว่า ตั้งแต่การก่อเหตุรุนแรงได้ปะทุขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2547 และมาตรการที่รัฐบาลในขณะนั้นใช้ในการจัดการปัญหาซึ่งนำไปสู่กรณีเหตุการณ์ที่มีสยิดกรือเซะ และเหตุการณ์ที่อำเภอตากใบจังหวัดนราธิวาส แรงกดดันจากประเทศเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียน และสมาชิกองค์มนตรี ให้รัฐบาลขณะนั้นแก้ไขปัญหามารุนแรงที่พุ่งสูงขึ้น ทำให้อดีตนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ ชินวัตร ตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) (National Reconciliation Commission (NRC)) ขึ้นในปี พ.ศ.2548 โดยกอส.ได้รับมอบให้ประเมิน เหตุของความรุนแรง แต่กระนั้นรายงานของคณะกรรมการมีผลน้อยมากต่อนโยบาย โดยข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ในรายงานไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลแต่อย่างใด กอส.ได้จัดให้มีกองทุนเพื่อจัดการชดเชย ให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายโดยจัดสรรเงินชดเชยให้ครอบครัวละประมาณ 5,000 บาท แต่การจ่ายเงินชดเชยนี้เป็นการจ่ายเพียงครั้งเดียว ไม่มีเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงถูกดำเนินคดี นอกจากนี้ ระหว่างปี พ.ศ.2547-2555 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการหาข้อเท็จจริงรายกรณี แต่ไม่มีคณะกรรมการใดมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายของรัฐบาลในการจัดการปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แต่อย่างใด

เงื่อนไขประการที่ 2 กลไกของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจะได้ผลต่อเมื่อดำเนินควบคู่กับนโยบายที่จำกัดการก่อให้เกิดความเดือดร้อนคับข้องใจใหม่ๆ ขึ้นมา เงื่อนไขนี้เป็นเรื่องยากและอาจถึงกับเป็นไปได้ในช่วงเวลาที่ความขัดแย้งยังมีอยู่ การปราบปรามการก่อความไม่สงบแม้จะดำเนินการอย่างระมัดระวังเพียงใดก็มักจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จำทำให้ความรู้สึกตกเป็นเหยื่อของคนในพื้นที่ที่มีสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ การริเริ่มระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านที่มากกว่าการชดเชยเยียวยาและมากกว่าความพยายามที่จะปฏิรูปเชิงสถาบันจึงแทบจะไม่เคยประสบความสำเร็จเมื่อความขัดแย้งยังคง

กลุ่มอยู่ ดังนั้น ในกรณีของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหตุการณ์ความรุนแรงยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ยากที่จะเห็นได้ว่าระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจะเปลี่ยนที่คณะที่ประชาชนในพื้นที่มีต่อรัฐได้อย่างไร แนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐบาลตั้งแต่การรัฐประหารเดือนพฤษภาคม 2557 เป็นการที่ทหารให้ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมรับทำงานด้านความมั่นคงในรูปกองกำลังอาสา และการเพิ่มการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบได้มีผลทำให้เหตุความรุนแรงลดลง โดยจำนวนเหตุความรุนแรงได้ลดลงจาก 1,298 ครั้งในปี พ.ศ.2556 เหลือ 793 ครั้งในปี พ.ศ.2557 อย่างไรก็ตาม โอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านยังคงมีน้อย

เงื่อนไขประการที่สาม ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจะเป็นกลไกที่ใช้ได้ผลต่อเมื่อดำเนินร่วมกันกับยุทธศาสตร์ที่ทำให้เกิดข้อตกลงระหว่างบุคคลในระดับผู้นำ ซึ่งคือข้อตกลงทางการเมืองระหว่างผู้ควบคุมอำนาจในแต่ละฝ่ายของคู่ขัดแย้ง แต่แม้ว่าจะได้แก้ไขปัญหาที่เป็นความเดือดร้อนคับข้องใจที่มีมาตั้งแต่ต้น ความรุนแรงจะไม่ลดลงนอกเสียจากว่าผู้ซึ่งเป็นผู้ควบคุมวิธี ที่ได้ทำให้เกิดความรุนแรงนั้นทั้งสองฝ่ายของคู่ขัดแย้ง จะเข้าร่วมในกระบวนการสร้างสันติสุข

สำหรับกรณีความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อตกลงระหว่างบุคคลระดับผู้นำซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นยังไม่ปรากฏ แต่ความพยายามของรัฐบาลที่จะผลักดันเดินหน้ากับการพูดคุยสันติสุขเป็นสัญญาณที่ดีว่ารัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งไปในทิศทางสร้างเสริมให้เงื่อนไขประการที่สามนี้เกิดขึ้นในที่สุด โครงการเช่นโครงการพาคนกลับบ้านมีส่วนสำคัญที่เอื้ออำนวยต่องานเตรียมการ (preparatory work) สำหรับเงื่อนไขประการที่สามนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานในด้านการฝึกถอนหมาย พ.ร.ก. การอำนวยความสะดวกยุติธรรม กรณี ป.วิอาญา และการประสานกรมกงสุล ตรวจคนเข้าเมือง สตช. เพื่อลบบชื่อผู้ที่ออกมารายงานตัวจากฐานข้อมูลตำรวจ (POLIS) เป็นก้าวสำคัญในประเด็นการนิรโทษกรรมเพื่อให้หลักประกันทางกฎหมายที่จำเป็นสำหรับที่เอื้อให้บุคคลระดับผู้นำของขบวนการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติสุข จึงเป็นงานที่ควรต้องริเริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้เพื่อประโยชน์กับงานด้านความมั่นคงที่จะต้องดำเนินต่อไป

ความสำคัญของระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับความจำเป็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม มีความหลากหลายอย่างยิ่ง และก่อนที่ความรุนแรงจะปะทุขึ้นในปี พ.ศ.2547 สถาบันการศึกษาเหล่านี้ถูกกำกับควบคุมหลากหลายรูปแบบกันไป มีสถาบันการศึกษาหลากหลายประเภทเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นความพยายามที่จะประนีประนอมความรู้ทางศาสนากับความรู้ทางโลก ในขณะที่ความรู้ทางศาสนาถูกมองว่าจำเป็นสำหรับอัตลักษณ์และความเป็นมุสลิมที่ดี การศึกษาเพื่อความรู้ทางโลกในวิชาสามัญก็ให้คณาจารย์ที่จำเป็นสำหรับการหางานทำ เงินอุดหนุนที่รัฐให้กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่ต้องการผลักดันให้มีการศึกษาวิชาสามัญในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ได้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการขยายจำนวนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่การสอนวิชาสามัญ ที่ปัจจุบันมีนักเรียนนับหลายพันคน ขณะนี้จำนวนนักเรียนภายใต้ระบบโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีมากกว่า 100,000 คน จึง

เป็นแหล่งสำหรับที่ขบวนการก่อความไม่สงบจะคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมการต่อสู้ได้ถึงประมาณระหว่าง 1,800 ถึง 3,000 คน⁵ การที่รัฐจัดทุนอุดหนุนชดเชยจำนวนมากให้กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนี้หน่วยงานเช่น International Crisis Group มองว่า มีส่วนที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกนักเรียนมุสลิมกับนักเรียนพุทธโดยปริยาย และเป็นการไปช่วยให้ขบวนการก่อความไม่สงบสามารถเข้าถึงเยาวชนที่ขบวนการคัดเลือกเข้าร่วมขบวนการและพยายามจะปลุกฝังกล่อมเกล่าให้ไปสู่ความสุดโต่ง⁶

การศึกษาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แต่เดิมมีศูนย์กลางอยู่ที่สถานศึกษาปอเนาะซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยปอเนาะคือศูนย์การศึกษาตลอดชีพ เป็นสถานศึกษาประจำที่สร้างเป็นกระต๊อบไม้ไผ่ ชาวมุสลิมทุกวัยจะใช้ระบบการเรียนเป็นกลุ่ม โดยมี โต๊ะครูเป็นผู้สอนด้วยภาษาพื้นเมืองมาลาญเป็นส่วนใหญ่ ปอเนาะจะไม่มีระบบการให้คะแนนไม่มีกระบวนการสอบ โต๊ะครูจะไม่มีปริญญาตามความหมายของระบบการศึกษาสมัยใหม่ การเรียนในสถานศึกษาปอเนาะเป็นการเรียนที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยครูผู้สอนจะมีรายได้จากอาชีพอื่น เช่น จากการทำกรีดยาง

การวิเคราะห์ความสำคัญของระบบการศึกษาต่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้จำนวนหนึ่งมองว่า สถานศึกษาปอเนาะเป็นอุปสรรคต่อการผสมผสานชาวมาลาญมุสลิมเข้าสู่สังคม เนื่องจาก สถานศึกษาปอเนาะไม่สอนหลักสูตรวิชาสามัญและไม่ใช้ภาษาไทย ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2503 เป็นต้นมา รัฐบาลได้พยายามให้มีการสอนวิชาจำนวนหนึ่งเป็นภาษาไทยในสถานศึกษาปอเนาะ ด้วยการให้การสนับสนุนด้านการเงินและครูสำหรับสอนวิชาสามัญ โรงเรียนที่ดำเนินการตามแนวทางของรัฐบาลเช่นนี้จะมอบประกาศนียบัตรให้ผู้จบการศึกษา ซึ่งใช้หางานทำได้ ต่อมา รัฐบาลได้มีมาตรการที่จะปิดสถานศึกษาปอเนาะซึ่งไม่ขึ้นทะเบียนภายในปี พ.ศ.2514 และ ห้ามไม่ให้มีการเปิดสถานศึกษาปอเนาะใหม่เพิ่มขึ้นอีก

นโยบายดังกล่าวถูกต่อต้านจากชุมชนมาลาญมุสลิม เนื่องจากครูที่รัฐบาลจัดให้ไปสอนในสถานศึกษาปอเนาะเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม และเป็นพวกแรกที่ถูกรับเข้าไปในสถาบันของชุมชนเหล่านี้ ชำนาญครูเหล่านั้นยังใช้ภาษาที่ไม่ใช่ภาษามาลาญสอนเด็กและเยาวชนชาวมาลาญมุสลิมในขณะที่ภาษามาลาญเป็นภาษาที่ถูกห้ามใช้ในการสอน ผู้ปกครองได้มีปฏิกิริยาต่อนโยบายดังกล่าวด้วยการเริ่มส่งบุตรหลานไปต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไปยังตะวันออกกลางเพื่อการศึกษาอิสลาม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 จนถึงปี พ.ศ.2547 ซึ่งเป็นช่วงที่การเหตุความรุนแรงที่มีต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันได้ปะทุขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีสถานศึกษาปอเนาะใหม่มาขึ้นทะเบียนอีกเลย แต่ขณะเดียวกันกลับมีสถานศึกษาปอเนาะจำนวนมากเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยไม่ได้รับการอนุญาตอย่างเป็นทางการ โดยจะพบจากข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ในปี พ.ศ. 2560

⁵ อ้างใน International Crisis Group. Recruiting Militants in Southern Thailand. Asia Report No.170, 22 June 2009.

⁶ International Crisis Group. Recruiting Militants in Southern Thailand. Asia Report No.170, 22 June 2009.

สถานศึกษาปอเนาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีรวมกันทั้งสิ้น 479 แห่ง โดยมีครูรวม 1,659 คน และมีนักเรียนรวมจำนวน 44,238 คน

ในอีกด้านหนึ่ง การทำให้สถานศึกษาปอเนาะทันสมัยขึ้นและขยายตัวออกไปตามลักษณะโรงเรียนที่กำหนด ในมาตรา 15(1) ของพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 ซึ่งครอบคลุมถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ให้สอนทั้งหลักสูตรวิชาสามัญและหลักสูตรวิชาศาสนา ในขณะที่ มาตรา 15(2) ครอบคลุมถึงสถานศึกษาปอเนาะที่สอนเฉพาะหลักสูตรวิชาศาสนาเท่านั้น⁷ ทำให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเกิดขึ้นโดยมีแนวคิดที่ทันสมัยเกี่ยวกับการสอนและการจัดองค์กร ซึ่งต่างออกไปจากสถาบันดั้งเดิมอย่างชัดเจน การที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้มักมุ่งแสวงกำไรและดึงดูดเงินอุดหนุนชดเชยต่อหัวหน้านักเรียนจากรัฐ ดังนั้นในขณะที่จำนวนนักเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามอย่างเดียว อาจมีนักเรียนมีน้อยถึงเพียง 12 คน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งได้รับการอุดหนุนชดเชยจากรัฐให้สอนวิชาสามัญควบคู่ไปด้วยกลับมีนักเรียนหลายพันคน ปัจจุบัน ณ ปี พ.ศ.2560 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งครอบคลุม จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 204 แห่ง มีครูที่สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเหล่านี้อยู่จำนวน 13,269 คน และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเหล่านี้มีนักเรียนทั้งสิ้น 173,115 คน⁸

ตารางที่ 4-4 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนเอกชนทุกประเภทใน จชต.

ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนเอกชนทุกประเภทใน จชต.

ปี	โรงเรียน	ร.ร.เอกชน (สามัญ)			ร.ร.เอกชนสอนศาสนาอิสลาม (ควบคู่สามัญ)			ร.ร.สอนศาสนาอิสลามเฉพาะวิชา			สถานศึกษาประเภท			มูลค่า (ล้านบาท)		
		สาบาลึกษา	ครู	นักเรียน	สาบาลึกษา	ครู	นักเรียน	สาบาลึกษา	ครู	ผู้เรียน	สาบาลึกษา	ครู	ผู้เรียน	สาบาลึกษา	ผู้สอน	ผู้เรียน
1	นราธิวาส	36	1,337	36,347	32	3,110	22,730	2	10	129	65	290	6,946	635	3,740	71,093
2	ปัตตานี	51	1,582	24,978	65	5,094	86,460	29	113	2,127	238	728	22,404	637	4,867	58,699
3	ยะลา	40	1,214	17,695	43	3,416	42,523	12	107	3,305	123	529	11,530	433	3,251	40,343
4	สงขลา	28	495	7,850	28	1,121	14,528	1	12	116	48	138	2,989	197	1,380	17,411
5	สตูล	25	885	13,006	16	538	6,874	2	8	45	5	24	349	205	1,119	17,088
	รวม	180	5,513	99,676	204	13,269	173,115	46	250	3,720	479	1,659	44,238	2,107	14,337	204,634

ข้อมูลปรับปรุง ณ วันที่ ๓๐ พ.ค. ๒๕๖๐

⁷ พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 มาตรา 15 โรงเรียนมี 3 ลักษณะดังต่อไปนี้ (1) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นรูปแบบการศึกษา ในระบบโรงเรียน (2) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นรูปแบบการศึกษา นอกกรอบโรงเรียน มาตรา 15(1) และมาตรา 15(2) ยังคงกำหนดเช่นเดิมใน พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 และพ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2554

⁸ ข้อมูลปรับปรุง ณ วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2560

การที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีจำนวนนักเรียนมากเช่นนี้ ทำให้เป็นที่สนใจของขบวนการก่อความไม่สงบซึ่งมองว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นเสมือนแหล่งรวมของเยาวชนที่มีศักยภาพสำหรับคัดเลือกและเกณฑ์เข้าสู่ขบวนการ นอกจากนี้จำนวนนักเรียนที่มากในสถาบันขนาดใหญ่เช่นนี้ยังให้ความปลอดภัยกับขบวนการเนื่องจากทำให้ยากต่อการที่ผู้บริหารโรงเรียนจะติดตามตรวจสอบนักเรียนและครูในและนอกห้องเรียน บุคลากรอาจารย์ของโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลามจะประกอบด้วยอุสตาส (ustadz) ซึ่งจำนวนหนึ่งได้รับการศึกษาจากตะวันออกกลางและประเทศมุสลิมอื่นๆ แต่ในทางตรงกันข้าม สถานศึกษาปอเนาะเป็นสถานศึกษาที่มีโต๊ะครูเป็นผู้ดูแลจัดการ ด้วยตนเองโดยลำพัง ซึ่งโต๊ะครูจำนวนมากเป็นผู้สู่วัยและได้รับการศึกษาภายในประเทศ

ศูนย์ตาดิกาเป็นสถานศึกษาอีกส่วนหนึ่งที่วางรากฐานให้กับเด็กชาวมลายูมุสลิมพัฒนาและเติบโตสู่วัยเยาวชน โดยศูนย์ตาดิกาเป็นสถานศึกษาที่ให้การศึกษาอิสลามระดับประถมศึกษาแก่เด็กมุสลิม เป็นการเสริม โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ศูนย์ตาดิกาส่วนใหญ่ได้รับการดูแลจัดการโดยชุมชนและมักจะเชื่อมโยงอยู่กับมัสยิด เท่าที่ผ่านมา ศูนย์ตาดิกาไม่เคยมีหลักสูตรมาตรฐานใช้กระทั่งหลังปี พ.ศ.2547 ครูที่สอนในศูนย์ตาดิกา ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหรือสถานศึกษาปอเนาะจะมีอิสระมากที่จะออกแบบหลักสูตรของตนเองโดยไม่มีการดูแลกำกับควบคุมจากรัฐหรือหน่วยอิสลามกลางใดๆ ครูในศูนย์ตาดิกาบางคนที่รู้จักกันในนาม “เจ๊ะครู” ได้ใช้ ช่องของควมอิสระนี้สอนหลักสูตรที่เน้นความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของปัตตานีและปลุกฝัง สำนึกความรู้สึกชาตินิยมในความเป็นเชื้อชาติมลายูตลอดช่วงที่เด็กกำลังเติบโตไปสู่วัยเยาวชน

ในระดับประถมศึกษาเด็กมุสลิมส่วนมากจะเรียนในโรงเรียนของรัฐ เนื่องจากโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม ซึ่งมีทั้งหลักสูตรวิชาสามัญและหลักสูตรวิชาอิสลาม โดยทั่วไปแล้วจะเป็นโรงเรียน ระดับมัธยม แม้ในระยะหลังโรงเรียนรัฐบางโรงเรียนจะได้เพิ่มจำนวนชั่วโมงการสอนวิชาอิสลาม แต่ก็ยังคงเป็นจำนวนเฉลี่ยเพียง 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ศูนย์ตาดิกาได้ช่วยเติมช่องว่างนี้ด้วยการให้ การศึกษาอิสลามในช่วงเวลาหลังเลิกเรียนจากโรงเรียน หรือในช่วงสุดสัปดาห์สำหรับเด็กในระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา ภาษาที่ศูนย์ตาดิกาใช้ในการสอนคือภาษาพื้นเมืองมลายูและภาษา มาเลย์มาตรฐาน ทั่วพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ศูนย์ตาดิกาได้ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์มลายูให้กับเด็กชาวมลายูมุสลิมที่ส่วนใหญ่จะไปเป็นนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาต่อไป ทั้งนี้ ข้อมูล พื้นฐานโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ ปี พ.ศ.2560 ชี้ว่า ศูนย์ตาดิกาในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ปัจจุบันมีจำนวนรวม 2,107 แห่ง มีผู้ที่สอนในศูนย์ตาดิกาจำนวนทั้งหมด 14,357 คน และมี ผู้เรียนที่เรียนอยู่ในศูนย์ตาดิกาทั้งสิ้น 204,634 คน จะเห็นได้ว่าในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาทั้งจำนวน ศูนย์ตาดิกา จำนวนผู้สอนและจำนวนผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จากในปี พ.ศ.2550 ซึ่งมีศูนย์ตาดิกาที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 1,343 แห่ง มีจำนวนผู้สอน 3,924 คน และมีจำนวนผู้เรียน 136,768 คน⁹

⁹ Ibrahim Narongraksakhet, “Educational Change For Building Peace In Southern Border Provinces of Thailand”, p.158.

การเพิ่มขึ้นของจำนวนศูนย์ตาดิกา จำนวนผู้สอนและจำนวนผู้เรียนโดยหลักสูตรปราศจากการดูแลกำกับควบคุมจากรัฐหรือหน่วยอิสลามกลางใดๆทำให้หน่วยความมั่นคงมีความเป็นห่วง เนื่องจากเชื่อว่าเด็กในตาดิกาถูกสอนให้ภาคภูมิใจกับถิ่นกำเนิดปัตตานีโดยละเอียดต่อการสอนให้รักชาติไทย ซึ่งการสอนเด็กเช่นนี้มีผลต่อไปสู่การพรั่สอนให้เด็กเกิดความรู้สึกคับแค้นใจต่อการกดขี่จากชาติไทย ทำให้มีฐานอุดมการณ์สำหรับการคัดเลือกเด็กเข้าสู่ขบวนการก่อความไม่สงบได้ต่อไป องค์การและบุคคลที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับตาดิกายังทำให้ตาดิกาเป็นที่น่าสงสัยอีกด้วย ทางทหารเชื่อว่าขบวนการก่อความไม่สงบใช้มูลนิธิตาดิกาเป็นฉากบังหน้าการส่งครูและนักเรียนเข้าสู่กลุ่มก่อความไม่สงบ¹⁰

ในอีกด้านหนึ่ง โรงเรียนและครูของรัฐมักจะเป็นเป้าการโจมตีเนื่องจากผู้ก่อความไม่สงบชาวมุสลิมคิดว่าโรงเรียนและครูของรัฐทำลายอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติศาสนาของชาวมุสลิมด้วยการปลูกฝังความรู้สึกนิยมชาติไทยในเด็กชาวมลายูมุสลิม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 กระทั่งปี พ.ศ. 2552 มีโรงเรียนของรัฐที่ถูกวางเพลิงมากกว่า 290 แห่ง และมีครูและเจ้าหน้าที่การศึกษาในโรงเรียนของรัฐถูกฆ่าตายอย่างน้อย 111 คน¹¹

เด็กชาวมลายูมุสลิมจำนวนมากเรียนในโรงเรียนรัฐในระดับประถมศึกษา แต่ในจำนวนนี้มีนักเรียนเพียงน้อยกว่าร้อยละ 4 เท่านั้นที่เรียนต่อระดับมัธยมในโรงเรียนรัฐ¹² การที่ผู้ปกครองชาวมุสลิมปฏิเสธโรงเรียนรัฐเป็นผลมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอันเนื่องมาจากแรงสนับสนุนของเงินอุดหนุนชดเชยจากรัฐบาลที่เพิ่มสูงขึ้นมากมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 การแยกกันในชุมชนเช่นนี้ทำให้นักเรียนชาวมุสลิมมีโอกาสน้อยลงที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้ต่างศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชาวพุทธ ซึ่งเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของประชากรของประเทศ แต่เป็นประชากรส่วนน้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ งานวิจัยเกี่ยวกับระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนหนึ่งชี้ว่าระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ต่อยุ่การแบ่งแยกทางเชื้อชาติและส่งเสริมวงจรที่เป็นการกีดกันแบ่งแยกกันยิ่งขึ้นไปอีก¹³

¹⁰ สุกลักษณ์ กาญจนชุนดี และ ดอน ปาทาน. สันติภาพในเปลวเพลิง. กรุงเทพฯ: 2547. หน้า 163-164.

¹¹ ศูนย์ข่าวภาคใต้สถาบันอิศรา, “รวีเอ็ม 16 ดับครูที่บันนังสตา 5 ไฟใต้สังเวญแล้ว 111 ศพ”, 19 พฤษภาคม 2552.

¹² อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, “การศึกษาในดินแดนมลายู”, ในรายงานโครงการประชุมทางวิชาการเรื่องมลายูกับรัฐไทยในมิติประวัติศาสตร์และอารยธรรมกับการสร้างความเป็นธรรม (ปัตตานี: 2551) หน้า 195, 201.

¹³ David Camroux and Don Pathan, “Borders of/on the Mind, Borders in the Jungle: Islamic Insurgency and Ethno-Religious Irredentism in Southern Thailand” in Nikki Slocum-Bradley (ed.), Promoting Conflict or Peace through Identity (Oxon, 2008), p.96.

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการข่าวในพื้นที่ระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหารากฐานที่ยาวนานและมีโครงสร้างอำนาจรัฐซ้อน โดยฝ่ายขบวนการก่อความไม่สงบมีโครงสร้างฝ่ายศึกษาที่มีหน้าที่ในการจัดตั้งเยาวชนในสถานการศึกษา ดังนี้

โรงเรียนอนุบาลและเด็กกำพร้า ครูจำนวนหนึ่งที่สอนในโรงเรียนอนุบาลและดูแลเด็กกำพร้าผ่านการฝึกอบรมและบ่มเพาะจากขบวนการก่อความไม่สงบ ส่วนใหญ่เป็นสตรีที่มีความรู้ระดับปริญญาตรีด้านการพัฒนาการเด็กจากสถานศึกษาตีฟโพลมาและจากต่างประเทศ

เด็กระดับประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เด็กระดับประถมศึกษาจะเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาในศูนย์ตาดิกา โดยมีชมรมตาดิกาเป็นผู้จัดหลักสูตรให้เรียน มีครูอาสาสมัครเป็นผู้สอนประจำในวันเสาร์ – อาทิตย์ โดยผู้สอนเป็นผู้ที่จบการศึกษาศาสนาจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในระดับชั้นชานาวิขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะจากขบวนการก่อความไม่สงบมาแล้วทั้งสิ้น

การเข้าเรียนในสถานศึกษาปอเนาะ เด็กที่เรียนในสถานศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ขาดโอกาส เป็นเด็กที่อยู่ห่างไกลและศรัทธาต่อบาบอเจ้าของปอเนาะ โดยจะเข้าสถานศึกษาปอเนาะเพื่อศึกษาศาสนาอิสลามโดยตรง บาบอเจ้าของปอเนาะจะได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนด้านการเงินจากต่างประเทศเป็นหลัก สำหรับบริการการศึกษาของรัฐเป็นเพียงการศึกษานอกระบบ (กศน.) แต่โดยสภาพความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ทำให้เยาวชนไม่ให้ความสนใจเข้าศึกษา

การเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ทั้งตามมาตรา 15 (1) และ 15 (2)¹⁴ ตั้งแต่ชั้นมัธยม 1 ถึง มัธยม 6 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดการศึกษา 2 ส่วน ส่วนหนึ่งคือวิชาสามัญซึ่งรัฐให้การอุดหนุนเป็นรายหัวตามจำนวนนักเรียน ส่วนที่สองคือวิชาอิสลามศึกษาซึ่งรัฐไม่ได้ให้การอุดหนุน เป็นเหตุให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องแบ่งเงินจากการอุดหนุนวิชาสามัญจากรัฐมาช่วยในการจัดสอนวิชาอิสลามศึกษา ทั้งนี้ การที่โรงเรียนจะมียอดจำนวนนักเรียนที่สูงเพื่อให้ได้รับเงินอุดหนุนต่อหัวจากรัฐสูงด้วย จำเป็นต้องมีการเรียนการสอนอิสลามศึกษาที่จะเป็นปัจจัยดึงดูดให้ผู้ปกครองนำบุตรธิดามาเข้าเรียน โดยจัดหลักสูตรอิสลามศึกษาให้มีความเข้มข้น ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียนวิชาสามัญและภาษาไทย เมื่อถึงระดับ มัธยม 4 ถึง มัธยม 6 เยาวชนจะเรียนอิสลามศึกษาระดับชั้น "ชานาวิ" โดยเยาวชนเหล่านี้จะได้รับการคัดเลือกให้ฝึกสอนในช่วงปิดเทอม เป็นช่วงเวลาให้ขบวนการก่อความไม่สงบแฝงผ่านมาทางอุสตาสสอนศาสนาเพื่อบ่มเพาะเยาวชนเหล่านี้ให้พร้อมสำหรับการขยายผลสอนเด็กในศูนย์ตาดิกาต่อไป

การเรียนการสอนระดับ "ตีฟโพลมา" ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการเรียนการสอนระดับตีฟโพลมา 2 แห่ง คือ โรงเรียนธรรมวิद्याมูลนิธิ และ สถานศึกษาปอเนาะดาร์ลอมามาเรฟ ทั้งนี้ คณะกรรมการอิสลามจังหวัดปัตตานีจะรับเยาวชนที่จบจากชั้น 10 เทียบเท่า มัธยม 6 เข้าศึกษา โดยนักศึกษาที่เข้าเรียนเป็นผู้ที่ผ่านอิสลามศึกษามาเข้าเรียนระดับปริญญาตรีทางศาสนา โดยมีวิชา

¹⁴ มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ด้าน เตรียมเด็กและเยาวชน นักศึกษาที่เข้าเรียนจะเป็นกลุ่มสตรีซึ่งเมื่อจบการศึกษาแล้วจะเป็นครูสอนในโรงเรียนอนุบาลหรือสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เพื่อทำหน้าที่มาปลูกฝังเด็กตั้งแต่เล็ก

ชมรมตาติกา เป็นส่วนสำคัญในการจัดตั้งศูนย์ตาติกา โดยจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา ในศูนย์ตาติกา ทำให้ศูนย์ตาติกามีอัตลักษณ์ที่เข้มแข็งมากขึ้น แต่จังหวัดจะมีหลักสูตรเป็นของตนเองโดยไม่ได้มีการประสานกับอุสตาซในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

อัตลักษณ์ประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ปกครองชาวมุสลิมนิยมให้บุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เป็นผลให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนามีความจำเป็นต้องมีอุสตาซสอนอิสลามศึกษา เพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ปกครอง

ขบวนการบี อาร์ เอ็น (BRN) สถานศึกษาจำนวนกว่า 200 แห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นที่ซึ่งขบวนการบี อาร์ เอ็น ใช้เป็นแหล่งบ่มเพาะเพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่ขบวนการให้เป็นมวลชนที่สนับสนุนแนวทางการต่อสู้ของขบวนการในอนาคต การจัดตั้งเยาวชนให้ได้มวลชนตามที่ขบวนการต้องการเป็นตัวชีวิตประการหนึ่งที่ขบวนการพร้อมที่จะเปิดตัว

สรุป

ตั้งแต่เหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ปะทุขึ้นอีกในปี พ.ศ.2547 และดำเนินต่อเนื่องยาวนานมาถึงปัจจุบัน แวดวงวิชาการด้านความมั่นคงได้มีการถกเถียงกันถึงเหตุแห่งการปะทุขึ้นของความรุนแรงอย่างเข้มข้น กระทั่งนักวิชาการด้านความมั่นคงส่วนใหญ่สรุปว่าเหตุรุนแรงจากความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเชื่อมโยงกับขบวนการก่อการร้ายภายนอก แต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าบุคคลหรือองค์กรใดอยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง เนื่องจากผู้ก่อความไม่สงบไม่เคยแสดงตน และไม่เคยประกาศแจ้งจุดมุ่งหมายที่ก่อเหตุรุนแรง อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2552 เป็นต้นมา การข่าวเชิงลึกในพื้นที่และนักวิชาการกับงานวิจัยศึกษาส่วนหนึ่งเริ่มชี้ชัดไปยังขบวนการบีอาร์เอ็น (BRN) มากขึ้นเรื่อยๆ เป็นขบวนการหลักเพียงขบวนการเดียวที่มีกำลังในพื้นที่ซึ่งมีขีดความสามารถจะก่อเหตุรุนแรงได้ในลักษณะที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นความพยายามในด้านการพูดคุยสันติสุขหลายครั้งที่ผ่านมาสะท้อนว่าขบวนการบีอาร์เอ็น เป็นคู่พูดคุยที่สำคัญ นอกจากนั้น งานข่าวประกอบกับบรรณกรรมด้านความมั่นคงส่วนหนึ่งชี้ว่า ขบวนการบีอาร์เอ็นได้พัฒนามาถึงขั้นที่ได้มีการปฏิรูปยุทธวิธีการก่อความไม่สงบในรูปแบบใหม่ โดยมีเป้าหมายเป็นเป้าหมายที่ขบวนการจะคัดเลือกปลูกฝังให้เป็นชนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมขบวนการซึ่งเป็นขบวนการลับที่ดำเนินกิจกรรมนอกขอบเขตอำนาจรัฐ โดยมีคำอธิบายสาเหตุและเป้าหมายของขบวนการที่เป็นเหตุผลการติดอาวุธเพื่อทำญิฮาด

บทนี้ได้พิจารณาโครงการพาคคนกลับบ้านซึ่งเป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) ซึ่งเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสลายโครงสร้างขบวนการของผู้ก่อเหตุรุนแรงในทุกระดับ ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เห็นต่างกับรัฐและเคยต่อสู้กับรัฐด้วยวิธีรุนแรงได้หันกลับมามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น อันจะเป็นการโดดเดี่ยวองค์กรนำหรือขบวนการของผู้ก่อเหตุรุนแรงให้มีศักยภาพลดลง ในขณะเดียวกัน ส่วนสำคัญของโครงการพาคคนกลับบ้านได้แก่ การเพิกถอนหมาย พ.ร.ก. การอำนวยการความยุติธรรม กรณี ป.วิอาญา และการประสานกรมกงสุล ตรวจคนเข้าเมือง สตช. เพื่อลบล้างผู้ที่

ออกมารายงานตัวจากฐานข้อมูลตำรวจ (POLIS) โดยทั้งหมดนี้มีฐานคิดอยู่กับระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice (TJ)) ซึ่งเป็นระบบที่ประกอบด้วยมาตรการที่เป็นเรื่องของการพิจารณาคดีในทางศาลยุติธรรม และมาตรการที่นอกเหนือจากการพิจารณาคดีในทางศาลยุติธรรม โดยเป็นมาตรการที่ใช้เป็นกลไกชั่วคราวชุดหนึ่งเพื่อช่วยให้เกิดการเข้าถึงความยุติธรรมได้ดีขึ้นและช่วยให้รัฐและสังคมจัดการกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหลังช่วงความขัดแย้งหรือหลังช่วงภาวะหยุดชะงักทางการเมือง

นอกจากโครงการพาคนกลับบ้านซึ่งเป็นมาตรการเชิงรับที่รัฐใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านเป็นฐานที่สำคัญ บทนี้ได้พิจารณามาตรการเชิงรุกที่สำคัญด้วยเช่นกัน นั่นคือ การที่รัฐควรต้องมีความเข้าใจถึงปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายกำกับดูแลระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งปัจจุบันจำแนกเป็นการศึกษาในวิชาสามัญกับการศึกษาในวิชาศาสนา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับความจำเป็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขณะเดียวกันกับที่ไม่ใช้นโยบายซึ่งจะเป็นเงื่อนไขที่เอื้อให้ขบวนการก่อความไม่สงบสามารถใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งสำหรับคัดเลือกเยาวชนเข้าสู่ขบวนการ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ในขณะที่ยังมีการถกเถียงอยู่มากเกี่ยวกับการอธิบายว่าการก่อการร้ายหมายถึงอะไรบ้าง และใครคือผู้ก่อการร้าย สถิติของโลกเองก็ให้เห็นถึงแนวโน้มที่เยาวชนถูกดึงเข้าสู่ขบวนการก่อการร้ายว่านับวันจะสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ขบวนการก่อการร้ายสากลใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ขยายฐานแนวร่วมที่เป็นเยาวชน การทบทวนวรรณกรรมในการวิจัยนี้ชี้ว่าการศึกษาก่อการร้ายอยู่ในขั้นที่ยังคงต้องการเครื่องมือที่จะจัดการกับความหลากหลายในการตีความการก่อการร้ายอยู่ ในขณะที่การตีความสถานะที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีหลากหลายเช่นกัน และแม้ว่าการศึกษาในแวดวงด้านความมั่นคงสากลที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายจะได้มีข้อสรุปเกี่ยวกับเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ประเทศไทยเผชิญหน้าอยู่กับการก่อความไม่สงบจากอดีตซึ่งกลับมาปะทุขึ้นอีกครั้ง แต่เนื่องจากมุมมองที่ใช้ในการอธิบายสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต่างกัน จึงทำให้ผู้วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านหนึ่งมองว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันเข้าถึงการใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ ย่อมมีโอกาสที่จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล ในขณะที่อีกด้านหนึ่งซึ่งศึกษาโครงสร้างและแนวทางของขบวนการเบื้องหลังเหตุรุนแรงในพื้นที่ที่มีแนวคิดที่ ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เกิดจากความขัดแย้งทางศาสนา แต่ศาสนาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับบิดเบือนอ้างเหตุผลเพื่อชักจูงให้เยาวชนก่อเหตุความรุนแรงและคุณลักษณะเฉพาะของสังคมนายมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เชื่อได้ว่าเยาวชนจะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล

การวิจัยนโยบายด้านความมั่นคงเพื่อการคุ้มกันเยาวชนจากขบวนการที่ต่อสู้ด้วยวิธีใช้ความรุนแรงนี้ให้ความสนใจศึกษากรณีของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพยายามหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความรุนแรงตามแนวทางของขบวนการก่อการร้ายสากลหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันด้วยมุมมองว่า ไม่ว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากลหรือไม่ แต่เหตุความรุนแรงที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสัญญาณว่ารัฐจำเป็นต้องมีนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่ และเพื่อพิจารณาโยบายสำหรับกรณีนี้ การวิจัยได้เลือกศึกษาโครงการพาคณกลับบ้าน ซึ่งเป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) และเกี่ยวเนื่องกันกับกรณีนี้การวิจัยได้ศึกษาถึง

ความจำเป็นของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งมีแนวความคิดที่เป็นฐานสำคัญของโครงการ พวคนกลับบ้าน

ในอีกด้านหนึ่ง นอกเหนือจากนโยบายเชิงรับเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว การวิจัยได้ พิจารณานโยบายเชิงรุก ซึ่งหมายถึงนโยบายที่รัฐควรต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องทางที่ ขบวนการก่อความไม่สงบจะใช้คัดเลือกและเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมในการก่อเหตุความรุนแรง และ เสริมสร้างกำลังของขบวนการต่อเนื่องไปในอนาคต สำหรับนโยบายเชิงรุกการวิจัยได้พิจารณา ระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีของรัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษใน การดำเนินนโยบายด้านการป้องกันไม่ให้เกิดเยาวชนถูกปลุกฝังกลุ่มเกล่าให้กลายเป็นผู้ที่มีความคิด สุดโต่ง และเข้าร่วมขบวนการเพื่อการก่อเหตุความรุนแรงต่อไป นอกจากนี้ นโยบายเชิงรับใน ด้านระบบการศึกษายังช่วยตอบโจทย์ผู้วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมอง ว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีโอกาสที่จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการ ต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากลด้วย

เท่าที่ผ่านมา การที่ผู้ก่อความไม่สงบไม่เคยแสดงตน และไม่เคยประกาศแจ้ง จุดมุ่งหมายว่าก่อเหตุรุนแรงโดยมีชื่อเรียกอะไร ทำให้ไม่มีผู้ใดสามารถชี้ชัดว่าบุคคลหรือองค์กรใด อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง และจึงมีผลทำให้ยากต่อการที่จะกำหนดนโยบายหรือกระบวนการวิธี ที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาและป้องกันการก่อเหตุความรุนแรง อย่างไรก็ตาม จากที่การข่าว เชิงลึกในพื้นที่และนักวิชาการส่วนหนึ่งกับงานวิจัยศึกษาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2552 เป็นต้นมาได้ชี้ชัดไปยัง ขบวนการปีอาร์เอ็น (BRN) มากขึ้นเรื่อยๆว่าเป็นขบวนการหลักที่มีขีดความสามารถทางกำลังที่จะก่อ เหตุรุนแรงได้ ดังเช่นที่ได้ปรากฏในความพยายามให้การพูดคุยสันติสุขหลายครั้งที่ผ่านมา มีตัวแทน ขบวนการปีอาร์เอ็นร่วมด้วย กระทั่งเหตุระเบิดที่ห้างบิ๊กซี เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 แม้จะไม่มี ขบวนการใดออกมารับว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความรุนแรงดังกล่าว แต่จากความเห็นของผู้บัญชาการ ทหารบก พลเอก เฉลิมชัย สิทธิสาท ในการให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนได้ชี้ว่าขบวนการ ปี อาร์ เอ็น ได้ หันกลับมาใช้ความรุนแรงต่อประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอีกภายใต้การนำของผู้นำคนใหม่ หลังจากที่มีผู้นำคนเดิม สะเปียง บาซอ ได้เสียชีวิตไปเมื่อต้นปี 2560 รวมทั้งความเห็นจากผู้วิเคราะห์ สถานการณ์ที่ต่างชี้ไปยังขบวนการปี อาร์ เอ็น ในทางเดียวกัน การวิจัยนี้จึงอาศัยความรู้เกี่ยวกับ โครงสร้างแนวทางของขบวนการ ปีอาร์ เอ็น ตามความเห็นของหน่วยความมั่นคงที่มีข้อค้นพบจาก งานการข่าวและตามวรรณกรรมการวิจัยด้านความมั่นคงส่วนหนึ่ง เป็นสมมติฐานในการวิจัยนี้สำหรับ วิเคราะห์ศึกษาแนวทางนโยบายและกระบวนการวิธีที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาและป้องกันการก่อ เหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยชี้ถึงความจำเป็นที่นโยบายจะต้องสะท้อนถึงความ ตระหนักในความสำคัญของมิติด้านเยาวชน

การวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่สถิติโลกด้านเยาวชนกับขบวนการก่อการร้ายมี แนวโน้มที่น่าเป็นห่วงกับการที่เยาวชนถูกดึงเข้าสู่ขบวนการก่อการร้ายมากขึ้นด้วยวิธีการและ เทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ให้ขบวนการก่อการร้ายมากขึ้น แต่ด้วยบริบทเฉพาะตัวของสถานการณ์ใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้แนวโน้มดังกล่าวไม่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ในลักษณะตรรกะแบบเส้นตรงว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัจจุบัน เข้าถึงการสื่อสารและการสื่อสารยุคใหม่ ย่อมมีโอกาสที่จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการ

ต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่การวิจัยนี้ได้นำเสนอว่า ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นที่มาของสถานการณ์ความรุนแรงจนถึงปัจจุบัน เป็นความขัดแย้งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของเชื้อชาติของชาวมลายูในประเทศซึ่งประชากรมากกว่าร้อยละ 90 เป็นชาวพุทธ โดยที่ศาสนาอิสลามไม่เคยถูกใช้เป็นเหตุปัจจัยของความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาก่อน อย่างไรก็ตาม หลังการปฏิรูปขบวนการ ปีอาร์เอ็น ได้อาศัยศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการคัดเลือกสมาชิกใหม่ โดยหยิบยกแนวความคิดเรื่องชาติพันธุ์-ศาสนา ชาตินิยม แต่งเรื่องราวเล่าขานเพื่อใช้เป็นประเด็นรากฐานของความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ ศาสนาจึงเพียงจะถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การทำสงครามประชาชน ซึ่งแตกต่างออกไปในเชิงยุทธวิธีจากสงครามกองโจรในอดีต อีกนัยหนึ่งคือ ศาสนาไม่ใช่สาเหตุของความรุนแรง หากแต่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ใช้อ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการใช้ความรุนแรง และโดยข้อเท็จจริง ไม่มีหลักฐานที่จะยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างผู้ก่อความไม่สงบกับองค์กรอิสลามภายนอกประเทศ และแม้กระทั่งว่าองค์กรเหล่านั้นจะมีบทบาทโดยตรงกับความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีข้อมูลพื้นฐานว่า ขบวนการปีอาร์เอ็นเป็นขบวนการหลักในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จัดตั้งขึ้นภายใต้แผนสำหรับการจัดองค์กรการต่อต้านและการปฏิรูปยุทธวิธีการก่อความไม่สงบในรูปแบบใหม่ โดยคัดเลือกปลูกฝังเยาวชนรุ่นใหม่เข้าร่วมขบวนการเพื่อดำเนินกิจกรรมนอกขอบเขตอำนาจรัฐในลักษณะที่คงความเป็นองค์การลับ ในขณะที่เดียวกันขบวนการปีอาร์เอ็นใช้กลยุทธ์การคัดเลือกและปลูกฝังเยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อเหตุรุนแรงโดยใช้คำอธิบายสาเหตุและเป้าหมายของขบวนการด้วยเหตุผลการติดอาวุธเพื่อทำญิฮาด

การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะในด้านนโยบาย ที่เป็นนโยบายเชิงรับและนโยบายเชิงรุก โดยพิจารณากรณีโครงการพาคคนกลับบ้านซึ่งมีระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านเป็นฐานความคิดที่สำคัญ เนื่องจากเป็นแนวนโยบายที่จำเป็นสำหรับแก้ปัญหาที่เยาวชนติดพันระทางกฎหมายและทางจิตใจ จากการที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับก่อเหตุรุนแรง ในขณะเดียวกันการวิจัยได้พิจารณาระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเสนอแนะนโยบายเชิงรุกที่จำเป็นสำหรับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันจากการ ถูกขบวนการชักจูงบ่มเพาะให้เป็นผู้มีส่วนลงมือปฏิบัติการก่อเหตุรุนแรง

1. นโยบายเชิงรับ และสร้างเสริมระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน

เยาวชนซึ่งถูกชักจูงให้ร่วมขบวนการ เมื่อได้รับการฝึกฝนให้ใช้กำลังและได้ลงมือดำเนินการก่อเหตุรุนแรงแล้ว จึงกลายเป็นผู้ที่ต้องหลบหนีการถูกจับกุมคุมขังดำเนินคดี บ้างหลบหนีจากการเป็นผู้ต้องสงสัยตาม พ.ร.ก. (พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548) บ้างหลบหนีจากการเป็นผู้ต้องหาตาม ป.วิ อาญา (ประมวลวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2478) และบ้างมีประวัติติดอยู่ในฐานข้อมูลตำรวจ (POLIS) โครงการพาคคนกลับบ้าน ภายใต้การดำเนินงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) เป็นโครงการที่รัฐบาลให้อภัย ให้โอกาส และให้อานาจต่อผู้เห็นต่างที่หลงผิด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ให้กลับมาสนับสนุนรัฐ และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนบางกลุ่มที่อพยพหนีออกมาจากภูมิลำเนาไปอยู่นอกพื้นที่ ให้ได้

กลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิม โดยโครงการช่วยปลดปล่อยพันธะทางกฎหมาย คือ กรณี พ.ร.ก. ด้วยการเพิกถอนหมาย พ.ร.ก. กรณี ป.วิอาญา ด้วยการอำนวยการความยุติธรรม และด้วยการลบชื่อจากฐานข้อมูลตำรวจ (POLIS) โดยกรมกฤษฎีกา ตรวจคนเข้าเมือง หรือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในกรณีมีข้อติดในฐานข้อมูลตำรวจ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้ที่ยื่นขอออกมารายงานตัว และผู้ที่จะออกมารายงานตัว

การดำเนินโครงการพาคนกลับบ้านจัดว่าเป็นนโยบายเชิงรับที่ส่วนหนึ่งเป็นการตามแก้ปัญหาซึ่งสั่งสมมาตลอดระยะตั้งแต่ที่สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปะทุขึ้นในปี พ.ศ.2547 แต่ในขณะเดียวกันหากพิจารณากระบวนการขั้นตอนทั้ง 6 และเป้าหมายทั้ง 3 ของโครงการ (ดังปรากฏในรายละเอียดโครงการพาคนกลับบ้านในบทที่ 4 ของรายงานการวิจัยนี้) จะพบว่า การดำเนินโครงการพาคนกลับบ้านนอกจากจะสามารถมีผลเชิงรับแล้ว โครงการที่ดำเนินต่อเนื่องทั้งกระบวนการยังสามารถให้ผลในระยะกลางที่จะช่วยในเชิงป้องกันไม่ใหเยาวยชนถูกชักจูงเข้าสู่กับดักของขบวนการก่อความไม่สงบ โดยดำเนินกิจกรรมต่อไปนี้ควบคู่ไปในขั้นตอนของโครงการ

1. ในระยะเร่งด่วนโครงการพาคนกลับบ้านต้องให้ความสำคัญกับเยาวยชน โดยมุ่งดำเนินกิจกรรมที่มีเยาวยชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อเข้าถึงและดึงเยาวยชนกลับสู่สังคมปกติด้วยกิจกรรมที่มีลักษณะกึ่งทางลับกึ่งทางเปิด แต่ในกรณีที่เยาวยชนถูกจัดตั้งในขบวนการ โครงการจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการพูดคุยสันติสุขในการเข้าถึงโดยมีคนกลางทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านที่มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินการเหล่านี้

2. ในระยะกลาง ซึ่งเป็นระยะต่อมาจากระยะเร่งด่วนข้างต้น โครงการควรต้องขยายผลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเยาวยชนผู้ก่อเหตุรุนแรง (RKK) ด้วยการเจรจาต่อรองทางลับ เพื่อยุติความรุนแรงในพื้นที่ โดยอาศัยกระบวนการพูดคุยสันติสุขสื่อสารกับกลุ่มศูนย์การนำของขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง ให้ผู้นำแสดงตนและประกาศเจตนารมณ์ที่จะเข้าร่วมการพูดคุย เพื่อเป็นการเริ่มต้นกระบวนการพูดคุยอย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันรัฐบาลจำเป็นต้องพูดคุยทางลับกับกลุ่มสั่งการ ผ่านเจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านการข่าวของประเทศที่กลุ่มนำขบวนการก่อเหตุความรุนแรงอาศัยอยู่ เช่น ขบวนการที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย

เกี่ยวเนื่องกับระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะผลักดันให้โครงการพาคนกลับบ้านสามารถบรรลุเป้าหมาย 3 ประการของโครงการคือการเพิกถอนหมาย พ.ร.ก. การอำนวยการความยุติธรรมกรณีหมาย ป.วิอาญา และการลบชื่อจากฐานข้อมูลตำรวจ (POLIS) เพื่อให้เยาวยชนที่ยื่นขอออกมารายงานตัว และที่คิดจะออกมารายงานตัวมีความมั่นใจในกระบวนการกลับคืนสู่สังคม ด้วยการลดความหวาดกลัวรัฐ ช่วยให้เยาวยชนหลุดพ้นจากกับดักของขบวนการซึ่งใช้พันธะทางกฎหมายเป็นเครื่องมือผลักดันจนเยาวยชนซึ่งหวาดกลัวรัฐต้องหลบหนีโดยต้องพึ่งพิงขบวนการมากขึ้นเรื่อยๆอย่างไม่มีทางเลือก ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจึงเป็นกลไกที่มีส่วนสำคัญในการลดทอนกำลังของขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงด้วย ทั้งนี้ ยังจำเป็นต้องมีกิจกรรมต่อไปนี้เพื่อพัฒนาเสริมสร้างระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประการแรก จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยถึงวิธีต่างๆที่กรอบทางกฎหมายของประเทศไทยจะเปิดให้สามารถนำกิจกรรมของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านมาปฏิบัติได้ในอนาคต

ประการที่ 2 ควรศึกษาปัจจัยพื้นฐานของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจากประสบการณ์ในภูมิภาคนี้ซึ่งอาจมีบริบทที่ต่างออกไปจากประเทศไทยแต่จะเป็นความรู้ที่เปิดให้ผู้ทำงานเกี่ยวกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นวิธีการแก้ปัญหาจากมุมมองอื่นที่มีปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่เป็นประโยชน์

ประการที่ 3 ต้องสร้างขีดความสามารถของชุมชนในพื้นที่ ในอันที่จะผลักดันส่งเสริมและดำเนินกิจกรรมในอนาคต เช่น การแสวงหาข้อเท็จจริงและการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความยุติธรรม โครงการพาคณกลับบ้านได้เริ่มงานในด้านนี้อยู่ส่วนหนึ่งแล้ว แต่งานการสร้างขีดความสามารถของชุมชนยังมีให้ทำอีกมากเนื่องจากเป็นงานที่ใช้เวลาในการลงทุนลงแรงหลายปีกว่าจะให้เห็นผลในวันข้างหน้า

ประการที่ 4 ต้องดำเนินการปฏิรูปเชิงสถาบัน ได้แก่สถาบันที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านสำคัญๆ เช่น การดำเนินคดีอาญา การเข้าถึงความยุติธรรม และการดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชน ซึ่งเป็นงานที่จะสร้างรากฐานให้กับอนาคตของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านต่อไป

โครงการพาคณกลับบ้านในฐานะนโยบายเชิงรับที่น้อมนำยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาปฏิบัติในรูปกิจกรรมในเชิงลับส่วนหนึ่งเพื่อยุติความรุนแรง และเพื่อดึงเยาวชนกลับเข้าสู่สังคมโดยมีเยาวชนทหารเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหา การพูดคุยสันติสุขมักเริ่มต้นด้วยข้อตกลงหยุดยิง แต่ในระยะยาวเพื่อให้การยุติความรุนแรงมีความยั่งยืน การดำเนินกิจกรรมควรพัฒนาไปสู่การขยายผลเชื่อมโยงกับระบบการศึกษา (ซึ่งเป็นนโยบายเชิงรุกในข้อเสนอแนะในส่วนต่อไป) เพื่อดูแลบริหารจัดการระบบอิสลามศึกษา ไม่ให้เด็กนักเรียนถูกบ่มเพาะเข้าสู่ขบวนการ ในขณะที่เดียวกันที่รัฐสามารถรู้ถึงโครงสร้างและเครือข่าย รวมทั้งมีข้อมูลการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ของขบวนการก่อความไม่สงบที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง

2. นโยบายเชิงรุก และการดูแลเยาวชนในสถาบันการศึกษา

การวิจัยนี้ได้พิจารณาระบบการศึกษาซึ่งเป็นฐานที่สำคัญของนโยบายเชิงรุก เนื่องจากสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งรวมของเยาวชนที่มีศักยภาพสำหรับคัดเลือกและเกณฑ์เข้าสู่ขบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากความเข้าใจการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและยุทธวิธีของขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและยุทธวิธี โดยมีกลุ่มการศึกษาเป็นหัวใจที่สำคัญ มีหน้าที่จัดตั้งเยาวชนตั้งแต่เกิด (การกล่อมเกล่าในศูนย์ตาดิกา) จนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดพลังอำนาจทางด้านมหามวลชนในอนาคต โดยมีการสนับสนุนทางการเงินและการประสานงานขับเคลื่อน จึงทำให้จำนวนการก่อเหตุรุนแรงหรือการสร้างสถานการณ์และการจัดตั้งทางการเมืองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การใช้กลุ่มเยาวชนจึงเป็นหลักในการขับเคลื่อนขบวนการต่อไปในอนาคต โดยมีระบบการศึกษาเป็นฐานสำคัญในการสร้างปัจจัยเกื้อหนุนการกล่อมเกล่าเยาวชน ในขณะเดียวกัน เด็กเป็นมวลชนที่ถูกเตรียมพร้อมสำหรับใช้ในการต่อสู้ในอนาคต เช่น เด็กกำพร้าจะมีสตรีดูแลเป็นที่เลี้ยงกล่อมเกล่าให้ต่อต้านรัฐ โดยใช้หลักแยกแยะ คัดเลือก (recruit) เพื่อฝึกเด็กและเยาวชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม การใช้เด็กและสตรีจึงเป็นเรื่องของการทำสงครามในอนาคต

การวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการด้านนโยบายเกี่ยวกับระบบการศึกษาต่อไปนี้

ประการแรก รัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เมื่อได้อำนาจการและส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของชาวมลายูมุสลิมในระบบการศึกษาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว จำเป็นต้องกำกับดูแล ควบคุม และจัดระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ ซึ่งเป็นการศึกษากำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน และการศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัด และประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มสถาบันการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ในทุกระดับ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ให้มีความเข้มแข็งมากกว่าที่จะจำกัดหรือเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามบริบทหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพียงประการเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐเป็นผู้ให้การอุดหนุนด้านทรัพยากร เช่น การให้เงินอุดหนุนต่อหัวเรียน

ประการที่ 2 ในระยะยาว แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการสอนศาสนา จำเป็นต้องมีนโยบายเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่เป็นงานในเรื่องการเข้าไปดูแลระบบอิสลามศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนไม่ให้ ขบวนการ เช่น ขบวนการบี อาร์ เอ็น (BRN) มีอิทธิพลชักจูงเยาวชนให้ตกเป็นเหยื่อเป้าหมายที่ขบวนการจะจัดตั้งในสถานศึกษา ทั้งนี้โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้านอิสลามศึกษา โดยขอความร่วมมือหน่วยอิสลามกลาง และประเทศมุสลิมเช่น อินโดนีเซียและซาอุดีอาระเบีย ในการที่ผู้นำศาสนาจะประกาศฟัตวาว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ใช่ดาร์อัลฮาร์บี¹ ซึ่งจะเป็นการปลดเงื่อนไขที่ขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สร้างไว้เพื่อไม่ยอมให้ผู้นำศาสนาประกาศฟัตวาว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ใช่ดาร์อัลฮาร์บี

ประการที่ 3 เพื่อให้การพัฒนากระบวนการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานความรู้ที่เป็นบทเรียนจากระบบการศึกษาอื่น ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบสถาบันการศึกษา ระหว่างระบบการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศมุสลิมว่าเหตุใดประเทศมาเลเซียจึงมีระบบศึกษาที่มีความเข้มแข็ง ไม่มีการแทรกแซงหรือแอบแฝงของขบวนการที่ต่อต้านรัฐ

---

¹ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช และกองบรรณาธิการโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ). รายงานพิเศษ “ถอดความคิดขบวนการเอกราชฯ (5)”: แผ่นดินปาตานีเป็นดาร์อัลฮาร์บี...หรือไม่? ประชาไท วันที่ 4 ธันวาคม 2555. ดาร์อัลฮาร์บีเป็นแนวคิดรัฐศาสตร์เชิงดินแดนในกรอบของศาสนาอิสลามที่ขบวนการได้หยิบยกมาใช้เป็นตรรกะเหตุผลในการต่อสู้ แต่ความเข้าใจว่าดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น ดาร์อัลฮาร์บี หรือไม่ ยังเป็นสิ่งที่แม้แต่คนมลายูมุสลิมในพื้นที่เองก็อาจไม่ได้มีความเห็นร่วมกัน

บรรณานุกรม

- อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต, “การศึกษาในดินแดนมาลาญ”, ในรายงานโครงการประชุมทางวิชาการ เรื่องมาลาญกับรัฐไทยในมิติประวัติศาสตร์และอารยธรรมกับการสร้างความเป็นธรรม (ปีตทานี: 2551).
- Allyson, Mitchell. "Terrorism Defined." *Beyond Intractability*. Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. December .(Online).Available : <http://www.beyondintractability.org/essay/terrorism-defined>, 2012.
- Aphornsuvan, Thanet. *Rebellion in Southern Thailand: Contending Histories*. Policy Studies 35 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2007.
- Askew, Marc. *Conspiracy Politics, and a Disorderly Border: The Struggle to Comprehend Insurgency in Thailand's Deep South*. Policy Studies 29 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2007.
- Askew, Mark and Sascha Helbardt. “Becoming Patani Warriors: Individuals and the Insurgent Collective in Southern Thailand,” *Studies in Conflict and Terrorism* 35 (11, 2012): 779-809.
- Boaz, Ganor. "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?" *Police Practice and Research* 3, no. 4 (2002): 287-304. doi:10.1080/1561426022000032060.
- Barron, Patrick. “Can Transitional Justice Bring Peace to Thailand’s Deep South?”. The Asia Foundation..(Online).Available : <http://asiafoundation.org/2015/02/25/can-transitional-justice-bring-peace-to-thailands-deep-south/>,2015.
- Chalk, Peter. “The Malay-Muslim Insurgency in Southern Thailand: Understanding the Conflict’s Evolving Dynamic,” *Rand Counterinsurgency Study*, paper 5, Rand National Defense Research Institute, Rand Corporation (2008).
- Connors, Michael K. “War on Error and the Southern Fire: How Terrorism Analysts Get It Wrong,” *Critical Asian Studies* 38, 01(2006): 151-175.
- Croissant, Aurel. “Muslim Insurgency, Political Violence, and Democracy in Thailand,” *Terrorism and Political Violence* 19, (2007): 1-18.
- David Camroux and Don Pathan, “Borders of/on the Mind, Borders in the Jungle: Islamic Insurgency and Ethno-Religious Irredentism in Southern Thailand” in Nikki

- Slocum-Bradley (ed.), *Promoting Conflict or Peace through Identity* (Oxon, 2008).
- Funston, John. *Southern Thailand: The Dynamics of Conflict*. Policy Studies 50 (Southeast Asia). Washington D.C.: East-West Center, 2008.
- Federal Bureau of Investigation (FBI). *What We Investigate: Terrorism*. (Online). Available : <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>
- Federal Bureau of Investigation (FBI). *What We Investigate: Terrorism*. (Online). Available : <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>
- Gunaratna, Rohan, Arabinda Acharaya, and Sabrina Chua. 2005. *Conflict and Terrorism in Southern Thailand*. Singapore: Marshall Cavendish.
- Hayden, Michael. 2016. *Playing to the Edge: American Intelligence in the Age of Terror*. Penguin Press: New York.
- Hoffer, Eric. 1951. *The True Believer: Thoughts of the Nature of Mass Movements*. Harper Perennial Modern Classics.
- Hoffman, Bruce. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- International Crisis Group. *Thailand: The Evolving Conflict in the South*. Asia Report No. 241..(Online). Available : <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/thailand/241-thailand-the-evolving-conflict-in-the-south.pdf> ,2012.
- International Crisis Group. *Recruiting Militants in Southern Thailand*. Asia Report No.170.. (Online). Available : http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/thailand/170_recruiting_militants_in_southern_thailand.pdf, 22 June 2009.
- International Crisis Group. *Southern Thailand: Dialogue in Doubt*. Asia Report No.270. (Online). Available : www.refworld.org/docid/559cfd94.html, 2015.
- International Crisis Group. *Recruiting Militants in Southern Thailand*. Asia Report No.170, 22 June 2009.
- International Crisis Group. *Recruiting Militants in Southern Thailand*. Asia Report No.170..(Online). Available : http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/thailand/170_recruiting_militants_in_southern_thailand.pdf, 2009.
- Kennedy, Stephanie. 2007. *Terror Groups Recruiting Youth: MI5*. (Online). Available : <http://www.abc.net.au/am/content/2007/s2082531.htm>
- Kushner, Harvey Wolf. 2003. *Encyclopedia of Terrorism*. London: Sage Publications.
- Liow, Joseph Chinyong and Don Pathan. *Confronting Ghosts: Thailand's Shapeless*

- Southern Insurgency*. Lowy Institute Paper 30. Lowy Institute for International Policy, 2010.
- McCargo, Duncan. "Thailand's National Reconciliation Commission: A Flawed Response to the Southern Conflict," *Global Change, Peace & Security* 11, 1(2010): 75-91.
- McCargo, Duncan. "Southern Thailand: From conflict to negotiations?," *Analysis*. Lowy Institute for International Policy, April 2014.
- Mitchell, Allyson. "Terrorism Defined." *Beyond Intractability*. Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. (Online). Available : <http://www.beyondintractability.org/essay/terrorism-defined> , 2012.
- McCargo, Duncan. *Tearing Apart the Land: Islam and Legitimacy in Southern Thailand*. NUS Press: Singapore. 2009.
- Michael J., Jordan. "Terrorism's Slippery Definition Eludes UN Diplomats." *The Christian Science Monitor*. February 04, 2002. Accessed (Online). Available : <http://www.csmonitor.com/2002/0204/p07s02-wogi.html>, 2017.
- Samuel, Thomas Koruth. 2016. *The Lure of Youth Into Terrorism*. Southeast Asia Regional Centre for Counter-Terrorism (SEARCCT): Kuala Lumpur.
- Satha-Anand, Chaiwat. "Imagined Land? The State and Southern Violence in Thailand." (Online). Available : http://repository.tufs.ac.jp/bitstream/10108/68075/1/ISEA31_session_3-1%5BChaiwat+Satha-Anand%5D.pdf
- Samuel, Thomas Koruth. "Reaching the Youth: Countering the Terrorist Narrative." SEARCCT. 2012.
- Sheehan, Ivan Sascha. "Online Seminar in Terrorism & Counterterrorism." Lecture, Webinar, July 07, 2012.
- Singer, Peter W. 2006. *Children at War*. University of California Press.
- Smith, M.I.R. 1995. Holding fire: Strategic theory and the missing military dimension in the academic study of Northern Ireland, in *Terrorism's Laboratory: The Case of Northern Ireland*. Ed. Alan O'Day. Aldershot: Ashgate.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี คงชีพ ตันตระวาณิชย์
วัน เดือน ปีเกิด	21 ธันวาคม 2505
การศึกษา	พ.ศ. 2530 ปริญญาตรี วทบ.(ทบ.) โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2543 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประวัติการทำงาน	<p>พ.ศ. 2530 ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ</p> <p>พ.ศ. 2536 ผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ</p> <p>พ.ศ. 2538 นายทหารยุทธการและการฝึก กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ</p> <p>พ.ศ. 2541 นายทหารยุทธการ กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ</p> <p>พ.ศ. 2544 ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายยุทธการ กองพลที่ 1 รักษาพระองค์</p> <p>พ.ศ. 2545 นายทหารฝ่ายเสนาธิการ ประจำกรมยุทธการทหารบก</p> <p>พ.ศ. 2553 ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขานุการ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม</p> <p>พ.ศ. 2555 รองเลขานุการ สำนักงานเลขานุการ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม</p> <p>พ.ศ. 2557 โฆษกกระทรวงกลาโหม</p> <p>พ.ศ. 2558 นายทหารฝ่ายเสนาธิการ ประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม</p> <p>พ.ศ. 2559 โฆษกฝ่ายความมั่นคง ประจำรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง ประธานคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการเตรียมการสร้างสามัคคีปรองดอง</p>
ที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม
ตำแหน่งปัจจุบัน	หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง นโยบายด้านความมั่นคงเพื่อการคุ้มกันเยาวชนจากขบวนการที่ต่อสู้ด้วยวิธีใช้
ความรุนแรง

ผู้วิจัย พลตรี คงชีพ ตันตระวาณิชย์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เยาวชนเป็นตัวแปรสำคัญในฐานะที่เป็นผู้รับช่วงสืบทอดเจตนารมณ์เพื่อความต่อเนื่อง และความอยู่รอดของขบวนการตามหลักธรรมชาติ ไม่ว่าจะขบวนการนั้นจะเป็นขบวนการก่อการร้าย สากล หรือเป็นขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงเช่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใน ยุคที่ขบวนการก่อการร้ายสากลใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ขยายฐานแนวร่วมที่เป็นเยาวชน ทำให้ เกิดคำถามว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความ รุนแรงตามแนวทางของขบวนการก่อการร้ายสากลหรือไม่ เนื่องจากมุมมองที่ใช้ในการอธิบาย สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต่างกัน จึงทำให้ด้านหนึ่งมีแนวคิดที่ว่า เยาวชนใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันเข้าถึงการใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ ย่อมมีโอกาสที่จะ โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล ในขณะที่อีกด้านหนึ่งมีแนวคิดที่ว่า ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เกิดจากความ ขัดแย้งทางศาสนา และคุณลักษณะเฉพาะของสังคมมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เชื่อได้ว่าเยาวชนจะไม่โน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนว ร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากลหรือไม่ ปรากฏการณ์ การก่อเหตุความรุนแรงที่ยังคงปรากฏในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขณะที่รัฐบาลมุ่งสู่การพูดคุย สันติสุข ซึ่งให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเยาวชนที่ได้เป็นแนวร่วม ก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่ เพื่อเป็นช่องทางที่เยาวชนจะมั่นใจได้ว่ามีระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่านที่ ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพให้ผู้ที่ต้องการยุติบทบาทการต่อสู้ด้วยวิธีใช้ความรุนแรงสามารถ กลับคืนสู่สังคม และในระยะยาว มียุทธศาสตร์ด้านระบบการศึกษาที่ปฏิบัติได้จริงและเหมาะสมกับความ

จำเป็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่จะป้องกันไม่ให้เยาวชนอ่อนไหวต่อการถูกคัดเลือกชักจูง ปลุกฝังให้เข้าร่วมขบวนการก่อเหตุรุนแรง โดยเป็นนโยบายที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงที่ เยาวชนจะตกเป็นเครื่องมือขบวนการก่อการร้ายสากลต่อไปได้อีกชั้นหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการก่อการร้ายตามที่มีการนิยามและถกเถียงกันในวงการศึกษามันคง ในประเด็นโครงสร้างและกลยุทธ์ที่ขบวนการก่อการร้ายใช้ในการชักจูงกลุ่มคนมาให้เยาวชนก่อ เหตุความรุนแรง ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เยาวชนเข้าร่วมขบวนการก่อการร้าย
2. ศึกษากรณีเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้แนวความคิดที่สนับสนุน และภายใต้แนวความคิดที่ค้านความเป็นไปได้ที่เยาวชนจะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความ รุนแรง ตามแนวทางของขบวนการก่อการร้ายสากล
3. เสนอแนะแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหาเยาวชนที่ได้เป็นแนวร่วมขบวนการก่อ เหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อดึงเยาวชนกลับสู่สังคมปกติอย่างสันติสุข ใน กรณีสื่อสารพาดคนกลับบ้านด้วยระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน และแนวนโยบายป้องกัน ไม่ให้เยาวชนอ่อนไหวต่อการถูกคัดเลือกชักจูงปลุกฝังให้เข้าร่วมขบวนการก่อเหตุความรุนแรง ใน กรณีสื่อสารจัดระบบการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. เน้นวิจัยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้บริบทเหตุความ รุนแรงที่ได้ปะทุขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน
2. ในส่วนของกรณีอธิบายถึงขบวนการก่อการร้ายจะพิจารณาเฉพาะส่วนที่เชื่อมโยง กับมุมมองที่สนับสนุนกับมุมมองที่ค้านแนวความคิดว่ามีความเป็นไปได้ที่เยาวชนในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมก่อเหตุความรุนแรงตามแนวทางของขบวนการก่อการ ร้ายสากล โดยไม่พิจารณาเชิงลึกถึงขบวนการก่อการร้ายสากลเอง
3. ในส่วนของข้อเสนอแนะด้านนโยบาย จะวิจัยเฉพาะนโยบายพาดคนกลับบ้าน เชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน และนโยบายการจัดระบบการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาสภาพของเยาวชนในสถานการณ์ด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่ขบวนการก่อการร้ายสากลกำลังใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ขยายฐานแนวร่วมที่เป็นเยาวชน การวิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความชัดเจนของกระบวนการและผลในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระยะเร่งด่วนด้วยโครงการพาคณกลับบ้านกับความจำเป็นของระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน โดยการสัมภาษณ์เยาวชนและครอบครัวของเยาวชนในโครงการ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางความคิดในพื้นที่ เพื่อให้ได้แนวทางการกำหนดนโยบายด้านระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับความจำเป็นของพื้นที่ เป็นนโยบายพื้นฐานที่ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง และให้ผลระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ในขณะที่สถิติโลกด้านเยาวชนกับขบวนการก่อการร้ายมีแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงกับการที่เยาวชนถูกดึงเข้าสู่ขบวนการก่อการร้ายมากขึ้นด้วยวิธีการและเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ให้ขบวนการก่อการร้ายมากขึ้น การวิจัยนโยบายด้านความมั่นคงเพื่อการคุ้มกันเยาวชนจากขบวนการที่ต่อสู้ด้วยวิธีใช้ความรุนแรง นี้ศึกษากรณีของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ผลการวิจัยว่า ด้วยบริบทเฉพาะตัวของสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้แนวโน้มดังกล่าวไม่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยตรรกะแบบเส้นตรงว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันเข้าถึงการใช้สื่อและการสื่อสารยุคใหม่ จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากล โดยการวิจัยนี้อธิบายว่า ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นที่มาของสถานการณ์ความรุนแรงจนถึงปัจจุบัน เป็นความขัดแย้งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานด้านเชื้อชาติของชาวมลายูในประเทศไทยซึ่งประชากรมากกว่าร้อยละ 90 เป็นชาวพุทธ โดยที่ศาสนาอิสลามไม่ได้เป็นเหตุปัจจัยของความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาก่อน อย่างไรก็ตาม หลังการปฏิรูปขบวนการ บี อาร์ เอ็น ได้อาศัยศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการคัดเลือกสมาชิกใหม่ โดยหยิบยกแนวความคิดเรื่องชาติพันธุ์-ศาสนา ชาตินิยม แต่งเรื่องราวเล่าขานเพื่อใช้เป็นประเด็นรากฐานของความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ ศาสนาจึงพึงจะถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การทำสงครามประชาชน ซึ่งแตกต่างออกไปในเชิงยุทธวิธีจากสงครามกองโจรในอดีต อีกนัยหนึ่งคือศาสนาไม่ใช่สาเหตุของความรุนแรง หากแต่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ใช้อ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการใช้ความรุนแรง และโดยข้อเท็จจริง ไม่มีหลักฐานที่จะยืนยันความเชื่อมโยงระหว่าง

ผู้ก่อความไม่สงบกับองค์กรอิสลามภายนอกประเทศ และแม้กระทั่งว่าองค์กรเหล่านั้นจะมีบทบาทโดยตรงกับความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

อย่างไรก็ตาม เหตุความรุนแรงที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสัญญาณว่ารัฐจำเป็นต้องมีนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่ และเพื่อพิจารณานโยบายสำหรับกรณีการวิจัยได้เลือกศึกษาโครงการพาคคนกลับบ้าน ซึ่งเป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) และเกี่ยวเนื่องกันกับกรณีการวิจัยได้ศึกษาถึงความจำเป็นของระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งมีแนวความคิดที่เป็นฐานสำคัญของโครงการพาคคนกลับบ้าน

ในอีกด้านหนึ่ง นอกเหนือจากนโยบายเชิงรับเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว การวิจัยได้พิจารณานโยบายเชิงรุก ซึ่งหมายถึงนโยบายที่รัฐควรต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องทางที่ขบวนการก่อความไม่สงบจะใช้คัดเลือกและเกณฑ์เยาวชนเข้าร่วมในการก่อเหตุความรุนแรงและเสริมสร้างกำลังของขบวนการต่อเนื่องไปในอนาคต สำหรับนโยบายเชิงรุกการวิจัยได้พิจารณาระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีที่รัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการดำเนินนโยบายด้านการป้องกันไม่ให้เยาวชนถูกปลุกฝังกล่อมเกล่าให้กลายเป็นผู้ที่มีความคิดสุดโต่ง และเข้าร่วมขบวนการเพื่อการก่อเหตุความรุนแรงต่อไป นอกจากนี้ นโยบายเชิงรับในด้านระบบการศึกษานี้ยังช่วยตอบโจทย์ผู้วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมองว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีโอกาที่จะโน้มเอียงไปเป็นแนวร่วมหรือใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยความรุนแรงแบบขบวนการก่อการร้ายสากลด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะในด้านนโยบาย ที่เป็นนโยบายเชิงรับและนโยบายเชิงรุก โดยพิจารณากรณีโครงการพาคคนกลับบ้านซึ่งมีระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านเป็นฐานความคิดที่สำคัญเนื่องจากเป็นแนวนโยบายที่จำเป็นสำหรับแก้ปัญหาที่เยาวชนคิดพันระทางกฎหมายและทางจิตใจจากการที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับก่อเหตุรุนแรง ในขณะเดียวกันการวิจัยได้พิจารณาระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเสนอแนะนโยบายเชิงรุกที่จำเป็นสำหรับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันจากการ ถูกขบวนการชักจูงบ่มเพาะให้เป็นผู้มีส่วนลงมือปฏิบัติการก่อเหตุรุนแรง

การดำเนินโครงการพาคคนกลับบ้านจัดว่าเป็นนโยบายเชิงรับ และเมื่อดำเนินโครงการต่อเนื่องทั้งกระบวนการยังสามารถให้ผลในระยะกลางที่จะช่วยในเชิงป้องกันไม่ให้เยาวชนถูกชักจูงเข้าสู่กับดักของขบวนการก่อความไม่สงบ โดยดำเนินกิจกรรมต่อไปนี้ควบคู่ไปในขั้นตอนของโครงการ 1. ในระยะเร่งด่วน โครงการพาคคนกลับบ้านต้องให้ความสำคัญกับเยาวชน โดยมุ่งดำเนิน

กิจกรรมที่มีเยาวชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อเข้าถึงและดึงเยาวชนกลับสู่สังคมปกติด้วยกิจกรรมที่มีลักษณะ กึ่งทางลับกึ่งทางเปิด แต่ในกรณีที่เยาวชนถูกจัดตั้งในขบวนการ โครงการจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการ พุศุคยสันติสุขในการเข้าถึงโดยมีคนกลางทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ ระบบยุติธรรมเพื่อการ เปลี่ยนผ่านที่มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินการเหล่านี้ 2. ในระยะกลาง ซึ่งเป็นระยะต่อมาจากระยะเร่งด่วน โครงการควรต้องขยายผลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเยาวชนผู้ก่อเหตุรุนแรง (RKK) ด้วยการเจรจาต่อรองทางลับ เพื่อยุติความรุนแรงเป็นพื้นที่ โดยอาศัยกระบวนการ พุศุคยสันติสุขสื่อสารกับกลุ่มศูนย์การนำของขบวนการเบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรง ให้ผู้นำแสดง ตนและประกาศเจตนารมณ์ที่จะเข้าร่วมการ พุศุคย เพื่อเป็นการเริ่มต้นกระบวนการ พุศุคยอย่าง แท้จริง ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลจำเป็นต้อง พุศุคยทางลับกับกลุ่มสังการ ผ่านเจ้าหน้าที่หน่วยงานด้าน การข่าวของประเทศที่กลุ่มนำขบวนการก่อเหตุความรุนแรงอาศัยอยู่ เช่น ขบวนการที่อยู่ในประเทศ มาเลเซีย

ทั้งนี้ การดำเนินโครงการพาคนกลับบ้านต้องอาศัยระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะผลักดันให้สามารถบรรลุเป้าหมาย 3 ประการของโครงการ ซึ่งได้แก่การเพิก ถอนหมาย พ.ร.ก. การอำนวยการยุติธรรมกรณีหมาย ป.วิอาญา และการลบชื่อจากฐานข้อมูล ตำรวจ (POLIS) เพื่อให้เยาวชนที่ออกมารายงานตัว และที่คิดจะออกมารายงานตัวมีความมั่นใจใน กระบวนการกลับคืนสู่สังคม ด้วยการลดความหวาดกลัวรัฐ ช่วยให้เยาวชนหลุดพ้นจากกับดักของ ขบวนการซึ่งใช้พันธะทางกฎหมายเป็นเครื่องมือผลักดันจนเยาวชนซึ่งหวาดกลัวรัฐต้องหลบหนี โดยต้องพึ่งพิงขบวนการมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีทางเลือก ระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจึงเป็น กลไกที่มีส่วนสำคัญในการลดทอนกำลังของขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุความรุนแรงด้วย ทั้งนี้ ยังจำเป็นต้องมีกิจกรรมต่อไปนี้เพื่อพัฒนาเสริมสร้างระบบยุติธรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านสำหรับ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับนโยบายเชิงรุก การวิจัยนี้ได้พิจารณาระบบการศึกษาซึ่งเป็นฐานที่สำคัญ เนื่องจากสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งรวมของเยาวชนที่มีศักยภาพสำหรับคัดเลือกและเกณฑ์เข้าสู่ ขบวนการ การวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการด้านนโยบายเกี่ยวกับระบบการศึกษา ต่อไปนี้ 1) รัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการ (ศษ.) เมื่อส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของชาวมลายูมุสลิม ในระบบการศึกษาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว จำเป็นต้องกำกับดูแล ควบคุม และ จัดระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ และ การศึกษานอกระบบ โดยในขณะที่เนื้อหาและ หลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม สถาบันการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษาในทุกระดับ เนื้อหาหลักสูตรเหล่านั้นนั้นควรต้องมีความ เป็นมาตรฐานเดียวกันด้วย เพื่อให้มีความเข้มแข็งมากกว่าที่จะจำกัดหรือเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตาม

บริบทหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพียงประการเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐเป็นผู้ให้การอุดหนุนด้านทรัพยากร เช่น การให้เงินอุดหนุนต่อหัวเรียนอยู่ 2) ในระยะยาว แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการสอนศาสนา จำเป็นต้องมีนโยบายเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่เป็นงานในเรื่องการติดตามดูแลระบบอิสลามศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนไม่ให้ ขบวนการ เช่น ขบวนการบี อาร์ เอ็น (BRN) มีอิทธิพลชักจูงเยาวชนให้ตกเป็นเหยื่อเป้าหมายที่ขบวนการจะจัดตั้งในสถานศึกษา ทั้งนี้โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้านอิสลามศึกษา ด้วยการขอความร่วมมือหน่วยอิสลามกลาง และประเทศมุสลิมเช่น อินโดนีเซียและซาอุดีอาระเบีย 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบสถาบันการศึกษาระหว่างระบบการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศมุสลิมว่าเหตุใดประเทศมาเลเซียจึงมีระบบการศึกษาที่มีความเข้มแข็ง ไม่มีการแทรกแซงหรือแอบแฝงของขบวนการที่ต่อต้านรัฐ เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานความรู้ที่เป็นบทเรียนจากระบบการศึกษาอื่น